

VREME

26. april 2012.

broj 1112

Izbori 2012

**Kako ući na listu u
prvih 50 kandidata
za Skupštinu**

INTERVJU

**ROBERT PROSINEČKI
O POBEDNIČKOM MENTALITETU,
BEOGRADU I NEPONOVLJIVOJ GENERACIJI**

Dokumenti i falsifikati ► Lansiranje i sunovrat malog srpskog satelita

UŠTEDA 60%

GRATIS .RS ILI .COM DOMEN!

- ✓ Profesionalna tehnička podrška 24/7, emailom i telefonom
- ✓ Neograničen prostor i protok, više sajtova po ceni jednog
- ✓ Cloud okruženje za potpunu dostupnost sajta preko 99.99%
- ✓ **1 klik** - auto instaler za preko 200 skripti
- ✓ **Lako postavite** WordPress, Dupal ili Joomla CMS
- ✓ **Detaljna statistika sajta**, svakodnevni backup
- ✓ Preko 20000 zadovoljnih hosting korisnika

Besplatna i instant aktivacija

cPANEL HOSTING
500 za samo
DIN
MESEČNO
30 dana garancija za povraćaj novca

EUnet

+381 11 330 56 05
www.eunethosting.com

izdavač

NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor

Stevan Ristić

pomoćnik direktora

Vojislav Milošević

finansijski direktor

Daniela Vesić

glavni urednik

Dragoljub Žarković

odgovorni urednik

Filip Švarn

pomoćnik glavnog urednika

Aleksandar Čirić

sekretarijat

Mirjana Kalezić

redakcija

Dejan Anastasijević,
Aleksandar Anđić (foto@vreme.com),
Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević,
Sonja Čirić, Zora Drčelić, Jovan Dulović,
Slobodan Georgijević, Jovana Gligorijević,
Nebojša Grujić (kultura@vreme.com),
Andrej Ivanji (svet@vreme.com),
Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov,
Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić,
Jasmina Lazić (medjuvreme@vreme.com),
Zoran Majdin, Radmilo Marković,
Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec,
Milovan Milenković, Milan Milošević,
Teofil Pančić, Ana Radić (vreme.uspeha),
Saša Rakezić (strip@vreme.com),
Mirko Rudić, Tamara Skrozza,
Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov,
Dragan Todorović, Tanja Topić,
Momir Turudić, Biljana Vasić,
Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija

Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com)
Jelena Mrđa (foto@vreme.com)

tehnička redakcija

Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović,
Tanja Stanković, Vladimir Stankovski,
Slobodan Tasić, **korektori:** Ana Čuk, Marija
Halupka, Stanica Milošević;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković,
Ivana Smolović; **daktilograf:** Zorica Nikolić

internet izdanje

http://www.vreme.com

Marija Vidić (urednica)

Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata

(prodaja@vreme.com)

Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo

Slavica Spasojević

marketing

(marketing@vreme.com)

Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa

Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028

COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

08 ZOOM: Kakva nam vlada treba

10 Izbori 2012: Kako ući na listu u prvih 50

13 Trupni portret: Domaćin i Gost

14 Politika i seks: Ecce homo (seksualnost)

17 Pravosuđe: Državna kaučuk pravda

18 Lik i delo: Dušan Stupar,
biznismen i vlasnik "Univerzal holdinga"

20 Dokumenti i falsifikati:
Lansiranje i sunovrat malog satelita

22 Televizija (Okruženje):
Velike sile u malim svetovima

24 Male hidroelektrane: Malo-pomalo do mnogo

27 Vreme Beograda

35 Nuspojave: Ministar dačić

36 Dodatak: Gradovi i opštine – Vodič za investitore

47 Lisica i ždral: Ruski zulum

48 Ljudi i vreme

KULTURA

50 Koncertni nastup Tupaka Šakura,
15 godina nakon smrti: Cirkus mrtvih duša

53 Knjige: Kurs kreativne (beo)gradologije

54 Reagovanje: U traganju za izgubljenim zavičajem
("Vreme" br. 1111)

55 Dve knjige na tešku temu: Lažljivost kroz vekove

57 Sabrane priče Hulija Kortasara: Igre i opsesije

59 TV Manijak: Kostarika ili Jugosfera

SVET

60 Francuska: Predsednički izbori

64 Behrein: Formula 1 u senci protesta

MOZAIK

66 Intervju: Robert Prosinečki

68 Moj muški život: Raspuštenko

69 Vreme nauke

77 Pošta

78 Vreme uživanja: Erik

Dok se većina političkih partija i predsedničkih kandidata paušalno izjašnjava o pravima LGBT populacije, u tački 18. "Inicijative za spas Srbije", dokumenta koji je sastavilo uredništvo časopisa "Nova srpska politička misao", poziva se na zabranu homoseksualne propagande i promocije među maloletnim licima kakav je teorijski okvir dao NSPM svom stavu

Piše: Jovana Gligorijević

Tupak Šakur je pre neki dan na pozornici ponovo zapevao i zaigrao, mada ga nema među živima već petnaestak godina, a Snoop Dogi Dog je izašao na scenu

pored njega, mada je živ. Ovaj trenutak na čuvenom Koačela festivalu održanom u SAD pamtiće mnogi

Piše: Dragan Ambrozić

Posle vođstva u prvom krugu predsedničkih izbora socijalista Fransoa Oland ima dobre

izgleda da u drugom krugu 6. maja pobeđi aktuelnog predsednika Nikolu Sarkozija i prekine neprijatnu seriju izbornih poraza evropskih levih partija

Piše: Milan Milošević

Na naslovnoj strana: Robert Prosinečki
foto: Ivan Šepić

Rekonstruisani Akademski park na Studentskom trgu svečano je otvoren u ponedjeljak 23. aprila. Na poklon-koncertu u Akademskom parku, koji su organizovali JKP „Zelenilo Beograd“ u saradnji sa Zadružbinom Ilije M. Kolarca nastupili su hor „Glas ne žice“, perkusionisti Muzičke škole „Stanković“, kao i gudački kvartet ansambla „Metamorfosis“.

foto: A. Andić

26/4/12 - 2/5/12

prognoza vremena

24/04/12
<http://www.meteos.rs>

min°C	max°C	četvrtak		petak		subota		nedelja		ponedeljak		utorak		sreda	
Beograd	9		24	12		28	14		29	15		28	15		27
Vojvodina	7		24	11		27	12		28	14		28	14		27
centralna i južna Srbija	7		25	9		28	11		27	11		27	12		28

Od četvrtka će povoljna biometeorološka situacija usloviti smanjenje ili izostanak tegoba kod većine meteoropata i hroničnih bolesnika.

WWW.TROUBLEMAKER.RS

TROUBLEMAKER production

Štandovi
Eventi
Marketing
Produkcija

broj nedelje

1

Humanitarni koncert u spomen na šestoro mladih ljudi nastradalih u novosadskoj diskoteci „Kontrast“ otkazan je jer je do 24. aprila, kada je trebalo da bude održan u Pozorištu mladih, prodana samo jedna jedina ulaznica.

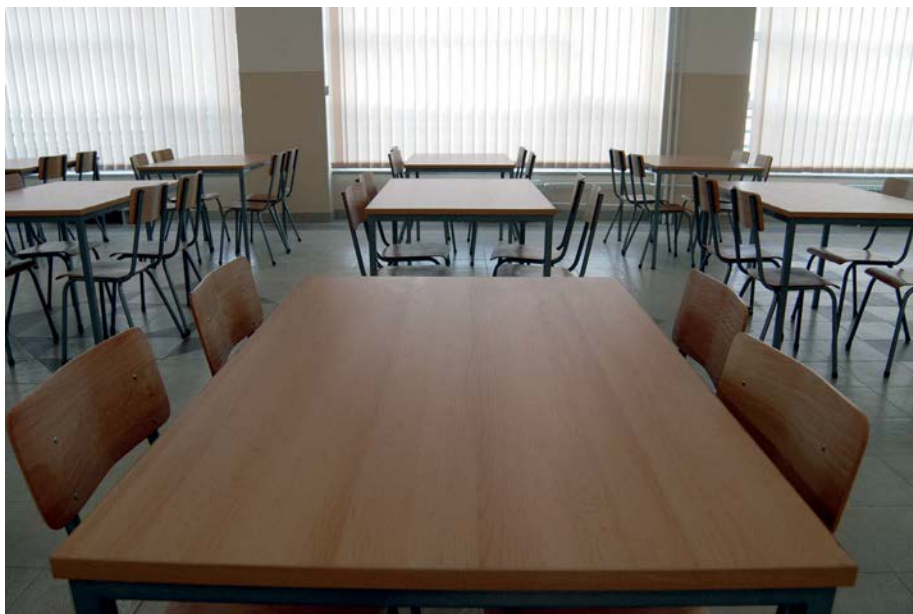

foto: Ivan Šepić

OBRAZOVANJE

Lažiranje rezultata male mature

Dnevni list "Blic" objavio je 23. aprila informaciju da su rezultati prošlogodišnjeg završnog ispita znanja u 80 osnovnih škola u Srbiji – lažirani. Ministar prosvete Žarko Obradović je izračunao da je od ukupno 1200 škola nezakonitosti bilo u oko šest odsto obrazovnih ustanova, a epilog je najava iz Ministarstva da će kontrola na predstojećoj maloj maturi biti pooštrena. Najavljene su rigorozne kontrole u svim školama: osim školske komisije, dežurnih nastavnika, supervizora, pregledača, u školama gde su ispravljani rezultati testova, završni ispit će pratiti i predstavnici Ministarstva prosvete delegirani iz školskih uprava. Napravljene su i izmene priručnika za sprovođenje završnog ispita, gde je mandat supervizora proširen i na pregledanje testova, a mediji prenose da su predstavnici Ministarstva i Zavoda imali nekoliko sastanaka sa direktorima škola u kojima je bilo nepravilnosti. Iz kojih pobuda su testovi lažirani? Kako neimenovani izvor dnevnog lista "Blic" u Ministarstvu prosvete otkriva, negde je povećavan broj bodova kako bi u kasnijem rangiranju ta škola bila među najboljima. Bilo je i primera gde je direktor tražio da se njegovom detetu maturantu poveća broj bodova. U malim sredinama ocenjivači su zbog sukoba sa pojedinim roditeljima njihovoj

deci oduzimali bodove na završnom ispitu...

Međutim, sankcije za nastavnike ocenjivače koji su napravili grub prekršaj radne obaveze prepravljanjem stvarnih rezultata testova su izostale.

Kontrolu sprovođenja završnog ispita radio je Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja, a propusti su otkriveni u školama u Novom Pazaru i selima oko njega, u Tutinu, Vranju i okolnim selima. Savetnik u odeljenju Ministarstva prosvete u Vranju Jovica Stevanović demantovao je, međutim, početkom nedelje informacije o lažiranju u tom gradu i okolnim selima. Za Tanjug je rekao da ne razume odakle ti podaci: "Oni sigurno nisu iz Ministarstva prosvete, a mediji mogu da pišu šta hoće", rekao je Stevanović.

Inače, pretposlednjeg vikenda u aprilu u osnovnim školama je održana proba završnog testa. Kalendar dalje kaže da će se mala matura ove godine polagati 18. i 19. juna (za prvi dan zakazan je test iz srpskog, odnosno maternjeg jezika, dok će drugog dana biti test iz matematike). Rezultati će biti poznati 25. juna, dok će maturanti liste želja predavati 26. i 27. juna. Upis u srednje škole obaviće se 6. i 7. jula. Ove godine završni ispit biće teži od prošlogodišnjeg, jer će polovina zadataka biti nepoznata.

M. R.

► novogovor

Spot

To je opijum za narod. To jest, trava za narod. U jednom od mnoštva novogovorskih značenja, spot ili, preciznije, spoting je "duvanje trave" – kanabisa, marihuane – tako što se ona stavlja između dve usijane metalne ili kakve druge površine, vrhova noža na primer, a dim udiše na nos ili usta.

Od oko XII/XIII veka, dokle se prati poreklo reči spot, ona ima svu silu značenja – od moralne mrlje ili fleke, zakrpe, komada zemlje, parčence, komadića... U značenju posebnog mesta javlja se od oko početka XIV veka. Kasnije znači i ubrljati, umazati, pokvariti, uflekati ili biti flekav, a od početka XVIII stoleća označava viđenje i prepoznavanje – u kontekstu potrage za zločincima ili osobama za kojima se traga. Od druge polovine XIX veka domašiti spot znači postići ono što je potrebno, a tokom prve polovine XX veka spot je označio i godinu dana zatvora (pet "spotova" – pet godina), a biti u spotu značilo je – biti u problemima.

Ukratko, bilo koji današnji standardni rečnik obuhvata pedesetak značenja pojma spot, od kojih su mnoga zabavna. Fleka, mrlja ili mana na nečijem karakteru ili ugledu, svaka sitna promena ili mali ožiljak na koži, oblik alergijske reakcije ili posledica bolesti, osip; nalaženje ili prepoznavanje, otkrivanje skrivene osobe – npr. u igri žmurke, umrljati, ubrljati, uflekati... U vojnom žargonu spoter je izviđač, naročito onaj ko osmatra nalet neprijateljskih aviona ili daje elemente za gađanje sopstvenim jedinicama, izviđački avion, a u civilnom žargonu osoba zadužena da posmatra rad i aktivnosti zaposlenih u nekom pogonu ili na nekom poslu – i cinkari... A, naravno, tu su i svi izvedeni izrazi, počev od toga da biti "u spotu" znači svako izdvajanje od ostatka sveta, bilo u obliku gubitnika na kocki ili, bolje, biti na pravom mestu u pravo vreme pa, prema tome, u centru pažnje...

E, tu smo.

U novogovoru koji nas zanima spot kao reč za označavanje kratke pauze u emitovanju radio-programa – da bi se pustile reklame ili oglasi – javlja se od 1923. godine. Sa televizijom, spot je postao reklama na malom prozoru u svet.

A što se izvornog značenja reči tiče, dovoljno je pogledati ovdašnje izborne spotove u kojima, kao što i treba, u flekama vodi Demokratska stranka.

ALEKSANDAR ĆIRIĆ

Ženski Fejsbuk

Jeste li ikada pomislili kako bi izgledao Fejsbuk da ga je dizajnirala i osmislila neka žena, a ne gik sa Harvarda? Ne znam da li imam pravi odgovor, budući da ni sajt o kome govorim nije kreirala žena, ali je to nešto najbliže ženskom pogledu na društvene mreže što sam ja video. Ako ni zbog čega drugog, a ono zbog toga što izgleda veoma dobro, ama se ja tu slabo snalazim. Kao i u parfimeriji.

Pinterest (www.pinterest.com) mogao bi da bude sledeće internet čudo. Sajt je nastao krajem 2009, pušten je u rad nekoliko meseci kasnije i još je u test fazi. Da biste se uključili, potrebno je da sa sajta pošaljete zahtev i sačekate da vas prime (obično u roku od 24 sata). No, i bez toga možete da razgledate po sajtu, jedino ne možete i vi da mu doprinosite.

Razlika između Pinteresta i Fejsbuka je u pristupu sadržaju. Pinterest je neka vrsta oglasne table gde pribadate (pinujete) ono što nađete kao interesantno. Svaku fotografiju koja vam se dopadne na internetu možete pinovati sa ili bez komentara (bolje je sa komentarom, naravno). Određujete joj rubriku i to je otprilike to. Ostali korisnici mogu da je gledaju i komentarišu, ali i repinuju odnosno skrenu pažnju svojim Pinterest prijateljima na nju. Repinovanje je novost u odnosu na Fejsbuk, budući da je lajkovanje i komentarisanje takođe moguće na ovom sajtu.

Sajt, zapravo, kombinuje Fejsbuk i Tviter. Korisnici Fejsbuka lako se prijavljuju na Pinterest, koriste svoj Fejsbuk profil te ne moraju ništa novo da ukucavaju. Pinterest vas, ako to želite, automatski povezuje sa svim prijateljima sa Fejsbuka koji već "pinuju", tako da ne startujete sa profilom od nule. Svoje pinove možete da reklamirate i na Fejsbuku i na Tviteru, dakle da ih uvezete sa svim društvenim mrežama u kojima se krećete.

Ono što je na Pinterestu najinteresantnije jeste način prikazivanja sadržaja. Najviše liči na oglasnu tablu, ali rekoh već da je to (ne)red u kome se žene bolje snalaze od muškaraca. Zato i ne čudi što su u SAD više od 80 odsto korisnika sajta žene. Takođe, ovaj sajt je svetski rekorder po brzini sticanja prvih deset miliona korisnika, to im je uspelo za samo osamnaest meseci.

Za razliku od drugih društvenih mreža Pinterest vas na samom startu poziva da se opredelite za oblasti koje vas interesuju (moda, hrana, automobili, putovanja itd.), potom da izaberete svoje prijatelje čije ćete pinove gledati i shodno tome nastaje vaš profil. Treba li reći da su se već pojavili eksperti koji kažu da im je dovoljno da pogledaju vašu "tablu" i da vas na osnovu nje procene bolje nego da vam gledaju CV. Jer ono što vam se nađe na ekranu predstavlja neku vrstu ogledala vaših interesovanja. Gledajući sve te šarene slike u mom slučaju (uključujući i automobile), rekao bih da je to odraz neke moje nežnije strane, do sada mi nepoznate.

DRUŠTVO

Dan devojčica

Ove nedelje (23. i 26. aprila) obeležava se međunarodna manifestacija pod nazivom "Dan devojčica u IKT-u". Tim povodom su, u petak 20. aprila, Uprava za digitalnu agendu i Udruženje poslovnih žena održali zajedničku konferenciju za novinare u Vladi Srbije.

Na konferenciji su učestvovali: Jasna Matić, državna sekretarka za digitalnu agendu, Olivera Popović, glavna menadžerka na projektu Dan devojčica i potpredsednica Udruženja poslovnih žena Srbije, i Marija Radovanović, viša projektna menadžerka na projektu Profesionalna orijentacija na prelasku u srednju školu, koju sprovodi GIZ, nemačka organizacija u Srbiji. Cilj ovog događaja je da se devojčicama i devojkama približe zanimanja u oblastima informacione i telekomunikacione tehnologije, prirodnih nauka i inženjerstva, da im se predstave mogućnosti koje im se pružaju pri zapošljavanju u ovim oblastima, kao i da se devojčice i devojke osnaže da prilikom odabira svojih profesija ne podležu stereotipima, već da se rukovode prema ličnim interesovanjima i sposobnostima.

Oko 500 devojčica iz 62 osnovne škole širom Srbije imaće priliku da se upozna sa radom 58 različitih preduzeća (Telekom Srbija, Telernor, Vip mobile, Com Trade, IBM, HP, Microsoft, Ericsson...), što će im omogućiti da steknu uzore i profesionalne orijentacije.

Ideja o ovom projektu nastala je u

oktobru 2010. godine, kada je na konferenciji Međunarodne unije za telekomunikacije, specijalizovane agencije Ujedinjenih nacija, usvojen predlog o osnivanju Globalne mreže žena na rukovodećim pozicijama u oblastima informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT), kao i za obeležavanje Međunarodnog dana devojčica u IKT-u svakog četvrtog četvrtka u aprilu, koji je, u ime Republike Srbije, prezentovala Jasna Matić, ministarka za telekomunikacije i informaciono društvo.

Olivera Popović, glavna menadžerka na projektu "Dan devojčica" i potpredsednica Udruženja poslovnih žena Srbije, napominje da se neće zaustaviti samo na obeležavanju "Dana devojčica". "Mi ćemo kontinuirano, u narednih godinu dana, raditi na upoznavanju devojčica sa zanimanjima u oblastima modernih tehnologija, kao i na rušenju stereotipa o podeli na muške i ženske poslove. Udruženje poslovnih žena je otvorilo i Fejsbuk stranicu "Dan devojčica" čiji je cilj da svi akteri koji su učestvovali u projektu ostanu u komunikaciji i da bi se svi zainteresovani bolje informisali", dodaje Olivera Popović, glavna menadžerka ovog projekta. Kako bi se mlade učesnice dodatno motivisale, biće organizovana i svečana ceremonija dodela nagrada "Naj IKT devojčica", za najbolje radove na temu "Zašto volim internet" i "Čemu mi služi mobilni telefon".

M. ILIĆ

REKLAMA JE REKLAMA, BEZ OBZIRA NA MEDIJ, MADA...

NEKI MEDIJI SU STVARNO BRZI. SUVIŠE BRZI.

TOLIKO DA BISTE MORALI MNOGO DA TRENIRATE DA ISTRČITE TEKST DO KRAJA.
GOTOVO TREĆINA NAŠE POPULACIJE ČITA NOVINE
"OD KORICE DO KORICE".*

*IZVOR: IPSOS, STUDIJA O EFEKTIVNOSTI I EFIKASNOSTI OGLAŠAVANJA U ŠTAMPANIM MEDIJIMA, SEPTEMBAR 2011.

DO SADA NEPREVAZIĐEN. NOVINSKI OGLAS

► zoom

piše: Dragoljub Žarković

Kakva nam vlada treba: Dvadeset principa o efikasnom upravljanju

Za desetak dana od danas znaćemo ko je osvojio najviše glasova, ali to još ne znači da će taj i pobediti. Znaćemo rezultat, ali ne i stanje na tabeli. Taj drugi čin izbora biće zanimljiviji

DRUGI ČIN IZBORA, sastavljanje parlamentarne većine i vlade, odvi-
jaće se daleko od očiju javnosti: u kabinetima političara, kancelarija-
ma investitora u stranački rezultat, ambasadama, ekskluzivnim re-
storanima i klubovima... Sve kombinacije su moguće i zato u noći
između nedelje i ponedjeljka, kada budete znali ko je koliko glasova
dobio, nećete znati ko je dobio vlast i ko će sastaviti vladu.

A kakva bi ta vlast trebalo da bude?

Ono što sledi jeste inicijativa u dvadeset tačaka o karakteru i ne-
odložnim poslovima nove srpske vlade. Računam da ako je Đorđe
Vukadinović, u ime NSPM-a, mogao da u dvadeset tačaka predsta-
vi plan, inicijativu za spas Srbije, što ne bih mogao ja, u svoje ime,
da predložim principe na kojima mislim da bi mogli da počivaju po-
sluvi nove vlade. Utoliko pre što sam zakasnio da se kandidujem za
bilo šta.

1. Premijer mora biti jaka politička ličnost spremna da obuzda
iskorake iz ustavnih ovlašćenja svih drugih grana vlasti, poseb-
no predsedničke, a posebno ako premijer i predsednik budu iz iste
političke grupacije;

2. Vlada može da ima najviše 15 resora i dva potpredsednika, s tim
što potpredsednici ne mogu operativno da vode resore prinude
(policije, vojske i pravde);

3. Nova vlada hitno će pokrenuti izmenu zakonskih propisa po
kojima Srbija ne može da se zadužuje više od 45 odsto od bru-
to nacionalnog dohotka i tražiće da se pod najpovoljnijim uslovima
zaduži do proseka zaduženosti članica EU (nešto preko 60 odsto) s
jasnim planom da iz novoformiranog duga podstakne proizvodnju
i zapošljavanje;

4. Vlada će potpuno reformisati, u najkraćem roku, poreski si-
stem u zemlji uvodeći nova pravila plaćanja PDV-a za sva pre-
duzeća: prijava do desetog dana u mesecu, a plaćanje poreza po na-
plati fakture. U tom slučaju PDV može da se poveća za dva procenta,
sa 18 na 20 odsto, uz jasnu obavezu vlade da socijalnu politiku neće
voditi oslobađanjem od poreskih obaveza, već pravičnom raspode-
lom budžetskih prihoda i povećanim poreskim obuhvatom;

5. Vlada neće praviti razliku između stranog i domaćeg kapitala,
bio on mali, srednji ili krupan;

6. Tromesečno će objavljivati bilanse o poslovanju javnih predu-
zeća i preduzeća u državnom vlasništvu. Vlada se obavezuje da
za menadžment javnih preduzeća raspisuje izborne konkurse, saop-
šti imena kandidata, a da za javna preduzeća koja imaju monopolski
položaj raspisuje međunarodne konkurse s idejom da, ako je potreb-
no, na rukovodeća mesta dovede ljude iz inostranstva;

7. Svaki treći dinar iz novoformiranog duga vlada će uložiti u ob-
razovanje ljudi. U tom poslu podržavaće prvenstveno prime-
nenu nauku;

8. Umesto razvojne banke, vlada će inicirati osnivanje državnog
investicionog fonda otvorenog za sve vrste ulagača, male i ve-
like, domaće i strane, državne i privatne;

9. Vlada neće ukidati samostalnost Narodne banke Srbije, ali će
obezbediti odlučujući glas oko upravljanja deviznim rezerva-
ma zemlje o čemu će, ukoliko interveniše u tim poslovima, na sedni-
cama zatvorenim za javnost obavestavati Skupštinu Srbije;

foto: Tanjug

10. Vlada će se obavezati da će preispitati vrstu i broj regulatornih tela, agencija, saveta i komisija i da će to svesti na meru neophodnu za kontrolu rada državnih organa i ostvarivanje građanskih i kolektivnih prava;

11. Vlada će u najkraćem roku definisati politiku subvencija u agraru i mere koje se utvrde tražace u ciklusima od najmanje pet godina, s mogućnošću da te mere budu diferencirane između Vojvodine i drugih delova Srbije, zbog komparativnih prednosti i prirode proizvodnje;

12. Vlada će do proseka evropskih naknada za korišćenje prirodnih resursa povećati cene korišćenja voda, šuma, ruda, minerala i ostalih prirodnih bogatstava;

13. Vlada će podržavati s jednom petinom svako privatno ili kompanijsko ulaganje u privatne penzione i/ili zdravstvene fondove za građane ispod četrdeset godina starosti koji se odluče za taj vid brige o sopstvenoj budućnosti;

14. Vlada će inicirati izmene Ustava i ukoliko nema dvotrećinsku većinu u parlamentu, neophodnu za neke od ustavnih promena. Vlada će obavezno inicirati promenu izbornog zakona i predložiti povećanje cenzusa za koalicije koje nastupaju na izborima i to po kliznoj skali: što je veća koalicija, veći cenzus. Vlada će se zalagati za kombinovano izorno pravo: proporcionalno i većinsko. Obavezno će predložiti da predsednika države bira Skupština, a ne narod, a da gradonačelnici gradova u Srbiji budu birani neposredno.

15. Vlada neće voditi neutralnu spoljnu politiku, identifikovaće Srbiju sa Evropom, ali će preuzeti jasnu obavezu da pristupanje bilo kojoj zajednici ili vojnoj asocijaciji mora biti potvrđeno na referendumu. Spoljna politika mora biti aktivna, uravnotežena i prvenstveno mora voditi računa o ekonomskim interesima zemlje;

16. Vlada će se obavezati da će u najkraćem roku učiniti sve što je u njenoj moći da pitanje Kosova prevede s tehničkih na politička pitanja koja se tiču teritorijalnog statusa i položaja Srba na Kosovu.

17. Preuzeće na sebe obavezu da se u kratkom roku povuče sav državni kapital i udeli u medijskoj industriji, a pomoći će održanje medija budžetskim sredstvima raspodeljivanim na osnovu projektnih ideja;

18. Naložiće novu reformu pravosuđa;

19. Kulturu će prepustiti kulturnim ljudima;

20. Sport će prepustiti privatnoj inicijativi.

P.S.

Naravno, nadam se da ćemo u ekspozeu novog premijera čuti mnogo više i dublje od ovih nabacanih ideja, ali dok to sačekamo, nije loše da se zabavimo sastavljanjem obaveza za novu vladu. Na sajtu "Vremena" (www.vreme.com) otvaramo mogućnost čitaocima da komentarišu predloženo i predlažu nešto novo neobuhvaćeno ovim spiskom. Dobro ste došli!

Ne postoje slučajni

Postoje tri aspekta rangiranja na vrh političke liste. Prvi – namiriti kadrove koji su nosili stranačku aktivnost. Drugi – na listi se moraju naći i partijske kolege iz unutrašnjosti. I treći – rezervisati mesta za ljude koji su povezani sa vlasnicima kapitala ili prosto rečeno, tajkunima

“Znaš i sam, poslovi više ne idu... Stalo, bogme, pa mora čovek, hteo – ne hteo, da gleda ako može s koje druge strane da se spomogne te da izađe na kraj... Znaš, mislim se nešto i velim, ako si mi ti prijatelj, ti i još dva-tri u čaršiji, te ako htednete da mi pomognete... Velim, znaš, ovo je sad dobra prilika... kad bi namesto Ilića ja nešto otišao u Skupštinu... A ti znaš mene, nisam od onih koji se neće odužiti. Spomoći ću se i ja, ali odužiću se i prijateljima, znaš kako je kad si poslanik...”

To je bio Branislav Nušić. *Narodni poslanik* je prvi srpski politički vodvilj koji je Nušić napisao 1883, a iz tog vodvilja izašli nismo bezmal’ 130 godina. Bez namere da se bude zlonameran te da se, daleko bilo, neko vređa potezanjem Nušića usred “momentalnih političkih prilika”, “Vreme” je u razgovoru sa bivšim ali i budućim predstavnicima naroda, pokušalo da odgovori na pitanje: Gde se i kako opošljava ta “kandidacija” za narodnog poslanika? Ili, otako je uveden novi sistem tzv. zaključavanja izborne liste: Kako ući u prvih 50?

OTIMAČINA ZA KARTICU U PROREZU: Skupštinska klupa bila je primamljiva i akademcima i osvedočenim kriminalcima. Sedeo je tu jedan Nikola Milošević, ali i Željko Ražnatović Arkan. Dragoljub Mićunović, kojem u biografiji stoji da je osnivač i prvi predsednik Demokratske stranke, nijednu funkciju u izvršnoj vlasti nikad nije obavljao – ali je bio i ostao narodni predstavnik. Na ovogodišnjoj listi Borisa Tadića, profesor je treći. U Skupštini Srbije će možda posle 6. maja sedeti i Nevena Adžemović, bivša članica grupe “Models”, supruga biznismena Srđana Adžemovića Adžema, bivšeg šefa obezbeđenja Velimira Ilića (NS), koja

je 75. na listi naprednjaka. Narodni predstavnici će najverovatnije biti i Zaharije Trnavčević, bivši DS-ov poslanik, i Miljenko Dereta, što je prenerazilo neke njegove kolege iz NVO sektora, četvrti i sedmi na listi “Preokreta” Čedomira Jovanovića.

Ako zanemarimo poslaničke, što bi kazao Nušić dijerne (dnevnice), plate, putne i ostale troškove i bezobrazno niske cene u skupštinskom restoranu, ne ostaje mnogo razloga za oduševljavanje Skupštinom Srbije. Jer, to je odavno samo mašina za izglasavanje zakona koje “traži Evropa”. Poslanici vladajuće koalicije uglavnom nisu u sali dok opozicija glumeći “javnu raspravu” priča priče koje niko i ne sluša. I zašto bi? Kad dođe dan za glasanje, svi su tu i zakon prolazi.

Možda je dr Milan Božić, univerzitetski profesor, nekadašnji potpredsednik SPO-a, a od pre osam meseci – naprednjak, u pravu kada kaže da je zanimljivije pitanje “Zašto neko želi da bude poslanik”, nego kako se narodni predstavnik – postaje. Nekadašnji poslanik i u republičkom i u saveznom parlamentu bio bi uveren da su tu “fascinaciju predstavničkim funkcijama” izmislili mediji, da ne zna, zahvaljujući svom iskustvu, da je zaista tako: “Od stranačkih funkcionera – dobro, možda ne baš najviših – do aktivista na terenu, svako želi da bude poslanik. Međutim, plata je drljava – mnogo veća od obične, ali nikakva za političku elitu u kojoj većina sigurno može da obezbedi bolje prihode – radno vreme je grozno, a još kada se setim one rupe u Kralja Milana u kojoj je nekada zasedala srpska skupština, ništa mi nije jasno, a ne spadam ni u najgluplje a ni slabo obaveštene.” Elem, Božić, kao bivši predsednik UO Telekomu Srbija, voli “malo u vicu” da

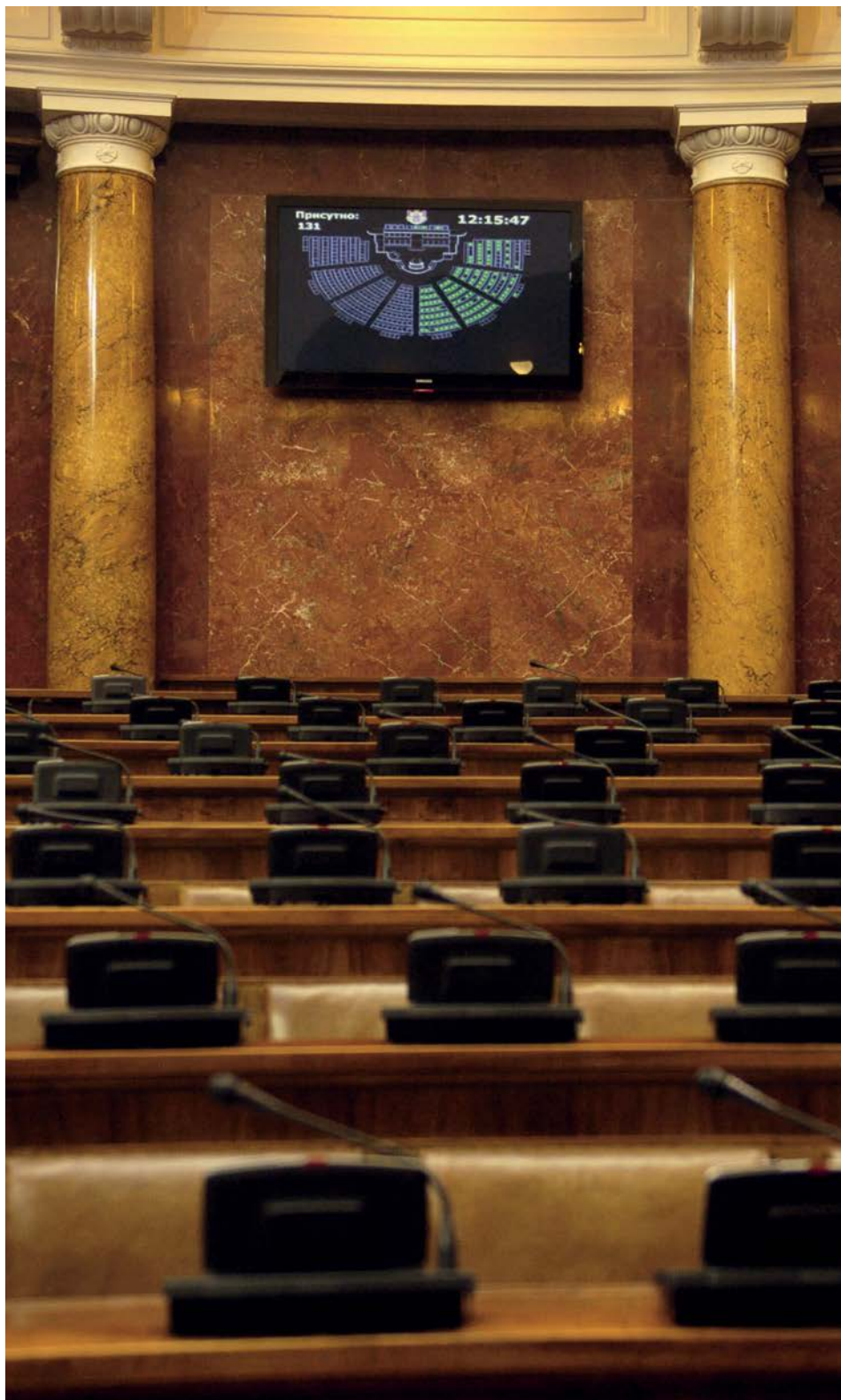
kaže da stranački funkcioneri žele da budu poslanici pošto nemaju poverenje u svoju stranku pa ne znaju da li će osvojiti vlast te gledaju da sebi unapred obezbede neko uhlebljenje. Kao opozicioni poslanik zna kako je tužan posao gledati “one na vlasti kako se u prvim redovima kikoću i smišljaju gde će na ručak”. Ali veruje da biti poslanik vladine većine nije mnogo bolje: “Vaši stranački prijatelji su u vlasti, a vaše je samo da podižete ruku – tačnije: *gurate karticu u prorez* – i izglasavate njihove predloge.”

Uveren da je mladim političarima mesto u Skupštini, koji treba da se iskažu i pokažu i stranci i javnosti, Božić još kaže: “Nama ostalima jedina je dostojna sudbina ‘sa štitom ili na njemu’. Još prostije, valjda je jedina prirodna želja svakog političara da osvoji izvršnu vlast na kojoj će i sprovoditi svoj program i sticati ličnu samorealizaciju. To je i razlog što u svojim godinama i ne pomišljam da se namećem da sednem u poslaničku klupu. Em bih nekom mlađem zauzeo mesto, meni nije nikakvo zadovoljstvo, a shvatio bih i kao besmisleno traćenje mojih sposobnosti. Umem da vršim vlast a imam poverenje i da će je moja stranka steći. Onda će sigurno biti posla i za mene.”

VEZIVANJE PARA I GLASOVA: Razume se da oni koji su “pali” ispod 50. mesta posebno u manjim strankama koje ne mogu osvojiti više od 10 do 20 skupštinskih mandata, gundaju da o poslaničkoj listi odlučuje lični animozitet ili simpatija predsednika stranke, ali i neki drugi “lukrativni razlozi”. Ipak, recimo da postoje najmanje tri aspekta pravljenja poslaničke liste o kojima mora da vodi računa svaka ozbiljna stranka, dakle, ona koja deluje na teritoriji Republike. Oko toga su se složili i sagovornici “Vremena” nezadovoljni svojom pozicijom, ali

kandidati

ŠTA SVE DONOSI POSLANIČKI MANDAT: Skamije u Narodnoj skupštini Foto: M. Milenković

i oni koji su direktno učestvovali u kreiranju svoje stranačke liste. Prvo, treba namiriti kadrove koji su u prethodnom periodu na svojim plećima izneli stranačku aktivnost. To su ljudi koji su uprkos raznim pritiscima promovisali politiku stranke, agitovali na terenu, doprineli uzdizanju stranke.

Drugo, mora se voditi računa i o geografskoj zastupljenosti što znači da se na listi mora naći mesto kolegama iz unutrašnjosti koji su, pred ove izbore nezadovoljniji nego ranije kako su ih stranke rangirale za Skupštinu. Tako su Nišlije recimo već sračunale da ako bi na predstojećim republičkim izborima stranke ponovile rezultat od pre četiri godine, Niš bi imao samo pet narodnih poslanika, odnosno dva manje nego sada. I to ne samo zato što na listama ima manje kandidata iz Niša, nego što su i loše raspoređeni. To znači da je velika šansa da zbog očito slabog uticaja niških odbora političkih partija u stranačkim centralama u Beogradu, drugi po veličini grad u zemlji posle majskih izbora ima još manje poslanika, pisale su ovih dana “Južne vesti”.

Treća grupa su oni ljudi za koje stranka procenjuje da bi u perspektivi mogli svojim bočnim vezama sa ljudima od kapitala omogućiti bolju poziciju partije na izborima ali i doprineti što uspešnijoj realizaciji političkog i ekonomskog programa. To je ono što protivnici ovakvog rangiranja zovu tajkunizacijom stranke.

“Kod nas se i sada dogodilo a znam da nismo jedini, da na listi bude i potpunih iznenađenja. Posle se sazna ko kome šta dođe. Odavno je jasno da više vredi aktivista koji može da uveže i glasove i pare, nego idealista koji napamet zna stranački program. Nažalost, u okolnostima u kojima je odsustvo političke kulture i elementarnog poštenja dominantnije od iskrenog zalaganja za partijski program – sve je moguće. Ali ono što je opšte mesto za sve stranke je da nema slučajnih kandidata. Bilo da je u pitanju revanš, simpatija ili investicija”, reče za “Vreme” jedan demokrata koji je daleko ispod 50. mesta.

Tako međutim ne misli Balša Božović (29), ▶

apsolvent prava i predsednik Demokratske omladine koji je, em prvi put na Tadićevoj listi, em na visokom 29. mestu. Kao član Glavnog odbora i predsedništva DS-a nije bio iznenađen što je njegovo ime na listi, piše u e-mail odgovoru za "Vreme"; imao je "priliku da učestvuje i u njenom kreiranju". O njegovoj kandidaturi su, kaže, odlučili Predsedništvo i GO DS-a. Zanimljivo je da će mladi Božović, bar kad je o poslaničkoj klupi u Skupštini Srbije reč, zameniti svog oca dosadašnjeg poslanika DS-a Dragoslava Zeku Božovića, karatistu i bivšeg direktora SC "Tašmajdan". Božović senior, koji slovi za uticajnog stranačkog čoveka, ovog se puta nije našao na Tadićevoj listi. Na pitanje misli li da je biti narodni predstavnik dobra osnova za političku karijeru, neka vrsta odskočne daskе za dalje stranačko i političko napredovanje, Božović junior piše: "Biti narodni poslanik je za mene velika čast i odgovornost. Plaćeni ste novcem koji u budžet ubacuju rudari, poljoprivrednici, radnici, umetnici, trgovci... I zato želim da se raspravom u Skupštini i kontaktom sa građanima borim za zakone koji su pre svega u njihovom interesu."

8, 18, 28, 38, 48: S koalicionim listama muka se usložnjava, jer treba zadovoljiti i male stranke čija je podrška nekad i presudna. Bojan Kostreš, potpredsednik Lige socijaldemokrata Vojvodine, kaže u razgovoru za "Vreme" da sa demokratama u pravljenju zajedničke liste nije bilo nikakvih nesuglasica. Ligaši su dobili 8, 18, 28, 38, 48, 84, 86. mesto, i ostalih pet – ispod 120. mesta. Kostreš tvrdi da je princip pravljenja liste Ligaša godinama isti, da Izvršni odbor pravi predlog liste koji se šalje Predsedništvu stranke. A Predsedništvo LSV-a, odlukom GO LSV-a ubacuje 30 odsto ljudi na listu, među kojima su oni koji su "značajni za partiju, poput Nenada Čanka koji se ne dokazuje u svom mesnom ili gradskom odboru, nego je kao predsednik stranke automatski na listi". Tako, postoji 12 kandidata na republičkoj i 60 kandidata na pokrajinskoj listi: "Drugu listu od 60 većinskih kandidata biraju sami odbori. Zato što je u Vojvodini kombinovan izborni sistem. Taj deo koji ide na proporcionalnu listu na osnovu predloga IO a uz saglasnost predsedništva usvaja GO, i tih 12 ljudi koji su na republičkoj listi nalaze se i na pokrajinskoj, da li su većinci ili proporcionalci, nema veze, nalaze se na obe liste." Ipak, Kostreš priznaje da "uvek postoji mogućnost" da predsednik stranke ili generalni sekretar kaže da "osoba XY treba

Miljenko Dereta, iz nevladinog u vladin sektor

Njegove kolege iz NVO sektora bile su iznenađene njegovom odlukom da počne da se bavi politikom i postane narodni poslanik. Miljenko Dereta, predsednik Građanske inicijative, pak kaže da bi ljudi iz nevladinih organizacija trebalo da shvate da se, u stvari, bave politikom: "Ova vrsta transfera između nevladinog i političkog sektora treba da bude nešto što je korisno za obe strane. I mi treba tako da saznamo kako funkcioniše politika, kao što i politika treba da bude senzitivnija na ono što radi NVO sektor."

Kada je podržao "Preokret" nije, kaže, imao nameru da ulazi u parlament i politiku na taj neposredan način, samo je hteo da kroz podršku "Preokretu" pokaže da deli vrednosti za koje se oni zalažu: "I onda je došla, u tom trenutku, iznenađujuća ponuda da budem na listi. Pitao sam: da li vam trebam kao dekor, oni su rekli hoćemo da uđete u parlament. Drugo iznenađenje je bilo što sam postavljen tako visoko na listi i to je vrsta poverenja koja je vrlo obavezujuća u smislu da su očekivanja velika pa treba da vidim umem li ja to da opravdam."

Radovan Raka Radović, u trci za Trstenik

Bivši poslanik socijalista iz devedesetih prošlog veka danas na lokalnim izborima u Trsteniku nosilac je liste "Pokret za opštinu Trstenik". Na listi ima 17 svojih sugrađana, inženjera, lekara, ekonomista, radnika, penzionera, studenata, hvali se... Kaže da danas poslanici nemaju ama baš nikakvu funkciju:

"Kad je uvedeno da Srbija bude jedna izborna jedinica, ispalo je da je to najveći promašaj koji postoji, pogledajte samo koliko je poslanika iz Beograda, preko 90 odsto. Pogotovo ovaj proporcionalni sistem sa fiksnim listama je promašena stvar. Jer, u mnogim partijama posle 10. ili 12. a u nekim većim posle 30. ili 40. mesta ljudi nemaju nikakav interes da se bore na izborima, promovišu partiju. Zašto, kad nema šanse da uđu u Skupštinu? Nekad je i 250. na listi mogao u Skupštinu, sad kad je fiksno – nema šanse. Ovo je sada partijska država, partijski komesari rukovode državom. Ovde više nema ni P od politike ni D od demokratije. Samo se troše narodne pare za džabe. Gledao sam te liste, ja koji sam u politici odvajkada, pogotovo od 1990, posle trećeg, četvrtog čoveka ne znam ljude. To znači da oni nemaju nikakvog prava da predstavljaju narod."

Radović misli da je najbolji većinski princip, kao na prvim izborima 1990, bilo je 250 izbornih jedinica u Srbiji, kaže, i svaka je davala po jednog poslanika: "U mojoj izornoj jedinici sa desne strane Zapadne Morave bilo je 11 kandidata, i ja sam pobedio svih deset."

da bude više kotirana" nego što je to predložio njen matični odbor. Ili niže.

Na kraju, ali ne i najmanje važno, Nemanja Nenadić iz Transparentnosti Srbija upozorava da je sada svaka stranka morala imati u vidu i da li će joj kandidat za poslanika biti veran u predstojeće četiri godine, nakon izmene izbornog zakona i samostalnosti koju narodni poslanici uživaju u svom radu. On veruje da je stranačka, odnosno koaliciona rang-lista unutrašnje pitanje svake stranke, da se o pojedinačnim kriterijumima ne zna mnogo. "Teoretski je moguće da ljudi koji doniraju više za stranku ili kampanju ili obezbede da do stranke dođe neka donacija dobiju i više mesto na listi, tj. da se na neki način neka mesta na listi i kupe. Ali, ne verujem da je ta praksa raširena ako je ima, verujem da prednost na izbornim listama imaju oni stranački funkcioneri ili aktivisti koji su se u samoj stranci pokazali po nekim

svojim organizacionim i drugim sposobnostima i u koje stranački vrh ima iz ovog ili onog razloga više poverenja."

Za razliku od prethodnih izbora, birači imaju bar nekakvu predstavu o tome ko će ući u parlament. Dakle, oni koji su u prvih 50, bar kad je o velikima reč, sigurno. Velike stranke (DS i SNS) prvih 50 do 100 sa svojih izbornih listi, nema sumnje, uhlebiće u Skupštini (ZES je na prošlim izborima dobio 102 a stari radikali 78 mandata). Ostali, uz sva iskakanja na druge funkcije i pomeranja "nagore", teško da će moći da zadovolje prvih 20-30, a oni koji se vrte oko cenzusa 10 do 15. Oni kandidati za narodne predstavnike koji i ne stignu da sednu u parlament, ruku na srce, ipak, za utehu mogu da se oseće polaskanim – ušli su u prvu petinu najvrednijeg kadra koji svaka stranka, ili koalicija, ima. Pa se valja nadati za četiri godine ◀

Zora Drčelić

► trupniportret

piše: Dragan Todorović

Domaćin i Gost

Naspram šalovane rupe tri Azerbejdžan buldožera su završno, dižući i spuštajući kašike, pozdravila svečani čin, Kandidat Tadić je, pod šlemom, otpozdravio horizontalnim mahanjem

Svi su mogli oda'nu, RIK je lično, bez tu Čićman devojku što sreću deli, izvuk'o redosled predsedničkih kandidata. Zna se ko Prvi, ko Poslednji, bar na listiću. Sve tako dobro ide da Šešelja i ne moraju da puštaju iz taj Hag. Javljaju da i članovi Društva lažova iz Drlače, kod Ljubovije, ukraj Drine, baš na Đurđevdan biraju predsednika. Vele da dugogodišnji predsednik Ivan Radojičić Šiljo samoinicijativno skratio mandat, a UO od Lažovi to prihvatio. Još vele da već imaju tri prijavljena kandidata, koji su, kao uslov kandidature, položili po pola praseta.

Ali, da se manem ti' pologa, jevtinih figura, na ovaj predizborni mrs i skupoću. Najkraće, i sa najviše esencije, evo: DS se nešto Mnogo bavi sa Toma Vučić Nikolić, Napredni Dvojac još, pitanje je dokle, čuti, kanda je stvarno prepariran, PRS Dragišić 'oće sve polomi, pojavio se i Tata Krkobabić, Čeda vozi 200 na sat, kuda bog te jb, ona Bekuta zapevala na SPS promociji "da bi svim srcem podržala Mrkonjića", radikali još vodaju Šešelja ženu, Muftija stig'o u Hanover i na Al Džaziru, nije jasno šta je sa NOPO i Čučuk Đorđo Basarin. Da se doda da Stop stranačkom zapošljavanju URS načisto ursa, preko medijskih žica stiglo da Dinkić zvanično demantuje da su se tajno dogovorili o koaliciji sa Toma Vučić Nikolić.

Šta tek reći za Ivicu Dačić, veli Ivica, Sačuvao sam partiju, sačuvaću i Srbiju. Ocenio Ivica, da se zapiše i podvuče, pa neka crveni Ko treba da crveni, Da su izneverena očekivanja građana posle 5. oktobra, koji se pokazao borbom za vlast, a ne za demokratiju. Stig'o i da sa pisac Ćosić razgovara o najvažnijim pitanjima, a tek što hapsi, hapsi na sve čet'ri strane, ne treba se iznenaditi ako Ivica, samo da mu šiške još malo upadnu u oči, e da bi pokaz'o da se bez njega ne može Sačuvati Srbija, u'apsi, pa pusti, i sam sebe.

Umal' smetnem, Toma Vučić Nikolić, jednina, ponavlja da pre tri godine stvorio novu političku stranku, da nije bilo lahko. I još, kod Toma Vučić Nikolić, množina, bio Đulijani, koji rek'o da ne košta ništa što doš'o, da doš'o zađaba, samo što se ne zna ko to zađaba platilo. Kako javljaju Toma Vučić Nikolić mediji, a što ne bi moglo i to, Toma Vučić Nikolić podelili sa publikumom da su srećni i počastvovani i veoma ponosni što je Đulijani u nji' gost, da je ovaj heroj planete, i da to znači da ljudi u svetu cene ono što Toma Vučić Nikolić rade. Đulijani se zađabe sa sve složio plus rek'o da su to krupne ideje.

A sad bi mog'o metnem, i pojačam, da Dojučerašnji predsednik deluje i dela kanda nije samoskraćen, kanda mu je ovo vaistinu poslednja kandidatura. Tako i eto, u ime Svih građana, sa Savetnik za žalost, bio na sahrani Deda Đokovića. Onda, u društvu, u stranačke boje ovarbani plus potpazušno izbrijani Đelić, i sa Svoj nutricionista, istrč'o jednu tačku BG maratona. Stig'o i u Grdelicu, na Koridor 10, sa Mrkonjićem najavio probijanje Klisure, rek'o da su faktički

Foto: Dragan Todorović

napali sve deonice u Srbiji, te da je, tu bio figurativan, Ova vlast sve vreme probijala tunele.

Bilo sasma normalno da se napadne i Koridor 11, koji je već 2x svečano napadan. Ali, ovaj put Jedanaestica je napadnuta, iza Ljiga, na Ibarskoj magistrali. Da reknem da sam prisustvov'o kao samozvani gost, za razliku od Kandidata Tadića, koji tu bio, kako izvestila Državna TV, kao Gost Azerbejdžan ambasadora. Dakle, do Magistrale, vidi se neko rovanje i kopanje, nasut tucanik, tabla, Izgradnja Autoputa E763, sektor Ljig-Preljine. Na placu postrojene nove mašine sa veliki točkovi, sve ti bageri, buldožeri, rovokopači, sa te Azerbejdžan zastave. Bi jošte jedna Autoput tabla, šalovana rupa sa F10 armaturom. Bi i dosta tog protokol ženskinja i muškinja, koje upućivalo Ambasador pratnju da Ambasador nigde ne mrda od Kandidat Tadić.

Jedan komandova da svi stave šlemove, dogodi se Mrkonjić sa na svaki rever plus kragnu po SPS značku. Bi komanda, Svi pred Autoput tablu, stiže kolona auti pod rotaciju, eto ga sa šlem bijeli Kandidat Tadić, sa do sebe Azerbejdžan ambasador. Sve stade pod Autoput tablu, jedan informisa kade će sve bude završeno, da je rupa iza budući temelj za budući most. Kandidat Tadić upita, Šta sad radimo, rekoše, da pogledaju Rupu. Pre gledanja Rupe Kandidat Tadić ispozdravlja levo i desno, pozdravi i mene lično, pod šlemom prihvatim šlem rukovanje.

Sve ujde pod bijeli šator, gde bila Glavna ceremonija početka radova na putu Beograd – Južni Jadran. Azerbejdžan Ambasador pozdravi gospodina Tadića, gospodin Tadić pozdravi Azerbejdžan Ambasadora. Izadoše iz šator i pravo na onu šalovanu rupu sa F10 armaturom. Mešalica napuni kolica malterom, gospodin Tadić i Azerbejdžan Ambasador složno baciše po lopatu maltera u šalovanu rupu. Naspram rupe tri buldožera su završno, dižući kašike gore-dole, pozdravila sve prisutne, Kandidat Tadić je, pod šlemom, otpozdravio horizontalnim mahanjem.

Kao što se vidi, rezultata na sve strane, i preko svake norme. Ali, ajde malo budem Pravi kolumnista. Zapazim da je prezentirano neko istraživanje o mladima glede izbora, zaključak da mladi nemaju ideja i razmišljanja, ali da su zainteresovani, da Srbija treba da se podmladi... Nuto, i među mladima se, što oni lepo s'vataju, favorizuju oni mediokriteti koji najbrže savladavaju partijsku azbuku. Zato mi se, opet ja o uštupcima, ideja Belih listića čini kao neki izlaz za Srbiju, bez obzira koliko je to legitimno, koliko legalistički, kome će odmoći, kome pomoći. Jer Nevažeci listići bi, kao individualni čin otpora, kao dokaz da smo sposobni da budemo protiv, bili vid veštačkog disanja onoj Petoookobarskoj energiji i Srbiji, koja se tako pogubila da i jedan Ivica Dačić može da kaže da su Očekivanja građana izneverena.

Ecce homo

Dok se većina političkih partija i predsedničkih kandidata paušalno izjašnjava o pravima LGBT populacije, u tački 18. "Inicijative za spas Srbije", dokumenta koji je sastavilo uredništvo časopisa "Nova srpska politička misao", poziva se na zabranu homoseksualne propagande i promocije među maloletnim licima kakav je teorijski okvir dao NSPM svom stavu

P olovinom aprila, redakcija "Nove srpske političke misli" (NSPM) objavila je dokument na kom je, kako je saopšteno, uredništvo radilo duže vreme. Reč je o "Inicijativi za spas Srbije", dokumentu za koji je uredništvo izrazilo nadu da će ga neka od izbornih lista na dolazećim parlamentarnim izborima prihvatiti kao vlastitu platformu. Nešto kasnije, iza ove inicijative stala je lista "Nije-dan od ponuđenih odgovora" (NOPO). O dvadeset tačaka "Inicijative za spas Srbije" do sada je bilo mnogo reči u javnom prostoru. Međutim, naročito je zanimljiva tačka 18. koja poziva na zabranu homoseksualne propagande i promocije među maloletnim licima. Ovom tačkom, NSPM, a sa njima i NOPO, jasno su izrazili svoj stav o homoseksualnosti i problemima LGBT osoba u Srbiji. Ovih dana, Gej-strejt alijansa (GSA) sprovodi istraživanje o stavovima

političkih partija i predsedničkih kandidata prema LGBT populaciji. Većina političkih partija svoj stav izražava prilično paušalno, zadržavajući se na konstataciji da svi građani treba da budu jednaki i da ničija bezbednost ne sme da bude ugrožena. U Demokratskoj stranci rekli su da su njima svi građani jednaki i da će im borba protiv diskriminacije biti osnovno načelo i u kampanji: "I svih prethodnih godina borili smo se za svakog građanina Srbije. Napravili smo velike korake u borbi protiv diskriminacije – doneli smo Zakon o zabrani diskriminacije, ustanovili institut poverenika za ravnopravnost", naveli su u DS-u. U Srpskoj naprednoj stranci nisu se ozbiljno bavili diskriminacijom gej populacije, ali su kratko odgovorili da se bave problemima koji pogađaju sve građane. Istraživanje GSA pokazalo je da LGBT populacija ima najveće poverenje

u Liberalno demokratsku partiju, koja ujedno i pruža najotvoreniju podršku borbi za LGBT prava. Marko Karadžić iz LDP-a izjavio je nedavno da u okviru ove partije postoji komesarijat koji se bavi zaštitom ljudskih prava i borbom protiv diskriminacije: "Prevenција, edukacija i sankcija su tri osnovna elementa u borbi protiv diskriminacije i nasilja nad LGBT manjinom. Za LDP su svi građani jednaki, bez obzira na lična svojstva", navodi Karadžić.

U Ujedinjenim regionima Srbije rekli su da građane ne dele na gej i one koji to nisu, ali da svi treba da imaju jednaka prava, dok je Dragan Marković Palma iz Jedinstvene Srbije, očekivano, izjavio: "Homoseksualci me uopšte ne interesuju. Izborna kampanja je u toku."

PRAVO I KAKO GA STEĆI: Takođe očekivano, s obzirom na to da je reč prevashodno o redakciji časopisa "za političku teoriju i društvena

(seksualnost)

ŠETNjom NA PARADU: Beograd, oktobar 2010. foto: Vesna Anđić

istraživanja”, pa tek onda o listi koja će se kandidovati na parlamentarnim izborima, NSPM je svom stavu dao i teorijski okvir. Najnoviji broj časopisa “Nova srpska politička misao” tematski je naslovljen “Politika (homo)seksualnosti”. U uvodniku novog broja “Nove srpske političke misli” stoji da će čitalac u njemu naići na tekstove Slobodana Antonića, Dušana Maljkovića, Petra Anđelkovića, Marija Kalika, Slobodana Jančkovića i Vladimira Dimitrijevića, koji su pisani “sa ambicijom da se sistematično izloži jedno stanovište ili jedan pogled na problem”: “Verujemo da je pluralizam ovih stanovišta i pogleda važna vrlina ovog našeg tematskog bloka – vrlina koja je danas generalno, a pogotovo po ovom pitanju, dosta retka čak i u akademskim publikacijama, te smo zato u Uredništvu “Nove srpske političke misli” na nju naročito ponosni.”

S obzirom na to da tačka 18 “Inicijative za

spas Srbije” traži zabranu “homoseksualne propagande i promocije”, jasno je da uredništvo NSPM-a smatra homoseksualnost štetnom, bar za maloletna lica. Zato ne bi bilo loše razmotriti argumente iz tekstova najnovijeg temata NSPM-a i ukazati na neke njihove slabosti. Temat otvara rad Slobodana Antonića “Gej pokret i borba za priznatost” u kom autor polazi od toga da je agresija prema LGBT osobama često predmet rasprava i kritika, dok je netolerancija koju pokazuju pojedini gej aktivisti slabo istražen fenomen. Otuda je Antonićev rad zapravo istraživanje uzroka agresije koja dolazi iz redova LGBT pokreta. Zaključak do kog dolazi jeste da koreni agresivnosti pojedinih gej aktivista leže u tome što “oni zaista veruju da su im određena prava uskraćena – poput prava na brak ili prava na usvajanje dece – zbog čega osećaju iskrenu ljutnju i povređenost”. Dalje,

Antonić prelazi na ispitivanje da li su prava LGBT osoba time što im je onemogućeno stupanje u brak i usvajanje dece – zaista ugrožena. Ako brak shvatimo samo kao ugovor između dvoje ljudi, ograničavanje tog prava na razno-polne parove jeste diskriminacija, kaže Antonić. Međutim, on smatra da brak treba sagledati u drugoj dimenziji koju označava kao *istin-sku*. Ukratko, postoji čitav korpus prava koja je moguće dobiti samo ako se ispune određeni uslovi. Kao primere, on navodi da je za biračko pravo neophodno steći državljanstvo, dok je za ostvarenje prava na studiranje neophodno završiti srednju školu. Slično tome, uslov za pravo na brak jeste pronalaženje partnera suprotnog pola, iz čega po Antoniću proizilazi da LGBT osobe nisu diskriminisane.

Manjkavost ovakve postavke jeste u tome što, kod prava koja podrazumevaju ispunjenje ▶

uslova da bi bila ostvarena, zakon predviđa proceduru za ispunjenje tih uslova. Drugim rečima, postoji jasno precizirana procedura dobijanja državljanstva, a sa njim i mogućnost izlaska na biraliste. Isto tako, obrazovni sistem reguliše proceduru sticanja diplome srednje škole koja sa sobom povlači mogućnost studiranja. Pronalaženje partnera, međutim, uslovljeno je, ne procedurom, već seksualnom privlačnošću, odnosno prirodnom sklonošću ka osobama suprotnog ili istog pola. Kako bi izgledala procedura uz pomoć koje bi osoba homoseksualne orijentacije došla do partnera suprotnog pola, teško je zamisliti. Antonić bi mogao donekle da se odbrani od ovoga, pošto kao druge primere prava za koje postoje uslovi ostvarenja, navodi pravo na starački dom ili jaslice. Pravo na obe institucije ostvaruje se sa određenim uzrastom, što će reći, prirodnim svojstvom. Međutim, i starački domovi i jaslice jesu prava koja služe tome da odgovore na određene potrebe

Naprotiv, vrlo su skloni držanju za ruke, ljuštenju u javnosti, a proslava sklapanja braka, u narodu poznatija kao svadba, po svojoj suštini je vrlo bučna i primetna, čak i iz veće udaljenosti. Anđelković nastavlja konstatacijom da praktikovanje ličnih sklonosti često može da bude protivrečno standardima pristojnosti i ukusa društvene većine, te da iznošenjem iz sfere privatnosti oblika ponašanja koje javnost smatra skarednim ili bizarnim, pojedinac sebe čini objektom javne procene, kritike i poruge. Sve izneto, u suštini je tačno. U korenu ovakvog argumenta leži jedna komična zabuna na relaciji javnost-LGBT aktivisti. Zalažući se za javno pokazivanje svojih sklonosti, LGBT aktivisti ne traže za sebe ništa više od onoga što spada u široko rasprostranjene oblike ponašanja heteroseksualne većine. Dakle, vraćamo se na držanje za ruke i cmakanje u parku. Nije retkost, međutim, da deo protivnika LGBT aktivizma, pod javnom demonstracijom

život, a da sopstvenu seksualnost nikada i nikako ne ispolji, iako je seksualno orijentisana bilo ka suprotnom, bilo ka istom polu.

Politikom seksualnosti u novom broju "Nove srpske političke misli" bave se još tri autorska rada. Dušan Maljković iz Centra za kvir studije iz Beograda, predstavlja kritiku "ideologije homoseksualnosti" sa pozicije levice, koja odbacuje brak kao prevaziđenu društvenu instituciju, pa samim tim i zalaganje za gej brakove označava kao zalaganje za jednu represivnu, patrijarhalnu instituciju koja guši individualizam. Mario Kalik sa Fakulteta za kulturu i medije u Beogradu, polazi od pretpostavke da je homoseksualnost nemoralna jer je takva sa stanovišta Kantove filozofije morala: kada bi univerzalno važila, svet bi bio osuđen na propast, te stoga, kaže Kalik, heteroseksualnost mora ostati temeljna i dominantna seksualna orijentacija. Greška je ovde pojmovne prirode. Niko, naime, u LGBT pokretu, ne traži izjednačavanje seksualnih orijentacija, nego izjednačavanje prava ljudi različitih orijentacija. Izjednačavanje orijentacija značilo bi, na primer, zahtev da postoje propisane kvote homoseksualnih i heteroseksualnih orijentacija, a takav zahtev bio bi, u najmanju ruku, budalast. Te stvari reguliše priroda, a prema njoj, heteroseksualnost je još uvek daleko najdominantnija seksualna orijentacija. U tom smislu, diskutabilno je šta uopšte znači ona "homoseksualna propaganda" sa početka priče. Naime, ako ogromna heteroseksualna većina ne uspeva da "promoviše" svoju orijentaciju uprkos svemu što u ovom društvu govori u prilog tome da je ona "poželjnija", "normalnija", "moralnija", pa u ovom društvu ipak postoje LGBT osobe, nije baš zamislivo kako bi mogao da se odigra isti proces u obrnutom smeru.

KRATKI POSTUPAK: Da nema poslednjeg rada u delu časopisa koji teorijski razmatra politiku ili ideologiju LGBT pokreta, novi broj NSPM-a bi još i mogao da prođe kao jedan kritički osvrt na gej aktivizam. Međutim, rad Slobodana Jankovića "O homoseksualnosti, pedofiliji i Zakonu o zabrani diskriminacije" svrstava homoseksualnost u patologiju i mentalne poremećaje, uz otvorenu nameru da je izjednači sa pedofilijom. Taj rad čitavom broju daje potpuno drugačiji kontekst, onaj u kom u vodu pada svaka stvarna namera da se problem razmotri hladno i teorijski, svodeći homoseksualnost na tačku 18 "Inicijative za spas Srbije" koja kaže: zabraniti.

Jovana Gligorijević

► S obzirom na to da tačka 18 "Inicijative za spas Srbije" traži zabranu "homoseksualne propagande i promocije", jasno je da uredništvo NSPM-a smatra homoseksualnost štetnom, bar za maloletna lica

građana, uzrokovane prirodom. Tamo gde prirodna, urođena svojstva sprečavaju građane da neka prava ostvare, uskače društvo. Otud rampe za invalide koje osobama koje se otežano kreću olakšavaju pristup objektima, otud udžbenici na Brajevom pismu i razni drugi primeri ljudske težnje da omogući jednakost u pravima bez obzira na različite prirodne uslovljenosti i mogućnosti.

STANJE I OBLIK: Doprinos negiranju stvarne diskriminacije LGBT osoba daje i autor Petar Anđelković u radu "Politizacija polnih sklonosti i njene posledice". Njegovi argumenti su, međutim, gotovo u potpunosti oborivi s obzirom na ono što se dešava u realnosti. Anđelković počinje razlikovanjem ličnih i društvenih sloboda i prava, stavljajući primedbu na račun gej aktivista koji svoje lične slobode pokušavaju da pretvore u društvene, a onda javnu kritiku takvog delovanja proglašavaju za napad na lično opredeljenje. "Sve dok pojedinac te stvari drži u domenu privatnosti, javnost nema pravo da procenjuje njegove sklonosti, a svako kršenje tog pravila jeste kršenje zakona", kaže Anđelković, previđajući da heteroseksualni pojedinci svoje lične sklonosti retko kad zadržavaju u domenu privatnosti.

homoseksualnosti smatra seksualne odnose na javnim mestima. Ali, to je skaredno i bizarno i u slučaju heteroseksualaca, te je nejasno otkud ovakvo viđenje.

Nakon niza standardnih tradicionalističkih argumenata protiv istopolnih brakova i usvajanja dece (država brak reguliše da bi se društvo reprodukovalo, a ne zato što svako ima pravo na ljubav, dok su deca u istopolnim zajednicama hendikepirana jer su osuđena na život bez majke ili na život bez oca), Anđelković dolazi do čudnog zaključka da "homoseksualnost nije stanje, već oblik ponašanja", a ponašanje za sobom povlači etičke posledice unutar društva, naročito ako je javno. To bi značilo da ni heteroseksualnost nije stanje, već oblik ponašanja. Prevesti stvari na ovaj teren bilo bi vrlo zgodno, jer se onda može preći na diskusiju o oblicima ponašanja koje je uglavnom moguće korigovati, sankcionisati ili promovisati. Anđelković pokušava da prevede stvari na teren oblika ponašanja, da bi mogao da operiše sa pojmovima normalnog i nenormalnog, međutim, početna tačka naprosto ne stoji. Seksualna orijentacija, kakva god bila, nije oblik ponašanja. Činjenica je da osoba može da provede

Državna kaučuk pravda

Zašto je i dalje na snazi zloupotreba službenog položaja umesto da je zamenjena konkretnim krivičnim delima, jasno definisanim i nepodložnim proizvoljnim tumačenjima

OVIH PREDIZBORNIH DANA svjedoci smo pojačane aktivnosti nadležnih, policije i tužilaštava, u hapšenju mnogih iz srpskih firmi koji su odranije poznati organima gonjenja; zajednički nazivnik svih postupaka države protiv uhapšenih jest – zloupotreba službenog položaja, usprkos najavama da će to krivično djelo biti ukinuto budućim izmjenama Krivičnog zakona Srbije.

Od Stanka Subotića Caneta, preko konzularnog osoblja u SAD koje je po hitnom postupku izdalo pasoš povlaštenom nasilniku Miladinu Kovačeviću, do posljednjih uhapšenih iz pančevačke Azotare, svima je zajedničko da ih država goni zbog zloupotrebe službenog položaja. Isto djelo je na teret stavljeno i Mirjani Marković zbog nezakonite dodjele stanova bebisiterki njenog unuka, nekadašnjem direktoru RTS-a Dragoljubu Milanoviću (kojem se sudi također zbog stanova), Slobodanu Raduloviću iz “C marketa”, manekenki Katarini Rebrači zbog navodnih malverzacija novcem prikupljenim za dobrotvorne namjene, u javnosti već zaboravljenim i skrajnutim navodnim pripadnicima “stečajne mafije”...

PARADOKS: Već po ovo malo nabrojenih imena – a u toku je više od 850 postupaka protiv optuženih za to krivično djelo, u što ne treba uračunavati rezultate predizborne efikasnosti organa gonjenja – potpuno je jasno o kako rastezljivom krivičnom djelu je riječ. O “kaučuk normi”, kako to jasno i precizno naziva advokat Slobodan Beljanski.

Anahronost te “kaučuk pravde” Beljanski je analizirao još 2008. godine, na okruglom stolu Beogradskog centra za ljudska prava. Širok i neodređen sadržaj te norme, kazao je tada, izdašno koristi za selekciju kadrova u državnim organima i privrednom poslovanju, zasnovanom na društvenom vlasništvu. “Osnovni paradoks sastoji se u tome što je jedan od elemenata ovog krivičnog dela i samo korišćenje službenog položaja da bi se sebi ili drugome

VIŠE OD 850 POSTUPAKA:
Suđenja za zloupotrebu službenog položaja

foto: A. Anđić

pribavila neka imovinska korist. Poseban problem čini prenošenje istovetne krivice i na odgovorno lice u preduzeću ili drugom licu, pri čemu su u odgovorna lica, na osnovu zakonskog glosara (član 112), uvršteni i vlasnici preduzeća ili drugih subjekata privrednog poslovanja. Znači, za zloupotrebu službenog položaja mogao bi da odgovara i vlasnik preduzeća koji je iskoristio svoj vlasnički položaj da bi sebi pribavio imovinsku korist, tj. da bi, radeći ono za šta je svoje preduzeće registrovao, stekao dobit!”, kaže Beljanski.

Krivično djelo zloupotrebe službenog položaja u našem ranijem (jugoslavenskom) krivičnom zakonodavstvu bilo je kreirano u skladu s tadašnjim jednopartijskim sistemom i tzv. samoupravnim socijalističkom ekonomijom. Danas imamo privatno vlasništvo, navodno slobodno tržište i poduzetništvo, samostalne i ravnopravne privredne subjekte, dok s druge

strane – posebno posljednjih godina – imamo pravu inflaciju postupaka protiv privrednika zbog tog nedefiniranog i teško dokazivog krivičnog djela. Taj “kaučuk propis”, “treger paragraf” ili “omnibus propis”, kako ga nazivaju stručnjaci – kako kaže advokat dr Beljanski – “i dalje je namenjen arbitrarnoj upotrebi za nivelisanje političkih interesa moćnih privrednih lobija”.

Jer, ono se odnosi na bilo koju službenu osobu (ali i odgovornu, što je posebno sporno) koja iskorištavanjem svog službenog položaja ili ovlaštenja, prekoračenjem granice svog službenog ovlaštenja ili nevršenjem svoje službene dužnosti pribavi sebi ili drugom korist, drugome nanese štetu ili teže povredi prava drugog.

DOPUNE PARADOKSA: E sad: Vlada Srbije predložila je Skupštini Srbije donošenje (još jednog) Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika, upravo pozivajući se na međunarodne standarde i preporuke evropskih institucija, koje inzistiraju da Srbija to rastezljivo djelo zloupotrebe službene dužnosti izbaci iz zakona,

jer je ono suprotno principu pravičnosti (i zakonitosti) i vladavini prava. U tom prijedlogu, kojega još formalno postojeći parlamentarni saziv od januara ove godine nije imao vremena razmotriti (imaju pametnija predizborna posla!), međutim, nema ukidanja spornog krivičnog djela. Naprotiv, tek se prijedlogom uvede neka nova krivična djela, uz traženje da se sve napravi po hitnom postupku, jer bi u suprotnom mogle nastupiti “štetne posljedice po rad pravosudnih i državnih organa”.

O štetnim posljedicama još ne znamo ništa, nitko se time ne bavi, ali svakako će se one mjeriti i posljedicama ovih silnih hapšenja posljednjih dana po osnovu zloupotrebe službenog položaja, umjesto da je taj relikv socijalizma – kojega se svi rezolutno odriču – ukinut i da su uvedena konkretna krivična djela, jasno definirana i nepodložna proizvoljnim tumačenjima, poput ovoga koje je na snazi.

Dušan Stupar

biznismen i vlasnik
“Univerzal holdinga”

Osnovni podaci: Dušan Stupar je rođen 1947. godine u Krajišniku, u banatskoj opštini Sečanj. Nakon osnovne škole u Jaši Tomiću i gimnazije u Zrenjaninu, upisao je Filozofski fakultet u Beogradu, na kom je diplomirao 1973. godine. Magistrirao je i doktorirao na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Od 1973. do 1988. godine radio je u Republičkom MUP-u, a od 1988. do 1990. u Sekretarijatu za narodnu odbranu Republike Srbije. Od 1990. zaposlen je u preduzeću “Univerzal” iz Beograda. Pet godina je bio direktor “Univerzalovog” predstavništva u Moskvi (od 1992), a od 1997. je generalni direktor “Univerzal holdinga” A.D. Beograd. Član je kluba “Privrednik”. Oženjen je i ima dvoje dece. Dušan Stupar je bio i član Upravnog odbora FK Partizan (tokom 2006). Napisao je i knjigu o hapšenju Draže Mihailovića.

Uhapšen: Zbog “zloupotreba u privatizaciji Azotare Pančevo i prouzrokovane štete veće od milijardu dinara”, policija je 23. marta 2012. uhapsila sedam osoba, među njima i Dušana Stupara.

Po čemu je poznat: Stupar je javnosti poznat kao bivši načelnik Resora državne bezbednosti Beograda u vreme Osme sednice Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije (nakon koje je frakcija Slobodana Miloševića pobedila suparničku frakciju koju je predvodio Ivan Stambolić i preuzela kontrolu nad partijom i državom). Posle te sednice smenjen je i Stupar, jer je bio blizak poraženom taboru (čovjek Ivana Stambolića). Zvanična optužba je bila da je odgovoran za pokušaj atentata na Miloševića, tada predsednika srpskih komunista. Naime, da je kao šef Državne bezbednosti Beograda “odgovoran za pucanje guma na automobilu Slobodana Miloševića”.

Humoreska “Vojko i Savle”: Umešan je i u aferu “Vojko i Savle”. Prema jednoj verziji istorijata te afere, ideju za pisanje pamfleta-humoreske “Vojko i Savle” dali su u jesen 1986. godine Nikola Ljubičić, Dušan Čkrebić i Petar Stambolić. Cilj afere bio je da se zbog najave Memoranduma SANU preko kompromitovanja Gojka Nikoliša kompromituje i cela SANU. Ivan Stambolić, tadašnji predsednik Predsedništva Srbije, zadužio je svog prijatelja Dragišu Pavlovića, predsednika Gradskog komiteta SK, da pripremi kompromitujući materijal za Nikoliša na

osnovu dobijenih sugestija. Pavloviću je taj “materijal” (dosije) pripremio Dušan Stupar, tadašnji šef Državne bezbednosti Beograda.

Biznismen: Međutim, nije bio dugo u nemilosti jer je uspeo da izgladi nesporazum sa porodicom Milošević. Uspeo je da se izbori za posao u spoljnoj trgovini i za funkciju u “Univerzalovom” predstavništvu u Moskvi, gde je od 1990. godine. U Moskvi je uspostavljen intenzivan poslovni kontakt Bore Miloševića i Dušana Stupara. Mediji su čak pisali da u vlasništvu “Univerzal holdinga” većinski udeo ima familija Milošević – Slobodanov brat Borislav i sin Marko. List “Kurir” je pisao da Borislav i Marko preko Stupara kupuju firme po Srbiji. Dušan Stupar ne negira da je u dobrim odnosima sa Borislavom Miloševićem, ali demantuje da Slobodanov brat ima bilo kakvog udela u “Univerzal holdingu”: “Nemojte da grešite dušu. Bora Milošević više nema žutu banku. Nema on nikakve veze sa ‘Univerzal holdingom’. Prevaren je i opljačkan i ovde i u Rusiji”, kaže Stupar.

List “Danas” piše da se sumnja da Stupara kasniji poslovi dovode u vezu sa Miletom Jerkovićem i mrežom privatizovanih firmi koje je u Srbiji, posebno u Vojvodini, izgradio najpre Antun Stanaj, a potom nasledio i nadgradio odbegli narko-bos Darko Šarić. Činjenica je da je Stupar na aukcijama u Agenciji za privatizaciju kupio više od 20 firmi, mada se sumnja da je bilo i kupaca koji su u njegovo ime pazarili srpska preduzeća i da je spisak njegove imovine poduži. Na listi kupljenih preduzeća su pančevačka “Azotara”, Mašinska industrija “Panonija”, “Tamiš”, fabrika tekstila “Žako”, “Prva iskra” iz Bariča, “Tehnopromet”.

Medijski magnat: Stupar je tokom 2007. godine uglavnom kupovao novinske kuće po Vojvodini, pa je udeo ili celokupno vlasništvo stekao u subotičkim, kikindskim, zrenjaninskim, somborskim, vršačkim i bačkopalanječkim novinama.

Donator: Srpska radikalna stranka saopštila je da je Dušan Stupar, jedan od uhapšenih, finansijer SNS-a. Potpredsednik SRS-a Aleksandar Martinović naveo je da je Stupar “ne samo finansijer, nego i blizak prijatelj Tomislava Nikolića”. Kako je dodao, Stupar je Nikoliću i Vučiću “besplatno ustupio svoju ekskluzivnu poslovnu zgradu na Novom Beogradu, u kojoj je smeštena centrala Srpske napredne Stranke”. SNS je to demantovao.

Poslovno načelo: “Mora se održati data reč.”

DRAGOSLAV GRUJIĆ

No, taman da se to i dogodilo, da su svi nadležni obavili svoj posao i izmijenili KZ, što je od njih očekivala i očekuje EU, opet se ne bi ništa promijenilo. Naime, pompezno najavljujući izmjene KZ-a, državni sekretar u Ministarstvu pravde Slobodan Homen (priznajući da preporuke međunarodnih tijela zaduženih za korupciju od Srbije traže da se ukine ovo arhaično krivično djelo, koje mnoga zakonodavstva ne poznaju i zbog kojega Srbija ne može da dobije izručenje nekih biznismena za kojima je raspisana Interpolova potjernica), iznio je i stav da se to krivično djelo mora ukidati – postepeno.

U suprotnom, svi postupci koji se ne okončaju do donošenja izmjena KZ-a “pali bi u vodu”.

U najkraćem, zloupotreba službenog položaja neće odmah po izmjeni KZ-a biti brisana, već će ostati u zakonu, ali će se druga klasična krivična djela vezana za korupciju bliže odrediti i proširiti (primanje i davanje mita, zloupotreba ovlaštenja u privredi, trgovina utjecajem, pranje novca, namjerno tjeranje firme u stečaj...).

SLUŽBENI PARADOKS: Službeni podaci, inače, kažu, da se kad je riječ o privrednom kriminalu, gotovo trećina predmeta odnosi na zloupotrebu službenog položaja i prevare

u poslovanju. Do polovine prošle, 2011. godine, u sudovima u Srbiji postupalo se u oko 850 predmeta zloupotrebe službenog položaja, a statistika kaže da se godišnje donosi između 680 i 740 osuđujućih presuda ili – oko četiri hiljade u posljednjih šest godina.

Ako optimistično pretpostavimo da će zloupotreba službenog položaja i biti uskoro ukinuta, ostaje pitanje ovih već pokrenutih silnih postupaka koji ostaju “na snazi”. “Gde je tu jednakost građana pred zakonom?”, pita se advokat Beljanski u svom autorskom tekstu (pescanik.net, 6. jun 2011) koji kaže da

će – prema najavama državnog sekretara Homena o “paralelnoj” primjeni starog i novog krivičnog rješenja – na sceni biti eklatantno kršenje jednakosti građana pred zakonom, jer će bar 850 okrivljenih biti suđeno, dok će nebrojeno drugih, koji su učinili ili će učiniti isto, biti pošteđeno. “Jedno odavno preživjelo krivično delo poživjet će kod nas još dovoljno dugo da bi se okončali predmeti koji su u toku, pretpostavlja se osuđujućim presudama, te ćemo, nasuprot pravilu da nema krivičnog dela bez zakona (*nullum crimen sine lege*) biti u situaciji da krivičnog dela i ima i nema, jer se u pojedinim slučajevima neće primenjivati iako je propisano, a u pojedinim će se primenjivati iako je po općem mišljenju izgubilo svaki *ratio legis*.” Zloupotreba službenog položaja još jedno će vrijeme izdašno poslužiti za zloupotrebu prava i pravosuđa u nepravne svrhe. “Ako se ovakvi zaključci zaista mogu izvesti, a za sad ne vidim način da se stvar protumači drugačije, imali bismo istovremeno na sceni i kršenje Ustava i zakona, i instrumentalizaciju tužilaštva i suda, i korišćenje krivičnih postupaka za političke obračune”, zaključuje u svom tekstu advokat dr Beljanski.

Advokat Vladimir Horovic za “Vreme” kaže da je to krivično djelo recidiv prošlih vremena, kad je postojalo isključivo društveno i državno vlasništvo nad poduzećima i kad su se kao službene i odgovorne osobe pojavljivali samo imenovani u društvenim i državnim poduzećima. Upozorava advokat Horovic i na to da je Evropski parlament 23. marta donio rezoluciju u kojoj je ozbiljno zabrinut zbog učestalih gonjenja za zloupotrebu službenog položaja, praćenu navodnom širokom primjenom nezakonitog zamrzavanja imovine pravnih i fizičkih osoba. Te zahtijeva: da se smjesta prestane s optuživanjem za zloupotrebu službenog položaja u privatnim kompanijama i kompanijama koje su većinskim dijelom u privatnom vlasništvu, te da se imaju obustaviti krivični postupci koji su u toku, a da se pojedincima kojima je u toku navedeni postupak i oduzimanje imovine kao posljedica navodnog izvršenja tog krivičnog djela ima omogućiti pravo na momentalnu reviziju postupaka i realizaciju zahtjeva za povrat privatne svojine i fer naknadu. “Insistiranje na razrešenju ovog problema i jasnom određivanju i postupanju brisanjem iz krivičnog zakonodavstva odredbe o zloupotrebi službenog položaja, jedini je

način da se srpsko zakonodavstvo uskladi sa životnim tokovima i sa zakonodavstvom EU, ako se ne želi biti enklava nezakonitosti van tokova EU”, kaže advokat Horovic.

SLUŽBENA ZABLUDA: Nije da to mišljenje dijele samo advokati: odavno je (nakon donošenja novog KZ-a 2005. godine) čak i Republičko javno tužilaštvo (ono predreformirano) iniciralo temu zloupotrebe službenog položaja, navodeći da je to jedno od djela koje nema etičku podlogu, jer nije u skladu sa standardima Evropske konvencije o ljudskim pravima. Tada je to Tužilaštvo iznijelo da je njihova praksa u primjeni zloupotrebe službenog položaja “predstavljala najveće profesionalno-etičko iskušenje, a što je decenijama tolerisano u sistemu autoritarne vladavine, a u sistemu vladavine prava je postalo neizdrživo...”.

U zaključku možemo citirati izjavu advokata Horovica za “Vreme”, da usklađivanje zakonodavstva u Srbiji, kad je o zloupotrebi službenog položaja riječ, nije iskreno i da se EU pokušava dovesti u zabludu i zadržati odredbe Zakona koje ne mogu osigurati priključivanje Srbije EU koja će to – ako sve ostane ovako – suštinski spriječiti.

Tatjana Tagirov

Svi smart telefoni za 1 dinar uz nove internet tarifne dodatke!

**Motorola Motoluxe
powered by Android™**

1 din

uz Smart 2200
za 2.990 din mesečno
i internet tarifni dodatak 1GB
za 500 din mesečno

**Samsung Galaxy Ace Plus
powered by Android™**

1 din

uz Smart 2200
za 2.990 din mesečno
i internet tarifni dodatak 1GB
za 500 din mesečno

060 1234 www.vipmobile.rs

Pronađi pametan spoj u Vipu!

Promocija traje do 30.04.2012. ili dok traju zalihe. Promocija važi uz određene tarife i internet tarifne dodatke. Korišćenje telefona u tarifi sa internet tarifnim dodatkom je minimum 24 meseca.

Druga priča **vip**

Lansiranje i sunovrat malog satelita

Kako se srpski svemirski program srozao na priču o lažiranim ispitima, odnosno kako je bilo moguće da student koji po zvaničnoj evidenciji Fizičkog fakulteta ima sedam položenih ispita, koji je napustio školovanje pre više godina i praktično izgubio status studenta, iznebuha upisuje doktorske studije u Švajcarskoj i dobija republičku stipendiju

“NASA LANSIRA SRPSKI satelit”; “Vojvođanski satelit poleće iz Kazahstana”, “Pomoć Ministarstva odbrane mladim naučnicima” – samo su neki od bombastičnih naslova srpskih medija iz marta ove godine. Povod za ove napise bila je, za javnost, zaista nesvakidašnja vest: Stefan Vlajković, mladi naučnik iz Vrnjačke Banje, trenutno na doktorskim studijama u Cirihi, pokrenuo je inicijativu da se u Srbiji izgradi mikro satelit i za to dobio podršku od brojnih relevantnih institucija. “Srpski” satelit bi bio jedan u grupi od 50 mikro satelita koji bi po projektu nazvanom “QB 50” u orbitu poleteli 2015, prevashodno zarad meteoroloških istraživanja.

Ponos što će Srbija napokon dospeti u svemir je rastao: osim preciznih meteoroloških merenja, Vlajković je nalazio i druge moguće koristi od lansiranja ovog minijaturnog satelita, dimenzija 10x10x10 cm. Na svom sajtu o ovom projektu, predviđao je povezivanje sa “naprednim tržištem savremene elektronske i svemirske tehnike”, i posledično korišćenje i usvajanje tehnologije nano i mikro satelita. Dalje, projekat bi podstakao i “privlačenje inostranih studenata na naše univerzitete, što će direktno podići rejting naših obrazovnih ustanova”. Povrh svega, pomenuta je i mogućnost da automobilski gigant “Mercedes-Benz” iskoristi satelit u razvijanju prototipa “automobila budućnosti”. Nije bilo razloga da se sumnja u ove krupne planove – Stefan je pohađao doktorske studije na elitnom ETH fakultetu u Cirihi (Švajcarski savezni institut za tehnologiju), a krajem 2011. je dobio stipendiju Republičkog fonda za mlade talente, dodeljenu najuspešnijim studentima koji školovanje nastavljaju u inostranstvu.

IMA ŠTA DA SE VIDI: “Vreme” do zatvaranja broja nije uspeo da stupi u kontakt sa Stefanom Vlajkovićem, te će sledeća priča biti ponešto jednostrana. Možda Srbija i napravi satelit koji će se vinuti na nekoliko stotina kilometara od Zemlje, no, po svemu sudeći, taj projekat

SAM SVOJ DEKAN: Stefan Vlajković

će proći bez Vlajkovićevog učešća. U petak 20. aprila, Fizički fakultet u Beogradu je podneo krivičnu prijavu protiv svog nekadašnjeg studenta Vlajkovića zbog lažiranja dokumenta o položenim ispitima. Pomenuti dokument na engleskom jeziku sugeriše da je Stefan položio 25 ispita na Fizičkom fakultetu sa svim desetkama, a pomogao mu je i da upiše doktorat u Švajcarskoj i dobije stipendiju Fonda od oko sedam hiljada evra. Odjednom je srpska svemirska priča postala mnogo prizemnija – kako je bilo moguće da student koji po zvaničnoj evidenciji Fizičkog fakulteta ima sedam položenih ispita (opet, sa svim desetkama), koji je napustio školovanje pre više godina i praktično izgubio status studenta, iznebuha upisuje doktorske studije u Švajcarskoj i dobija republičku stipendiju?

U nedostatku druge strane, neophodno je veoma pažljivo baratanje činjenicama, a one kažu sledeće: dr Ivan Dojčinović, prodekan za nastavu na Fizičkom fakultetu, koji je i podneo prijavu protiv Vlajkovića, kaže da ga je njegov bivši student posetio pre oko godinu dana (april 2011).

“On je prošle godine bio kod mene”, kaže Dojčinović za “Vreme”, “i tada doneo neke

potpisane papire sa opisom predmeta za koje je tvrdio da ih je položio u Cirihi. Znajući da je reč o ETH-u, pogledao sam te ispite i rekao mu ‘Stefane, ovo je sve fenomenalno, ali meni treba sertifikat, zvaničan dokument sa spiskom ispita; ako su ovo ti ispiti, naravno da će sve biti priznato i kod nas’. Naravno, nikad se više nije pojavio”.

Šta se dalje dešavalo? U decembru je usledila dodela stipendija Fonda za mlade talente – na proslavi je Stefan Vlajković održao emotivan govor, u kome se zahvalio “na prilici da dostojno reprezentuje svoju zemlju”. Kraj govora je obeležio buran aplauz, ali i uzvik “Svaka čast!”, koji se oteo Snežani Samardžić-Marković, ministarki za omladinu i sport, koja je stajala iza laureata. Potom su u martu mediji obručke prihvatili priču o satelitima, NASA i srpskom svemirskom programu, a na Fizičkom fakultetu je, kako kaže Ivan Dojčinović, počelo da se “šuška”:

“Naši studenti koji su bili na dodeli stipendija, Stefanova generacija ili nešto mlađi, skrenuli su mi pažnju da se sumnja da je on na doktoratu bez završenog fakulteta. Oni ga znaju, on je takav oduvek bio, agilan, pokreće inicijative, ima ideje, ali sa dozom neozbiljnosti i potrebe za ličnom promocijom. Ja sam potvrdio da nije završio fakultet i da je dao veoma malo ispita. Meni je bilo bitno da fakultet nije umešan ni na koji način, jer, lako je moglo da se desi da je Stefan stvarno dao tu razliku u ispitima u Švajcarskoj, i onda ne bi bilo nikakvih problema. Tada sam uputio zvaničan dopis Fondu za mlade talente, oni su mi dali dokumentaciju na uvid, pogledali smo, i imalo je šta da se vidi”, kaže Dojčinović.

“Vreme” je imalo uvid u sporan dokument Vlajkovićeve prijave za stipendiju: za razliku od sedam zvaničnih, dokument koji je Vlajković priložio Fondu za mlade talente nabroja 25 položenih ispita sa svim desetkama (od kojih su “Meteorologija” i “Teorija elementarnih čestica” sa različitih smerova); na dnu je prodekan

Dojčinović potpisan kao dekan, i “udaren” je pečat Fizičkog fakulteta. Međutim, upravo potpis i pečat rečito govore da sa dokumentom nešto nije u redu: dr Dojčinović se potpisuje prezimenom, srednjim slovom i imenom; na dokumentu stoji potpisano prezime, srednje slovo i pola ćiriličnog slova ‘I’ – “Ovakvo se niko živ ne bi potpisao. Tu je verovatno bio neki pečat, i on je samo uzeo onoliko koliko mu je odgovaralo. Kada se malo bolje zagleda, vidi se da je potpis kopiran sa nekog dokumenta”, primećuje Dojčinović. Najzad, i pečat ne valja: jeste pečat Fizičkog fakulteta, ali “neki prastorij-ski”, kako kaže prodekan za nastavu, uzimajući u obzir da je fakultet zamenio svoj pečat pre nekoliko godina.

“NA OKO KOMLETNO...”: “Ovo čak nije ni falsifikat, već dečja igra, toliko je neozbiljno urađeno. On je stavio u tekst ono što mu je odgovaralo, onda iz Fotošopa ubacio dve sličice, odštampao u boji i to je to. Samo je trebalo da dokument vidi neko odgovorno lice i da se na ovo reaguje. Naša ministarstva generalno pate od zaobilazanja institucija – postoje univerziteti, odgovarajući fakulteti, i umesto da ih konsultuju i uključe kao najrelevantnije organe, oni njima rade iza leđa. Zar je bio problem

da Fond mene, kao odgovorno lice, nazove i upita da li je sve korektno? Oni su dobili dokumentaciju, i na osnovu nje dodelili stipendiju, i sad je problem kako je to prošlo. Pa, prošlo je, i to na engleskom. Postavlja se pitanje što su uopšte primili dokument na engleskom u zemlji Srbiji, ali i to je priča za sebe”, zaključuje Ivan Dojčinović.

Stefanovo ime se zbilja nalazi na sajtu švajcarskog ETH-a, kao istraživača u Laboratoriji za fizičku hemiju. Prema propisima ETH-a, pravo na prijavu za doktorske studije, između ostalog, imaju i osobe sa univerzitetskom diplomom jednakom master diplomi ETH-a, u pogledu sadržaja, obima i značaja gradiva. Nije daleko od pameti da je pomenuti dokument na engleskom bio od velikog značaja za upis Vlajkovića na doktorske studije u školskoj 2011/2012, ali to tek treba istragom da se utvrdi. I u Fondu za mlade talente ne žele da previše zalaze u detalje, jer, kažu, sada je slučaj u rukama policije i tužilaštva. Ipak, za “Vreme” Miloš Radosavljević iz Fonda tvrdi da je Vlajković “imao na oko kompletnu dokumentaciju”, da je sporni papir imao “sve elemente originalnog dokumenta – pečat fakulteta i potpis”, te da bi dalji pregled zahtevao “veštake koji bi

razmatrali da li je pečat važeći ili nije”. Radosavljević dodaje i da svu dokumentaciju pregledaju stručna komisija i Radna grupa Fonda i da je u dosadašnjoj praksi, od 8500 stipendista Fonda ovo bio prvi slučaj falsifikovanja. Na pitanje zbog čega se ne uvede rutinska kontrola kandidata u saradnji sa matičnim fakultetom, Radosavljević odgovara: “Do sada nije bilo takve vrste provera, jer su kandidati bili obavezni da dostave ili originalne dokumente, ili u sudu overene kopije diplome, pošto za njih ne tražimo original. To je sa stanovišta državnog organa bilo dovoljno – da neko ima original, ili overenu fotokopiju.”

Pokazaće se da li će ovaj novi neuspešni “slučaj satelit” makar poboljšati saradnju između državnih institucija. No, i jedan drugi državni organ ima minimalne zahteve. Dragan Šutanovac, ministar odbrane, bio je jedan od onih koji su se “zagrejali” za priču o srpskom satelitu, makar i minijaturnom. Na svom Twitter nalogu (@SutanovacDragan), na pitanje da prokomentariše skandal koji se desio, ministar odgovara: “Videćemo šta je skandal, i da li je priča o satelitu istinita. Mi smo zainteresovani za projekat, a ne za diplomu naučnika.” ◀

Radmilo Marković

Plati pola da dobiješ sve

ZTE Racer II

1 DIN

postpaid

Budite ekonomični

50% povoljnija pretplata tokom celog trajanja postpaid ugovora i Android telefon ZTE Racer II za samo 1 din.*

Ponuda važi za tarifne profile sa mesečnom pretplatom preko 2000 dinara uz ugovornu obavezu od 24 meseca.

imate prijatelje!

www.mts.telekom.rs

https://webshop.telekom.rs/ Korisnički servis 064/789

*Ponuda važi dok traju zalihe.

mt:s

Velike sile u malim svetovima

Koliko god kompleksni bili međusobni odnosi država bivše Jugoslavije, njihove relacije sa velikim silama u tom kontekstu nimalo ne zaostaju. Moglo bi se zapravo reći da se te države suštinski razlikuju samo po tome kojoj su se velikoj sili u kojem trenutku zahvaljivale, a sa kojom su i kada bile u zavadi. Treća emisija serijala “Okruženje” – prvog regionalnog tok-šou programa, koji se prikazuje na osam TV kanala u Hrvatskoj, Crnoj Gori, BiH, Makedoniji i Srbiji – bila je posvećena upravo odnosima “nas malih” sa “njima velikima”

PRAVA JE ŠTETA što se na Balkanu svakog dana dešava nešto mnogo važno, pa veliki broj događaja koji zaslužuju pažnju i analitičara, ali i dramaturga i komediografa, vremenom jednostavno biva zaboravljen. Da nije tako, teško da bi nas danas trebalo podsećati na čuvenu pesmu “Danke Dojčland”, koja je svojevremeno bila hit u Hrvatskoj, na onu prosto dirljivo otužnu statuicu slobode u Prištini ili na holivudski spektakl priređen povodom dolaska Dimitrija Medvedeva u Beograd. Iz razumljivih razloga, u nešto su nam boljem sećanju bombe “Milošrdnog anđela”, sastanci u Rambujeu, Dejtonu i Kumanovu, ili svakodnevna jurnjava za briselskim zvaničnicima koji bi mogli da pomognu “našu stvar”.

Kako god da okrenemo, ispada da istoriju država izniklih na teritoriji bivše SFRJ nisu ni mogli da napišu samo nekadašnji Jugoslovani. Čini se da nismo mogli ni da zaratimo, ali ni da se pomirimo, bez asistencije onih koji su u datom trenutku mogli ili hteli da se umešaju u ono što se među nama događa. I logično je. Jer to što se događalo podrazumevalo je toliko krvi, toliko užasa i toliko dugoročnih posledica, da se čini kako je prosto nemoguće da smo to sve sami zakuvali. Danas, međutim, situacija je znatno drugačija. Ili su bar drugačiji “naši”, ali i “njihovi” interesi.

KROJENJE KAPE: Prema anketi Centra za sociološka istraživanja u Nišu, oko 75 odsto Makedonaca i Bugara i čak više od 90 odsto Srba veruje da je rat u bivšoj Jugoslaviji izbio zbog mešanja velikih sila. No, prema istoj anketi, interesi “velikih” tu nisu i završili: većina ispitanika smatra da SAD žele čitav region u NATO paktu, da ga EU želi pod svojim okriljem, da ga Rusija ima u “energetskim planovima”, dok bi Turska da ga vrati u okrive Otomanske imperije. Na osnovu toga, rekli bismo da sami sebe percipiramo kao mnogo važan faktor. Čini se

ipak da i tu prilično precenjujemo svoj značaj – s jedne strane stoji činjenica da se ovaj prostor nalazi na strateški bitnoj poziciji, ali je s druge tačno i to da smo i sebi i drugima doneli više problema nego koristi. Balkan je konačno koliko-toliko stabilan, došlo je do promene parametara moći, te bi stoga i ovaj prostor trebalo da se prestroji.

Po rečima Dušana Reljića, politikologa iz Berlina i nekadašnjeg novinara “Vremena”, raspadom Jugoslavije stvoren je vakuum na prostoru Jugoistočne Evrope. Pre toga država je bila nesvrstana i “lavirala je između dva bloka”, da bi kasnije taj prostor popunile SAD: “Mi imamo nešto što bi moglo da se nazove američkim mirom, jer sva rešenja, u Hrvatskoj, u Bosni, na Kosovu, i u Makedoniji kroz Ohridski sporazum, jesu ono što su proizvele političkim i vojnim intervencijama Sjedinjene Američke Države. Posle toga dolazi Evropska unija koja nudi, za razliku od SAD i svih drugih činilaca, integraciju kroz pravni poredak, kroz preuzimanje pravnog poretka EU, i to je jedini oblik stvarne transnacionalne integracije u regionu, odustajanje od malih nacionalnih partikularizama”, kaže Reljić. On istovremeno ističe da sve to ne može bez novca i da “zato svako ko razmišlja gde će ovaj region ići dalje, mora da povede računa o tome da je region bez para, da će se zaduživati i da će političke opcije u budućnosti zavisiti od toga kod koga će se zaduživati”. Slovenija, koja je već u EU, i Hrvatska, koja je na njenom pragu, možda su i najbolje osetile koliko su se vremena zapravo promenila. Opisujući tu situaciju, zagrebački teoretičar Srećko Horvat ističe kako ne smemo zaboraviti da više ne živimo u kapitalizmu imperijalizma, već u finansijskom kapitalizmu: “Posljednjih nekoliko meseci, Hrvatsku obilaze vodeće rejting agencije iz svijeta, i one sada nalažu koje bi se nove mjere u Hrvatskoj trebale

implementirati. To su nove privatizacije, to je nepopuštanje nezadovoljnicima. Pod time rejting agencije misle da se ne smije popustiti sindikatima, da se ne smije popustiti radnicima, i to su zapravo pravi problemi. Dakle, ukoliko govorimo o geopolitici, trebamo se sjetiti zapravo finansijskih centara moći. To je Vol strit, to je Evropska centralna banka u Frankfurtu i to su neki drugi segmenti koji danas kroje svijet”.

MEKANA SNAGA: Osim Evrope i SAD, važan faktor na Balkanu bila je i ostala Rusija. Diplomatska podrška Beogradu i Banjaluci, investicije u energetiku, najava ulaganja deset do petnaest milijardi evra u izgradnju gasovoda Južni tok... sve to ukazuje na ruske interese. Po rečima Dušana Reljića, važan faktor u bliskosti s Moskvom jeste slovensko poreklo Srba i Rusa, ali to ipak ne isključuje i racionalnu osnovu. “Postoje tri pravca uticaja. Rusija je stalna članica Saveta bezbednosti i samim time, dokle god tamo nije verifikovana nezavisnost Kosova kao države, Kosovo nikada neće biti članica Ujedinjenih nacija. Na taj način blokiran je jedan važan pravac američke politike na Balkanu. To je jedan neosporan ruski uticaj koji se neće promeniti. Drugi pravac uticaja je energetika. U ovom trenutku velika većina zemalja regiona je skoro potpuno zavisna od isporuke nafte i zemnog gasa. I sve zemlje regiona, i mnoge zemlje Evropske unije, takmiče se u tome da se uključe u ruske energetske sisteme. Južni tok se ne završava na Balkanu, on ide dalje, do Francuske. Kao što Severni tok preko Nemačke dolazi do Holandije. I treći pravac je,

Serijal od pet emisija tok-šoua pod nazivom “Okruženje” realizovan je u saradnji Evropskog fonda za Balkan (EFB) i Centra za demokratiju i pomirenje u jugoistočnoj Evropi (CDRSEE).

EMISIJA I UČESNICI:
Studio i Dušan Reljić,
negdašnji urednik
spoljnopolitičke rubrike
Vremena

Foto: Vreme

naravno, tradicija. Pravoslavlje, kultura, nešto što postoji kao bitan činilac. U američkoj politologiji to se zove *soft power*, mekana snaga.”

Tokom poslednjih nekoliko godina, na balkanskoj sceni sve je prisutnija i Turska. Beležeći privredni rast veći od osam odsto, čak i u kriznim godinama, ova zemlja strateški ulaže u telekomunikacije, avio-saobraćaj i putnu mrežu, a veći deo investicija usmeren je u Albaniju, na Kosovo i u BiH. Činjenicu da mnogi u tome vide “otomanizaciju” Balkana, politikolog iz Skoplja Biljana Vankovska ocenjuje kao paranoju. “Ako već živimo u globaliziranom svetu, moramo biti i pragmatični. Da, svako može imati svoje nacionalne interese, ali mi moramo da znamo šta od koga možemo da očekujemo i kako to da iskoristimo. Meni je interesantna čak i ova ‘neootomanizacija’ kroz turske serije.” S druge strane, Dušan Reljić ističe da je Turska “daleko od toga da ima ekonomsku moć da stvarno deluje kao faktor promena na ovom području”. On, međutim, ističe da se slabo primećuje važna činjenica da Turska, osnivanjem školskih i univerzitetskih ustanova u regionu, “polako priprema jedan deo političke elite koji će biti vrlo blagonaklon prema razmišljanju različitom od evroatlantske indoktrinacije”.

I DOBRO I LOŠE: Iako i dalje nastoje da se kako-tako dokopaju članstva u Evropskoj uniji, balkanski narodi danas su daleko od idealizma s kojim su nekada gledali u Brisel. Brisel,

pak, danas pokazuje mnogo veći strah od prijema novih članica, nego što je to donedavno bio slučaj. To je donekle i razumljivo: mnogi kandidati za članstvo još ne deluju kao funkcionalne države, borba protiv korupcije i organizovanog kriminala još ne daje prave rezultate, zakonodavstvo je manjkavo, stanje ljudskih prava u najmanju ruku diskutabilno.

Iznenadujuće je, međutim, narastajuće nepoverenje prema sistemu EU. Prema rečima Srećka Horvata, postojale su najmanje tri mistifikacije o EU: “Prva je ta o stabilizaciji. EU je danas nestabilnija nego ikad: vidimo Grčku, prosvjede u Italiji, Irskoj, Rumunjskoj. Drugi je mit o korupciji, gdje su Balkanci ti koji su korumpirani i jedva čekaju da sve pokradu. Međutim, nedavno je Žak Širak osuđen na dvije godine uvjetno zbog korupcije. Sanader nije mogao biti korumpiran da nije bilo Mađara koji su preuzeli hrvatsku naftnu korporaciju. Imamo niz primjera gdje vidimo da je EU takođe jedna korumpirana zajednica. Treća je mistifikacija o miru, koja je na tragu onoga da mi Balkanci jedino znamo silovati i ubijati susjede i jedva čekamo da to učinimo. Međutim, sama Unija baca bombe po Libiji, sada jedva čeka da intervenira u Siriji, ostavlja da se izbjeglice iz Libije utapaju ispred Lampeduze, na obali Italije. Sjećate se što su 2005. učinili imigranti u svojim predgrađima. Dakle, u Evropi vlada neka vrsta permanentnog građanskog rata.”

Zahvaljujući ovim i mnogim drugim činje-

nicama, na prostoru bivše Jugoslavije sve je jači antievropski blok, za sada politički irrelevantan, jer je čak i Balkancima (obično “slepim kod očiju”) jasno da 500 miliona ljudi koji žive u EU ipak žive daleko bolje od njih, da žive mirnije i zaštićenije. Postavljaju se ipak neizbežna pitanja o daljem usmerenju – da li je EU najbolje rešenje, koliko nam je zaista daleko SAD, treba li se okrenuti Istoku... Naime, nije na tom Istoku samo Rusija: Kinezi, recimo, kupuju grčke luke i sve ih je više u različitim aspektima ovdašnjih privreda. Za podgoričkog istoričara Dragutina Papovića dileme nema. “Bilo bi mudro da se zemlje na Balkanu oslobode egocentrizma i samoljublja. Da shvate, pre svega, da su svi veliki problemi u njima samima i da budu otvoreni za one poruke koje dolaze iz vana i koje su pozitivne. Nesumnjivo je da sa Zapada uz dobro dolazi i nešto loše. Ali, mislim da je to ipak najbolja trenutna alternativa.”

Ono što je sigurno za prostor bivše Jugoslavije jeste da sami nikako ne možemo – ne zato što ne bismo umeli, već zato što na planeti zemlji u XXI veku niko zapravo ne živi sam. Šta god i kako god mislili o SAD, Evropskoj uniji, pa i famoznim Rusima, Turcima i Kinezima, red bi bio da se konačno osmehujemo i prihvatimo pravila igre koju je ostatak sveta zaigrao dok smo se mi međusobno ubijali. Ponekad i bez ičije pomoći.

Priredila: Tamara Skrozza

Male hidroelektrane

Malo po malo do mnogo

Prema Zakonu o energetici sva postrojenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora imaju status povlašćenog proizvođača, a Elektroprivreda Srbije je obavezna da otkupi svu električnu energiju u tim postrojenjima proizvedenu po ceni višoj od prodajne

HIDROELEKTRANE U SRBIJI proizvode godišnje bezmalo deset teravat-časova električne energije, više od četvrtine ukupne godišnje proizvodnje. Hidroenergetski potencijal u Srbiji je 27 teravat-časova godišnje, tehnički je iskorišćeno oko 20, a iskorišćeno je samo malo više od polovine.

Iako je, investiciono gledano, kilovat instalirane "hidro-struje" skuplji nego, recimo, kilovat "termo-struje", ako se u kalkulaciju uvedu i eksploatacioni vek i troškovi održavanja, "hidro-struja" je najjeftinija, na stranu što je i "čista" – ne zagađuje prirodu, osim što, možda, utiče na mikro-klimu, po nekima pozitivno, po nekima negativno. "Dodatni kvalitet ovih

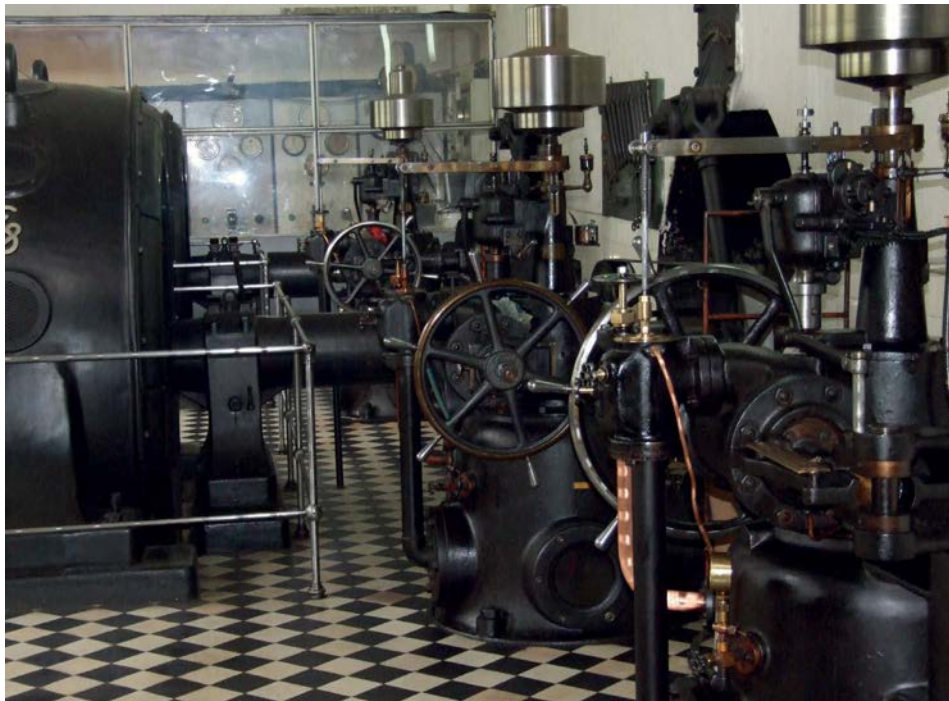
hidroenergetskih potencijala je i produžetak veka trajanja fosilnih goriva, u našem slučaju uglja, čiji se kraj već nazire", objašnjava za "Vreme" Dušan Živković, direktor Sektora za investicije Elektroprivrede Srbije. "Sa druge strane, male hidroelektrane su dobitak koji želimo da ostvarimo zato što je voda blagodat koju Srbija ima i zato što može da se iskoristi i za vodosnabdevanje, za turizam, pa i za proizvodnju električne energije."

RAČUNICA: Sve postojeće hidroelektrane su se do sada isplatile dva do tri puta, naglašava Živković. "Ono što je preostalo, ne računajući Lim, Ibar i Veliku Moravu, gde su projekti već u realizaciji, ne računajući ni Drinu o čemu se

(još) pregovara, jesu male elektrane koje (opet) dobijaju na značaju: rast cene energije uopšte uzev, pa i električne, dodatno pospešuje taj naum – male elektrane možda ranije nisu bile isplative, a sada jesu."

U Srbiji postoji 856 lokacija na kojima je moguće izgraditi male hidroelektrane sa ukupnom instalisanom snagom od 450 megavata kadre da godišnje proizvedu čak 1600 gigavat-časova električne energije.

"Od svih tih lokacija, u zoni našeg interesovanja su 34 male hidroelektrane", kaže Živković. "U njih smo spremni da uložimo novac jer verujemo da će nam se, dugoročno gledano, ta investicija višestruko isplatiti."

SPOLJA I IZNUTRA: Sićevo, živa istorija

Na nekim od tih lokacija hidroelektrane su izgrađene još početkom prošlog veka – prva od njih, ona na Đetinji kraj Užica puštena je u pogon samo pet godina posle one Tesline na Nijagari, neke od njih su izgrađene sredinom

prošlog veka, poput "Sokolovce" kod Zaječara, koja je u to vreme bila najveća hidroelektrana u Jugoslaviji, a sada spada u "male", neke su započete krajem prošlog veka i plan je da se u nekoliko sledećih godina završe kao što

Baština

Osnovna ideja je, kad je reč o malim hidroelektranama koje (još) rade, kao što je "Vučje" kod Leskovca, "Pod Gradom" kod Užica, ili "Sićevo" i "Sveta Petka" kod Niša, da ih sačuvamo u originalnoj izvedbi, da ostanu ono što i jesu – muzeji koji proizvode električnu energiju: Srbija treba da bude ponosna na dostignuća koja je imala s početka prošlog veka, da oprema koja je tada ugrađena ostane u funkciji, a da je dopunimo novom računarskom opremom kojom će se obezbediti veća efikasnost i jeftinija eksploatacija.

je, recimo, hidroelektrana "Rovni" kod Valjeva, a jedna od njih, započeta još onomad – hidroelektrana "Prvorek" kod Vranja, upravo je puštena u pogon.

Ugrubo gledano, kilovat-sat instalisane snage, kad je o velikim hidroelektranama reč, "izade" na oko 1000 evra. "Ove 'male', koje u stvari imaju sve što i 'velike', dvostruko su skuplje, ali je njihov kvalitet u tome što je, dugoročno gledano, održavanje jeftinije", napominje Živković. Na malim elektranama, naime, za razliku od velikih, nije potrebna posada: njima se,

Alpha oročena štednja

KOALICIJA DOBRIH USLOVA

Iskoristite specijalnu ponudu u promotivnom periodu od 20. aprila do 31. maja.

EKS DO:

5,9%

NKS DO: 6,53%

ŠTEDISJE SU IZABRALE!

ALPHA
ŠTEDNJA

Iznos štednje	10.000 EUR	10.000 EUR
Tip štednje	Oročena štednja	Oročena štednja
Kriterijum za indeksaciju	Bez indeksacije	Bez indeksacije
Period oročenja	3 meseca	10 meseci
Ukupna štednja na kraju oročenja uvećana za kamatu	10.129,34 EUR	10.491,35 EUR
NKS na godišnjem nivou, fiksna	5,78%	6,53%
Poreska obaveza (10%)	14,37 EUR	54,60 EUR
EKS*	5,30%	5,90%

*EKS obračunata na dan 11.04.2012. godine
Minimalan iznos depozita u ova slučaja je 500 evra.

ALPHA BANK

Zajedno, imamo divnu budućnost

0800 250 250, www.alphabankserbia.com

Koliko god da je po današnjim merilima skromnog kapaciteta, "Sokolovica" je po jednome najznačajnija elektrana u Srbiji: u slučaju da se elektroenergetski sistem "raspadne", što se od kako je struje u Srbiji dogodilo (samo) dva puta, "podizanje" sistema počinje baš u ovoj elektrani. Kako je za "Vreme" objasnio Miloš Dimitrijević, inženjer u Elektroistoku, zadužen za održavanje hidroelektrana, jedan od tri generatora ove elektrane (proizveden još tridesetih godina prošlog veka, a u Jugoslaviju je stigao kao ratna reparacija), može "ručno" da se pusti u rad, pa kad taj generator postigne punu snagu, strujom koju proizvede mogu da se pokrenu druga dva, potom sva tri u sadejstvu proizvode dovoljno energije da se pokrene jedan generator u "Đerdapu II", energijom koju on proizvede pobuđuju se svi ostali, sa tom energijom može da se pokrene jedan generator na "Đerdapu I", pa onda svi ostali...

zahvaljujući kompjuterima, može upravljati na daljinu. "Svaka velika elektrana mora da ima posadu, kako bi nesmetano radila i to dodatno opterećuje cenu struje, dok ove male mogu da rade bez posade pa time, bez obzira na to što su inicijalno dvostruko skuplje od velikih, na kraju ispadnu jeftinije.

UNAPRED: "Cena nam nije bila onaj moment koji nas je 'gurao' da ovako intenzivno radimo na tome, ali smo ipak strpljivo pripremali dokumentaciju, prepoznavali objekte, sprovodili istraživanja – koje radno kolo, koji generator, tako da smo sada spremni za taj korak", objašnjava Živković i dodaje da se to isto radi i kad je o solarnim i vetro kapacitetima reč. "Trenutno su nam u fokusu male hidroelektrane, što ne znači da odustajemo i od ovih drugih."

Sve u svemu, prema planu izdvojene su 34 lokacije za koje Živković kaže da su "prva liga", a Evropska banka za obnovu i razvoj je "aminovala" projekat odobravanjem kredita za realizaciju. "Odobranje tog kredita, između ostalog,

poruka je nekim drugim potencijalnim investitorima da smo ove lokacije rezervisali za nas", kaže Živković. Sve ostale su, dodaje, slobodne za sve druge investitore. "Prosto, sve te već izgrađene elektrane koje treba da budu remontovane, kao i oni vodozahvati koje planiramo i za proizvodnju struje, u vlasništvu su države i nisu na prodaju. Za to ima nekoliko razloga: postojeće elektrane su već u našem vlasništvu, a u već izgrađene vodoprivredne objekte, kao što je 'Rovni', na kojima nameravamo da instaliramo turbine i generatore, država je već uložila novac, a kako je EPS javno preduzeće, u vlasništvu države, dakle, logično je da ono što je već državno ostane državno."

Nije, međutim, samo o pukom vlasništvu reč, ima nečega i u međuzavisnosti elektrana. Recimo, mala hidroelektrana "Vrelo" čiji je rad u direktnoj vezi sa radom velike hidroelektrane "Bajina Bašta", pa kad ova velika radi punim kapacitetom, podiže vodostaj Drine nizvodno, pa ova mala nema dovoljan pad za svoj puni

Početkom osamdesetih godina prošlog veka, u jeku sveopšte energetske krize, a na osnovu tadašnjeg zakona o energetici, Miodrag Kosovac je napravio malu hidroelektranu na Trgoviškom Timoku, nedaleko od Knjaževca, skromnog kapaciteta od (svega) 50 kilovata. "Od puštanja u pogon, pa sve do 2007. godine, država nije bila zainteresovana za električnu energiju koju proizvodim, a od 2009. godine ova elektrana ima status povlašćenog proizvođača električne energije: za svaki isporučen kilovat-čas Elektroprivreda Srbije mi plaća 9,7 evro-centi, a novac 'leže' na račun svakog 23. u mesecu."

kapacitet. "Zamislite tu situaciju, da moramo da smanjujemo proizvodnju na velikoj elektrani da bi ona mala mogla da radi", odmahuje glavom Živković.

GOTOVO: Za svaku od ciljanih lokacija postoje čvrsti energetske pokazatelji koji, insistira Živković, nisu za potcenjivanje: ukupno 32 megavata instalisane snage sa godišnjom proizvodnjom od 108 gigavat-časa električne energije.

Prema Zakonu o energetici sva postrojenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora – solarne, vetro, bio i hidro elektrane imaju status povlašćenog proizvođača, a Elektroprivreda Srbije je obavezna da otkupi svu električnu energiju u tim postrojenjima proizvedenu. U skladu sa tim, Elektroprivreda je osnovala "ćerka-firmu" – Male hidroelektrane Srbije sa sedištem u Užicu, mestu gde je hidroelektrifikacija i započeta.

"Nama je interes da to preduzeće kasnije postane vlasnik malih hidroelektrana, kao što je privredno društvo "Đerdap" vlasnik 'Đerdapa I' i 'Đerdapa II'". To preduzeće raspolaže sa više od 30 megavata instalisane snage, sa više od 100 gigavat-časa potencijalne proizvodnje: time će Elektroprivreda imati zaokruženu celinu od koje će imati koristi, kao što će i cela Srbija od toga imati koristi. ◀

Zoran Majdin

ŠTA SVE MOŽEŠ KAD SI MLAD U BEOGRADU

Više od 20.000 mladih Beograđana je za tri godine, koliko postoji Kancelarija za mlade, prošlo kroz kurseve stranih jezika, novinarstva, biznisa, kreativnog pisanja, koristilo besplatne advokatske usluge i prvi put putovalo u Evropu. U gradskoj agenciji za EU integracije organizuju se obuke za pisanje projekata po evropskim pravilima, mladi su pozvani da učestvuju. Ako krajem ove godine Beograd dobije kandidaturu za Evropsku prestonicu kulture 2020, to će biti šansa za mlade umetnike da izađu u evropsku javnost

Sticanje veština za 2

Pod sloganom “Tvoj život je tvoje delo”, Kancelarija za mlade Beograda nudi usluge za zainteresovane između 15 i 30 godina, koji žive u sadašnjosti i stvaraju budućnost

Više od 800 mladih Beograđana koji nisu imali prilike da putuju van zemlje, putovalo je Evropom zahvaljujući njima. Posle 30 godina, promenjen je noćni režim polaska gradskih autobusa. Besplatni Ulični bioskop posetilo je 15.000 mladih, a kroz tradicionalni program “Sajam praksi”, beogradski studenti su stručnu praksu realizovali u oko 160 firmi. Pod sloganom “Tvoj život je tvoje delo”, Kancelarija za mlade Beograda nudi usluge za zainteresovane između 15 i 30 godina, koji žive u sadašnjosti i stvaraju budućnost.

Osnovana 2009. godine, u cilju implementacije Nacionalne strategije za mlade, Kancelarija za mlade Grada Beograda organizovala je niz projekata, inicijativa i edukativnih programa, da bi odgovorila na potrebe mladih Beograđana. Šestoro mladih ljudi, koliko je zaposleno u Kancelariji, uz pomoć velikog broja volontera, profesora univerziteta, udruženja građana, studentskih organizacija i stručnjaka, mladim Beograđanima pomaže na putu u “svet odraslih”.

PRAKTIČNO ZNANJE: Hristinu Cvetinčanin-Knežević, studentkinju sociologije, oduvek je zanimalo novinarstvo. Za Kratki kurs novinarstva, u organizaciji Kancelarije za mlade, saznala je na njihovom sajtu.

“Oduvek me je zanimalo kako novinarstvo izgleda u praksi. Dosta toga ima u knjigama, ali teren je potpuno drugačija stvar. Ovaj kurs me je tome naučio. Simulirali smo pres konferenciju, postavljali pitanja, pisali izveštaje i prave vesti o aktuelnim događajima. Dobili smo mnogo korisnih saveta, pisali vesti i izveštaje, analizirali domaće zadatke. Uputili su nas u to kako funkcionise novinska redakcija.”

Pored kursa novinarstva, Hristina je učestvovala i u psihodramskoj radionici. Učestvovala je u svim radionicama za koje bude imala vremena, jer kako kaže, na njima se uči kako se znanje primenjuje u praksi.

“Meni su kao studentkinji ovi kursevi i obuke jako korisni jer mogu da steknem znanja koja su neophodna za praksu, kako da napišem CV i kako da se ponašam na razgovoru za posao. Svi kursevi su besplatni, a to je za jednog studenta jako bitno.”

Kurs novinarstva jedan je među više od 120 projekata koje je Kancelarija za mlade realizovala u protekle tri godine. Edukativni programi i radionice održavaju se u InfoRoomu u Višegradskoj. Tik pored Studentskog trga, InfoRoom je moderan prostor, osmišljen kao centar za informisanje, savetovanje i edukaciju mladih, a otvoren je sedam dana u nedelji. Bez prethodne najave, tu se svako između 15 i 30 godina može informisati o svemu važnom, besplatno koristiti računare, prijaviti se za neki od programa.

1. vek

Vozom u Evropu

Nikola Paron (22), zahvaljujući Kancelariji za mlade, prvi put je oputovao u Beč, Berlin, Brisel i Amsterdam. Bio je jedan od prvih dobitnika besplatnih InterRail karata za putovanje vozom po Evropi. Na konkursu za dobijanje InterRail karata, na kome prednost nisu bile desetke u indeksu, već pasoš sa što manje viza i pečata, šansu da petnaest dana besplatno putuju po Evropi dobilo je više stotina studenata.

RAF IT dani

U saradnji sa Računarskim fakultetom, tridesetak srednjoškolaca iz cele Srbije pohađalo je seminar "RAF IT days". Polaznicima seminara (na slici gore) su znanja iz informacionih tehnologija preneli predavači iz vodećih svetskih kompanija (Microsoft Srbija, Google, IBM, Oracle, Adobe, Assec). Svi učesnici seminara dobili su sertifikate o obuci. Kažu da su naučili mnogo toga, a veliki broj njih zainteresovan je za razvoj veštačke inteligencije u informacionim tehnologijama.

NEFORMALNO OBRAZOVANJE ZA 21. VEK: Cilj edukativnih programa, poput kurseva stranih jezika, grafičkog dizajna, pisanja radne biografije, jeste da mlade nauče veštinama neophodnim za društveno aktivan život u 21. veku, svim onim znanjima koja se, nažalost, još uvek ne predaju u dovoljnoj meri na našim fakultetima.

Poslovni protokol, bonton i komunikacija je radionica koja je Neveni Popović, studentkinji master studija na Fakultetu političkih nauka, otvorila vrata poslovnog sveta. Kaže da joj je, kao poborniku ideje o neprekidnom učenju i usavršavanju, ova radionica bila korisna iz više razloga.

"Stekla sam znanja o poslovnoj etici unutar firme, šta poslovan čovek nikada ne čini, kako se definiše poslovna komunikacija. Predavači su stručnjaci u svojim oblastima i zaista može mnogo da se nauči i da se to znanje ubrzo i primeni. U Kancelariji rade divni mladi ljudi, koji su uvek otvoreni za naše predloge i uvek su raspoloženi da nam izađu u susret."

AKTIVNO UČEŠĆE U ŽIVOTU: InfoRoom koriste ne samo pojedinci, već i studentske i školske organizacije. Oni su sve više i sami inicijatori raznih aktivnosti.

"Ja na papiru", škola kreativnog pisanja u organizaciji Bu-levar umetnosti, okupila je dvadesetak mladih ljudi, željnih da afirmišu i poboljšaju svoj literarni talenat.

"Radionica mi je pomogla da pokažem drugima kako i šta pišem, da dobijem savete i kritike. Upoznala sam i mnogo ljudi sličnih sebi", kaže Anđela Đorović, studentkinja treće godine Arhitektonskog fakulteta.

Kako objašnjava direktor Kancelarije Kosta Andrić,

interesovanje je veliko, programi “prebukirani”, a mladi sve više svesni mogućnosti koje im se pružaju.

“U planu nam je da centar kakav je InfoRoom otvorimo u svakoj opštini u Beogradu i na taj način omogućimo još veći broj direktnih korisnika ovakvih usluga i informacija.”

Kako kažu u Kancelariji, najponosniji su na to što se veliki broj mladih okupio i organizovao da bi širili znanja i aktivno učestvovali u kreiranju sopstvenog života. Toga nije bilo, ili bar ne u dovoljnoj meri, pre osnivanja Kancelarije.

“Svaka konstruktivna promena u odnosu prema mladima ili za njih je značajna, ali su svakako najznačajnije sistemske promene. One ne zavise od trenutne politike i ostaju kao deo na kome se grade dalje, bolje i perspektivnije promene”, kaže Kosta Andrić.

Nakon završenih obuka, veliki broj mladih ljudi javi se ljudima iz Kancelarije. Zahvaljuju se, kažu u Kancelariji, jer su našli posao ili počeli sopstveni biznis.

Svetozar Mladžić, student Fakulteta za poslovne studije, kaže da se za radionicu “Mladi preduzetnici” prijavio kada je saznao da je grupa polaznika slične radionice u Kancelariji osnovala sopstveno preduzeće. I na ovoj radionici akcenat je na znanjima koja se kasnije mogu primeniti u praksi.

“Dobio sam širu sliku o tome šta sve započinjanje i vođenje privatnog posla podrazumeva. Mislim da svaki mlad čovek koji ima potrebu da uči nešto novo i da dopunjuje stečeno, može uz pomoć ovakvih radionica da napravi znatan pomak u ličnom usavršavanju i proširivanju znanja”, kaže Svetozar.

SERVIS “MOJA PRAVA”: Kao odgovor na veliki broj zahteva za zaštitu prava mladih i različitih oblika diskriminacije upućenih Kancelariji, pokrenut je servis pružanja besplatne pravne pomoći. U saradnji sa timom advokata i pravnika, mladi se Kancelariji mogu obratiti za stručnu pravnu pomoć, advokatske usluge i zastupanje pred sudom. Prema dosadašnjem iskustvu servisa, mladi Beograđani su nedovoljno upoznati sa svojim pravima i pravnim procedurama.

I.R. (25) godinu i po dana nije uspevala da završi proces razvoda braka i dobijanja alimentacije. Nije imala novca za advokata. “Od drugarice sam čula za ovaj servis i obratila sam se za pomoć. Potpuno besplatno sam dobila advokata i moj slučaj je rešen u roku od mesec dana”, kaže I.R.

Za pravnu pomoć mladi se mogu obratiti u slučajevima povreda ljudskih prava, diskriminacije, povreda radnog odnosa, porodičnog ili drugog oblika nasilja. Iz Kancelarije ohrabruju da je prijavljivanje za uslugu pravne pomoći anonimno, a detalji o načinu prijave mogu se naći na sajtu Kancelarije za mlade Beograda.

Kažu da planova za ovo leto ima mnogo. Od Uličnog bioskopa 2012, koji će ove godine biti realizovan na novim lokacijama, do novih šansi za volontiranje i srtučna usavršavanje.

PETRA ŽIVIĆ

Na sigurnom

“Pitanje sigurnosti dece i spokojnog života njihovih roditelja bio je motiv da se uvede besplatan produženi boravak za treći i četvrti razred, iako po zakonu to nije bilo obavezno”, kažu u gradskoj upravi

Po slovu zakona, besplatan školski boravak u Srbiji omogućen je samo učenicima prvog i drugog razreda. Od 23. januara “nepravda” prema “četvrtacima i petacima” u Beogradu je ispravljena – uveden je besplatan boravak za sve učenike do petog razreda u školama koje imaju odgovarajuće uslove. Beograd je pokazao da u sprezi roditelja i lokalne vlasti zakon ne mora da bude prepreka.

ZBRINUTA DECA, SPOKOJNI RODITELJI: Prema podacima iz gradske uprave, oko 30.000 učenika biće na ovaj način “zbrinuto”. “Pitanje sigurnosti dece i spokojnog života njihovih roditelja bio je motiv da se uvede produženi boravak za treći i četvrti razred, iako po zakonu to nije bilo obavezno. Ovaj primer ujedno je dokaz da problem komplikovanih procedura može da se reši ukoliko je to u interesu desetina hiljada Beograđana”, rekao je Dejan

PREBUKIRANI
PROGRAMI INFO ROOM-a:
Studentkinja Andela
Đorović i Kosta Andrić,
direktor Kancelarije za
mlade

▶ 30.000 učenika pohađa treći i četvrti razred ▶ 40 od 150 osnovnih škola uvelo je besplatan boravak za učenike do petog razreda

i četvrti razred. Nakon toga škola šalje zahtev i kasnije na teren izlazi inspekcija iz Ministarstva prosvete, koja treba da proceni da li određena ustanova ima uslova za produženi boravak.

BEZBEDNOST NA PRVOM MESTU: Gradska vlast je formirala Radnu grupu za bezbednost grada Beograda, a u planu je i osnivanje Saveta, u čijem će radu učestvovati širi sastav stručnjaka. Dejan Randić, predsednik Radne grupe za bezbednost grada Beograda, kaže da je potrebno iskoristiti sve resurse koji su na raspolaganju jer je bezbednost Beograđana na prvom mestu. "Zbog dece koja pohađaju škole, koja idu u vrtiće i koja učestvuju u saobraćaju, potrebno je da se uradi sve da njihova bezbednost bude maksimalno poboljšana na putu od škole do kuće." On ističe da bi svaka škola trebalo da ima školskog policajca. "Borba protiv nasilja u porodici, sprečavanje maloletničke delinkvencije, afirmisanje tolerancije, animiranje javnosti o svesti protivpožarne zaštite, samo su neki od pravaca koje je u svom radu definisala Radna grupa za bezbednost grada Beograda."

Prema njegovom mišljenju, komunalna policija treba da bude dodatan faktor bezbednosti, a ne samo podrška inspekcijским

posle škole

Randić, predsednik Radne grupe za bezbednost grada i šef odborničke grupe LDP-a u gradskoj vladi, koja je inicirala projekat nakon pozitivnog izjašnjenja roditelja u 105 osnovnih škola.

Zaposlenim roditeljima ova inicijativa mnogo znači. "Sofija voli da ide u školski boravak, bolje joj je nego kod kuće, sa svojim je društvom. Problem je u tome što muž i ja radimo i ne možemo da je sačekamo posle škole i dovedemo kući, da joj damo ručak itd. Sigurnija sam kad je u boravku", kaže njena majka Aleksandra M., zaposlena u zdravstvu. Sofija pohađa treći razred OŠ "Petar Petrović Njegoš", i sa roditeljima je napravila dogovor – kad ide posle podne u školu ne mora da ide u boravak, može da ostane kod kuće sa bakom.

Projekat je zato i pokrenut, objašnjava Randić, da roditelji ne moraju da tragaju za alternativnim načinima zbrinjavanja dece.

"Angažovani su ljudi koje nam je ponudila Nacionalna služba za zapošljavanje. Na taj način zapošljavamo nove ljude", rekao je Randić i dodao da se time ne povećavaju broj zaposlenih u školama i troškovi – novi nastavnici angažovani su honorarno za rad u boravku, i Grad im isplaćuje naknadu u iznosu od 15.000 dinara i troškove prevoza. Iz gradskog sekretarijata za obrazovanje kažu da očekuju da će interesovanje biti još veće, a prvi korak moraju da naprave upravo roditelji čija deca pohađaju treći

Deca u saobraćaju

Da bi se zaštitila deca koja učestvuju u saobraćaju, urađeno je dosta u proteklih nekoliko godina u Beogradu. Postavljena je nova signalizacija, sprovedene brojne akcije koje apeluju na svest vozača i pešaka, urađena je akcija "Pešački je zakon", Grad je ulagao u video-nadzor kako bi delovao preventivno zajedno sa policijom i kako bi bili otkriveni oni koji se ponašaju nesvesno u saobraćaju i tako ugrožavaju bezbednost drugih učesnika.

Nove pasarele

U prethodnom periodu na više mesta u gradu su radi veće bezbednosti postavljene nove pasarele. Pasarele su postavljene na onim kritičnim tačkama na kojima su se često događali saobraćajni incidenti, pa i sa tragičnim posledicama. Pasarela kod naselja Radiofar olakšala je i povećala bezbednost stanovnika tog naselja.

službama u njihovom radu. Takođe, smatra da pitanje bezbednosti u Beogradu ne sme biti tema za jedan saziv gradske vlasti. Savet za bezbednost, čije se osnivanje razmatra, koordinisao bi gradske službe koje se bave pitanjem bezbednosti i doneo dugoročnu strategiju o bezbednosti Beograda. "Urađićemo sve što je potrebno kako bismo sprečili gubitak života u saobraćaju, požarima i drugim incidentima, i u funkciju bezbednosti staviti sve resurse koji već postoje. Činjenica je da nemamo dovoljan broj policajaca na ulicama, u školskim dvorištima, u komšiluku koji bi sprečili da se dogodi nešto neželjeno", objašnjava Randić.

Kako napisati EU projekat

Nakon dobijanja statusa kandidata i otvaranja mogućnosti za dodatna sredstva Evropske unije, Agencija organizuje obuke namenjene isključivo za pisanje projekata po EU pravilima

“**K**ada smo sprovodili jedno istraživanje, saznali smo za ekstreman slučaj da je jedan momak iz Prije polja progutao kondom misleći da se tako koristi. Druga je što mladi danas nisu sposobni da raspolažu svojim novcem i vremenom, a kamoli da sprovedu neke svoje preduzetničke ideje. Konačno, kada je reč o diskriminaciji, mladi u Srbiji ne znaju da prepoznaju diskriminaciju prema manjinskim grupama, prema ženama, prema starijima, itd., pa samim tim ne mogu ni da je osuđuju”, kaže za “Vreme” Naim Leo Beširi, izvršni direktor nevladine organizacije Omladinski odbor za obrazovanje. Njegova organizacija se okreće upravo ovim nedostacima klasičnog obrazovanja: seksualno i reproduktivno zdravlje, omladinsko preduzetništvo i nediskriminacija.

Da bi uspeali da pomognu mladima, Beširi i njegove kolege iz beogradskog Omladinskog odbora za obrazovanje treba da napišu projekat putem koga bi sprovedli svoje ideje u delo, ali i da nađu finansijera za taj projekat. Za to pomoć su pronašli u gradskoj Agenciji za evropske integracije i saradnju sa udruženjima.

OBUKA: Agencija u poslednjih nekoliko godina organizuje i specijalne obuke za učestvovanje na konkursima Evropske unije. Tu se posebno obraća pažnja na studentsku populaciju. “Slovačka je, na primer, kroz univerzitete, institucionalizovala obučavanje mladih ljudi za rad na evropskim projektima i zbog toga je imala izuzetno visoku iskorišćenost sredstava koja su im bila na raspolaganju u procesu pre pridruživanja”, kaže Danko Runić, direktor Agencije za evropske integracije i saradnju sa udruženjima.

“Mi pokušavamo da upoznamo studente sa politikama Evropske unije (šta su fokusi EU, šta su lokalne politike, pogotovo one vezane za lokalnu samoupravu – zdravstvo, socijalna politika, omladinska politika, zaštita životne sredine) i podržali smo nekoliko projekata iz te oblasti.”

Obuke, koje su rađene u saradnji sa Kancelarijom za mlade, prošlo je više od 100 mladih ljudi. Među njima i Naim Leo Beširi i Nemanja Jovanović.

Nakon dobijanja statusa kandidata i otvaranja mogućnosti za dodatna sredstva EU, Agencija organizuje obuke namenjene isključivo za pisanje projekata po EU pravilima. Trenutno

je jedna takva obuka u toku. “Ovo je četvrta grupa koja prolazi specijalnu obuku. Obuke se ne završavaju nakon tri dana predavanja, već posle ide ono što ovaj naš program razlikuje od svih drugih sličnih a to je šestomesečni monitoring, tokom kojeg obučeni i sertifikovani treneri, sa mladim ljudima, predstavnicima udruženja, rade na razvoju konkretnih projekata koji će kasnije moći da konkurišu za sredstva EU. Tu imamo dosta rezultata jer su mnogi od tih projekata već predloženi potencijalnim finansijerima. Dobar pokazatelj i to što je sve veći broj zainteresovanih za našu obuku. Mi imamo kapaciteta da primimo 60 ljudi u dve grupe, a za poslednji ciklus smo imali 350 prijava”, kaže Runić.

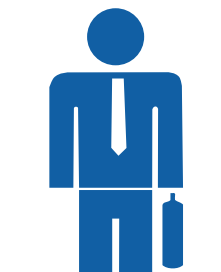
“Najvažnije što smo naučili na obuci jeste to da je pisanje EU projekata kompleksan proces. Od dizajniranja i pisanja do sprovođenja i evaluacije projekta sve je kompleksno, ali je i vrlo logično. Značaj ove obuke je podizanje svesti i nas nevladinih organizacija i državnih institucija jer nam je cilj zajednički – što bolja iskorišćenost tih EU fondova zarad poboljšanja standarda života u Srbiji”, kaže Beširi.

Koliko je korisna i važna ovakva obuka govori i Nemanja Jovanović, student menadžmenta u kulturi na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu: “Nevladin sektor u Srbiji je prilično jak, ali ljudi nisu edukovani i zbog toga bi trebalo da je sve više ovakvih obuka.” Jovanović je samoinicijativno prošao obuku i sada je, sa još četiri nevladine organizacije, napisao projekat kojim pokušava da poboljša kulturnu politiku Beograda.

Osim ovih obuka, svakog utorka, u kancelarijama na 19. spratu zgrade “Inex” u Ulici kraljice Marije 1, održavaju se “otvorena vrata”. Tada sva udruženja sa teritorije Beograda mogu doći i posavetovati se sa ljudima iz Agencije o tome kako napisati projekat, kako usmeriti politiku svog delovanja, kako doći do sredstava za realizaciju projekata, na koji sve način mogu da se uključe i u partnerstvu sa Gradom rade na rešavanju konkretnih problema Beograđana.

UDRUŽIVANJE UDRUŽENJA: Prilikom formiranja grupa za obuke vodi se računa o tome da se razvijaju partnerstva srodnih udruženja.

Zašto je bitno da se udruženja civilnog društva udružuju?

BITNO JE POVEZIVANJE CIVILNIH UDRUŽENJA: Danko Runić

Jedan primer je usvajanje Zakona o zabrani diskriminacije, objašnjava direktor Agencije: "Taj zakon ne bi izgledao tako da nije postojala koalicija protiv diskriminacije koja je u stvari koalicija udruženja i koja je pored državnih funkcionera radila i vršila pritisak da se u tom zakonu nađu neki propušteni aspekti. Kada govorimo o lokalnom nivou, imali smo koaliciju Zaštitimo Zvezdarsku šumu. To je bilo veliko udruženje pojedinaca i udruženja koje je okupila ista ideja."

Osim toga, partnerstva i udruživanja organizacija civilnog društva važna su jer je to čest uslov na konkursima EU. Isti uslovi postoje i za lokalne samouprave: morate imati partnere sa određenim iskustvom koji će vam pomoći da uspešno sprovedete projekat.

Za tu namenu Agencija je poslednje dve i po godine radila na Elektronskom registru udruženja. "To je pokušaj da na jednom mestu objedinimo sve informacije o udruženjima, ali i o njihovim programima, o njihovoj primarnoj sferi uticaja, o njihovim kapacitetima, a sve to da bismo njima, ali i nama, gradu Beogradu, i potencijalnim finansijerima olakšali pronalaženje partnera na budućim projektima."

Elektronski registar pomaže da se pronađu konkretna udruženja koja se bave konkretnim problemima u konkretnim opštinama. Registar je alat koji pomaže udruženjima da pronađu partnere iz srodne ili različite oblasti delovanja da bi zajedno aplicirali na konkurse, da bi formirali *ad hoc* koalicije preko kojih bi se zajednički bavili rešavanjem određenih problema.

Treći značaj Elektronskog registra je u tome što je on alat i za sve društveno odgovorne kompanije koje posluju u Beogradu i koje će, imajući u vidu kapacitete i sve druge karakteristike udruženja iz Elektronskog registra, moći da planiraju i efikasno sprovedu svoje programe društveno odgovornog poslovanja.

Što se tiče Omladinskog odbora za obrazovanje, tokom obuke su se povezali sa drugim srodnim organizacijama i trenutno rade na projektu letnjeg kampa za nastavnike u kojem bi podigli njihovo znanje o seksualnom i reproduktivnom obrazovanju, omladinskom preduzetništvu i borbi protiv diskriminacije. Ideja je da nastavnici nakon tog kampa svojoj deci u školama prenesu stečeno znanje.

Agencija

Agencija je formirana 2005. godine, a 2010. postaje centralno telo u okviru uprave grada Beograda koja se bavi pitanjima konkurisanja za fondove Evropske unije i druge fondove. Inače je zamišljena kao telo koje koordinira i unapređuje saradnju Grada sa organizacijama civilnog društva. Beograd je jedna od retkih jedinica lokalne samouprave u Srbiji koje imaju ovakav mehanizam koji unapređuje saradnju sa civilnim društvom.

Sama Agencija za evropske integracije i saradnju sa udruženjima ima program malih grantova, koji su finansirani iz gradskog budžeta, a kojima se pomaže 15 do 20 projekata godišnje. Takođe, gradski sekretarijat svake godine raspisuje između 17 i 19 konkursa i to najčešće iz oblasti zaštite životne sredine, socijalne zaštite, brige o mladima, kulture.

Kancelarija u Briselu

Beograd je jedan od retkih glavnih gradova u Evropi koji nemaju svoju kancelariju u Briselu. Iz Srbije, briselske kancelarije imaju gradovi Niš, Kragujevac i AP Vojvodina.

Odbornička grupa LDP-a u Gradskoj skupštini podnela je inicijativu za izmenu Statuta grada kako bi se omogućilo otvaranje predstavništva u Briselu. Inicijativa je trenutno na raspravi.

"Agencija na pripremama za otvaranje predstavništva radi već dve i po godine. Iskustva zemalja iz regiona su nam govorila da je vreme oko sticanja kandidature za članstvo idealno za otvaranje predstavništva", kaže Danko Runić, direktor Agencije za evropske integracije i saradnju sa udruženjima grada Beograda.

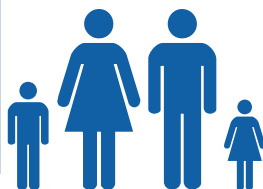
"Ono što bi bio fokus rada predstavništva Beograda u Briselu jeste privlačenje investicija, razvoj naših turističkih potencijala i ono što u srpskom jeziku ima negativno tumačenje, ali je u drugim jezicima sasvim legitimno – lobiranje", dodaje Runić i navodi primer: "Uticaj na određene razvojne planove Makro-ekonomske strategije za Dunavski region, na primer, ide u korist razvojnih planova naše lokalne samouprave, odnosno grada Beograda." Tu je i proces podnošenja kandidature Beograda za Evropsku prestonicu kulture 2020.

Mladi

U gradskoj Agenciji za evropske integracije i saradnju sa udruženjima kažu da je Srbija jedina zemlja u regionu u kojoj u srednjim školama ne postoji predmet Evropske integracije, a uveden je u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini.

"U želji da doprinesemo obrazovanju mladih u oblasti EU integracija, finansirali smo nekoliko projekata koji su fokusirani i na srednjoškolce i na studentsku populaciju. Projekat 'Eurokrem', na primer, jeste program za srednjoškolce koji se radi sa Beogradskom otvorenom školom i kojim pokušavamo mladima da približimo vrednosti EU, a posebno politike koje su značajne za lokalnu samoupravu. Veliki broj prijavljenih na te obuke govori o tome da su oni zainteresovani za ove teme", kažu u Agenciji.

Agencija uskoro pokreće jedan Tviter projekat pod nazivom "Moja Evropa". "Administrator će na nalogu Moja Evropa postavljati određena pitanja i pokušavati da uključi mlade u tu raspravu. Do Dana Evrope, sve najzanimljivije tvitove o tome šta su mladi rekli šta je za njih 'moja Evropa' predstavljamo javnosti", kažu u Agenciji.

KULTURNO OMETANJE EVROPE

U drugoj polovini 2012. biće odlučeno da li će Beograd postati kandidat za Evropsku prestonicu kulture 2020. godine. Sudeći prema izveštaju Evropske komisije za kulturu, Beograd i Srbija imaju razloga da sa optimizmom čekaju ovogodišnju odluku. U izveštaju stoji da Beograd, uz Španiju, ima najveći rejting i najveću zainteresovanost za projekat kulturne prestonice Evrope. Podršku za kandidaturu Beograd je dobio od 11 gradova (šest iz regiona, pet iz Evrope), a nakon pomenutog izveštaja glavni grad je posetilo nekoliko visokih zvaničnika evropskih institucija – među njima Doris Pak, predsednica Saveta za kulturu Evropskog parlamenta, i Andrula Vasiliju, evropska komesarka za kulturu i obrazovanje.

Prema rečima Aleksandra Pekovića, predsednika Odbora "Beograd 2020" i zamenika gradskog sekretara za kulturu, Beograd je učinio sve kada je reč o predstavljanju svojih mogućnosti: tokom trogodišnje komunikacije, u direktnim i online konsultacijama, na zvaničnim sastancima, konferencijama i forumima, ali i putem mesečnog newslettera upućenog na 300 evropskih adresa, evropske institucije i evropska kulturna mreža su veoma dobro upoznate sa mogućim dometima glavnog grada u razvoju u oblasti kulture, turizma i obrazovnog sistema, ali i s radom i trudom koji Beograd ulaže. "Naš argument", kaže Aleksandar Peković, "bio je to da je veoma važno da se za region Balkana otvori mogućnost da učestvuje o ovom velikom projektu, a drugo, što je mnogo važnije za kulturu, ovaj region nudi jednu vrstu kulturne specifičnosti i može samo da doprinese bogatstvu projekta evropske prestonice. Po nekim stavovima ekspertskog tima Evropske komisije smatra se da je zemljama koje su u procesu pristupanja EU važno dodeliti i projekat Evropske prestonice kulture, jer se kulturom i obrazovanjem u širem smislu afirmiše taj proces. Mi smo imali tu čast da budemo jedina zemlja koja je prisustvovala sastanku Saveta za kulturu Evropskog parlamenta, kojim predsedava Doris Pak, jer smo, po njihovim navodima, bili najproaktivniji u ovom procesu." Dobijanjem kandidature za prestižnu titulu, glavni grad bi napredovao ne samo na kulturnom već i na ekonomskom i infrastrukturnom planu.

Ukoliko u drugoj polovini ove godine Beograd bude izabran za kandidata za Evropsku prestonicu kulture, počće realizacija dugoročnog programa razvoja

gradske kulture u više tematskih celina. Zamišljeno je da svaka godina bude posvećena jednoj tematskoj celini i da se fokusira na određenu umetnost, uz jačanje saradnje između različitih sektora. Tako, na primer, tema za 2012. godinu je Grad budućnosti i godina nauke, u fokusu će biti digitalna umetnost, a jedan od strateških projekata je otvaranje Muzeja savremene umetnosti izložbom Marine Abramović. Naredne, 2013, u žiži bi trebalo da budu muzeologija i baština, što bi povuklo intersektorsko povezivanje tradicije, religije, istorije i arheologije, a jedna od glavnih kulturnih tema biće obeležavanje 1700 godina od donošenja Milanskog edikta. Godinu dana kasnije, u fokusu će biti muzika i ples, uz povezivanje turizma, etnologije, ekologije, poljoprivrede, akustike i nematerijalne baštine. Završnu, 2019. godinu, prema predloženoj strategiji, obeležiće vizuelne umetnosti uz naglasak na svet nezavisne kulture – kulture eksperimenta, neslaganja i otpora, "kulture ometanja", kao i alternativne i kontrakulture. "Tu su sve umetničke discipline, i tradicionalne i savremene", kaže Aleksandar Peković. "Pošto ovaj projekat sagledava kulturu u širem smislu reči, ne odnosi se samo na umetničke discipline, već i na obrazovanje, nauku, sport – od prošle godine smo se uključili i u Beogradski maraton. Veoma važan je infrastrukturni plan razvoja grada Beograda, jer on podrazumeva definisanje beogradskog akvatorijuma, područje Savamale i beogradskih laguma, završetak radova na Narodnom muzeju – na kapitalnim institucijama kulture koje se nalaze u gradu ali nisu sve u nadležnosti grada."

TAKTILNE STAZE NA JOŠ ČETIRI RASKRSNICE U GRADU

Četiri raskrsnice u gradu biće do kraja aprila opremljene taktilnim stazama koje služe da licima sa oštećenim vidom olakšaju kretanje.

Ovim sredstvima koja pomažu licima sa oštećenim vidom obeležićemo raskrsnicu Buleva kralja Aleksandra i Ruzveltove, zatim Ace Joksimovića i Trgovačke, Maksima Gorkog i Njegoševe ulice, kao i raskrsnicu ulica Cara Nikolaja II i Branka Krstanovića. Taktilne staze su napravljene od posebnog materijala koji se lepi na podlogu i kada osoba sa štapom naiđe na njih, one je vode na pravi put.

Prema njegovim rečima, lokacije nisu nasumice odabrane, već su u saradnji sa više

udruženja u gradu odabrani delovi gde ima najviše lica sa oštećenim vidom, kao i raskrsnice koje najčešće koriste. U prethodne tri godine, prema podacima Sekretarijata za saobraćaj, 13 raskrsnica u gradu je obeleženo taktilnim stazama, a u planu je postavljanje 24 uređaja za davanje zvučnih signala za lakše kretanje osoba sa oštećenim vidom.

BUSPLUS U "LASTINIM" AUTOBUSIMA

Osim Mladenovčanima, omogućeno je i stanovnicima Obrenovca, Lazarevca, Sopota i Barajeva da sa "bus plus" karticom besplatno koriste autobuske stanice "Lasta". Njima će "bus plus" karta služiti i kao karta za prevoz i kao karta za ulazak na peron. Korisnici koji imaju dopunjenu personalizovanu "bus plus" karticu za ITS2 mogu besplatno da koriste perone "Lastinih" autobuskih stanica. Oni će od maja moći da sa dopunjenom "bus plus" karticom za ITS2 besplatno dopune peronsku kartu i da koriste sve stanice "Laste Beograd".

Da podsetimo, građani Mladenovca su se požalili gradonačelniku da imaju problem kada putuju autobusima "Laste" na gradskim i prigradskim linijama u Mladenovcu ili na relaciji Mladenovac–Beograd, jer da bi ušli u autobus, pored "bus plus" kartice i mesečne uplate, moraju da plaćaju i ulazak na peron sa peronskom kartom. Od sada te probleme više neće imati ni oni, a ni stanovnici Obrenovca, Lazarevca, Sopota i Barajeva. Na ovaj način, Grad Beograd nastavlja da pomaže građanima prigradskih opština da sa što manje troškova koriste usluge javnog gradskog prevoza.

► **nuspojava**

piše: Teofil Pančić

Ministar đaćić

U neku ruku, Ivica Dačić je danas politički najopasniji čovek u Srbiji. Ali je do daljeg i naš prokleti fatum, tako mu se karte namestile

Vlačni san jednog dela tzv. Druge Srbije napokon je ostvaren: Dobrica Ćosić priveden je na informativni razgovor! E vala, sad još samo da nam svane onaj Šesti oktobar, da uhapsu Koštunicu jer je ubio Đinđića i da "pobede beli listići", pa da polegamo... Pisac *Grešnika* ili grešnik od pisca, doduše, nije zadržan u policiji i nije mu određen pritvor, ali dobro sad, od nečega mora da se počne. Je 'l tako bilo? Jeste, bezbeli. Ili možda ipak nije?

Avaj, ispostavlja se da se Ćosić jeste suočio ne sa policijom nego čak sa policajministrom lično, ali to ne znači da je Dačić Ivica saslušavao vremenog "čoveka dvadesetog veka" (po sopstvenom priznanju i samoosećanju, koje inače rado delim s njim), nego će pre biti da je nekadašnji putnik na "Galebu" *preslišavao* mlada ministarče, baš kao na izvršnoj Coraxovoj karikaturi sa ogromnim D. Ć. kao kakvim učiteljem, te malenim Dačićem kao poslušnim đacetom-Dačetom koje požudno upija bardove Mudrosti, dok ih odozgo radoznalo prisluškuje duh Slobodana Miloševića (s kojim su, vo vremena, obojica imali više posla no što je bilo zdravo i za njih, a kalmoli za Srbiju).

Dobro, vreme je da se uozbiljimo, bar onoliko koliko nam ova tema omogućava – što možda i nije tako mnogo. Nema ničega spornog u tome da se dva slobodna čoveka susretnu na čapraz-divanu, a kako su obojica, je li, "ličnosti od javnog interesa", onda nije čudno ni da to izazove stanovitu medijsku pažnju, naročito "u kontekstu". Oh, ta čekajte, ali u kojem to "kontekstu"? E, tu dolazimo do priče.

Vreme je, dakako, predizborno, a Ivica je Dačić predsednik jedne političke partije, štaviše i njen kandidat za predsednika Srbije (po sistemu: kažem predsednik, pišem premijer). Dobrica Ćosić je... dobro, znamo šta je Dobrica Ćosić. Istini za volju, Dačić je osim navedenog još i ministar unutrašnjih poslova u Vladi Srbije, ali u vladi koja svakako upravo završava svoj mandat, kakvi god bili rezultati izbora. Utoliko je ona de facto već "tehnička vlada". U tom smislu, javni susret ove dvojice može se shvatiti kao neka vrsta implicitne predizborne podrške Ćosića šefu socijalista. Možda to nije bila pišćeva namera, ali on je, ako ništa drugo, malo previše politički iskusan da bi znao da to neće biti tako protumačeno. Kako god, ni to nije sporno, pa bilo u strogom smislu tačno ili ne. "Neka ljubi ko god koga hoće", kaže stara sevdalinka.

Saopštenje o ovom Susretu Divova, megjutoa, izdalo je Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, a u njemu je, između ostalog, navedeno da su D. i Ć. razgovarali o "najvažnijim državnim i nacionalnim pitanjima Srbije i srpskog naroda u celini" (svi citati po "Danasu" od 20. 4. 2012), a samim tim i "o Kosovu i Metohiji i opstanku srpskog naroda na tim prostorima, Republici Srpskoj, pojavi separatizma i daljeg razbijanja Srbije, međunarodnom položaju i potrebi utvrđivanja jasne državne i nacionalne politike Srbije", a bogme i o "neophodnosti sabira celokupnih radnih, umnih i materijalnih potencijala za preporod Srbije" (ne mogu da

odolim: mili bože, zamislite samo tu scenu, sede ljudi u Kabinetu, srkuću vrelu Turkušu Bešećerušu i torže(n)stveno toržestvuju o "neophodnosti sabira"!).

Elem, šta je poenta? Ne ove kolumne nego saopštenja Ministarstva, to jest. U redu, Dobrica Ć. je slobodan građanin i u institucionalnom smislu privatno lice, pa može da ide na vanilice gde hoće i s kim hoće, a kome se ne sviđa može samo da mu pljune pod prozor. Ali, kakve veze ima MUP sa čisto političkim razgovorima na opšte-pretenciozne teme jednog stranačkog lidera i predsedničkog kandidata (pa neka je dotični i ministar unutrašnjih dela) i jednog vremenog pisca, eks državnika i "Oca Nacije" u ostavci? Takvo saopštenje u dražesno namigujuće samoreklamerskom pinki-je-video-tita stilu može da izda Dačić lično, ili Socijalistička partija Srbije, ili, šta znam, Institut za istraživanje ruda i gubljenje vremena, ali nikako Ministarstvo unutrašnjih poslova, s čijim zaduženjima i nadležnostima ovaj susret nema i ne može imati ama baš nikakve veze. Osim ako neko ne želi da kaže kako je Ćosić upoznao neukog Dačića sa nekim posebno suptilnim policijskim metodima "borbe protiv separatizma", ili već tako nešto?!

Jasno je da dvostruki pretendent na republikanski presto Ivica D. i oni koji ga savetuju, procenjuju – i to po svoj prilici ispravno – da je Dobrica Ćosić i dalje nemali moralni i intelektualni autoritet za onaj deo populacije koji bi mogao odlučiti da glasa za njih. Ali, neka onda takvo druženje organizuju i reklamiraju u slobodno vreme, na svom bunjištu, i u svoje ime. Kako se, dakle, zove postupak Dačića alias Ministarstva? Zloupotreba imena i (recimo) autoriteta jedne po zakonu "neutralne" javne institucije za partikularne ciljeve lične i stranačke političke promocije. Naravno, niti je Dačić samo tada i samo tako namerno pobrkao lončiće, niti je Dačić jedini koji makar i simbolički zloupotrebljava javna dobra za sopstvene, ili u svakom slučaju partikularne probitke. Svima nam je smešno i otužno kada ovaj ili onaj "maze telad", prenemažu se po pijacama ili se frljaju obećanjima o deset, sto ili milijardu milijardi evropskih, ruskih ili zimbabveanskih para, ali ovi to bar ne rade s pečatom državnih institucija.

Pa dobro, Pančiću, ako je to poenta onog saopštenja, ipak, šta je poenta kolumne? E, na pravu poentu ovog slučaja još ćemo da popričekamo, za sada valja notirati šta i kako molodjec radi, da posle ne bude au-šta-ovo-bi. U neku ruku, Ivica Dačić je danas politički najopasniji čovek u Srbiji. Ali je do daljeg i naš prokleti fatum, tako mu se karte namestile. Možete da ga ne volite i da ga prezirete, ali niti će on zbog toga nestati, niti će mu to oboriti rejting, naprotiv. Pa, šta se onda može s njim? Tjah, ništa impresivno, kao i do sada: staviti ga pod pedagoški nadzor i strogo mu omediti područje gde može da čini štetu. Evo, čim ga je u kampanji malko *ispustilo*, čovek se razgranao u svim pravcima! Je 'l JASNO? Dašta. Je 'l ČVRSTO? Ako ga (za)pustite, tek će da bude.

NOVI SAD

Ulaže se više nego ikad

“Uveli smo stimulanse za sve vrste uplata, bilo da je reč o zakupnini za objekte u vlasništvu Grada ili o isplati drugih dažbina Gradu. Danas u Novom Sadu imamo ozbiljne investicije. Samo su mala i srednja preduzeća u prethodnom periodu investirala preko sto miliona evra u svoje objekte”, kaže Igor Pavličić

NAJVEĆI INVESTICIONI CIKLUS DO SAD: Igor Pavličić

IZGRADNJOM NOVIH BULEVARA i potpunom revitalizacijom komunalne, optičke i saobraćajne infrastrukture, potpuno je izmenjena slika Novog Sada. Pored poboljšanja opštih uslova za život i benefita kao što su rasterećenje saobraćaja i bolja povezanost gradskih naselja, istovremeno se otvara ogroman prostor za izgradnju i razvoj ovog grada, odnosno za novu privrednu zonu koja će biti garant daljeg napredovanja. O životu u Novom Sadu u poslednjih par godina i ekonomskom razvoju ovog grada, razgovaramo sa gradonačelnikom Igorom Pavličićem.

“VREME”: Da bi se privukli investitori, neophodno je da im gradovi i opštine obezbede određene beneficije za poslovanje. Kakve olakšice nudi Novi Sad potencijalnim ulagačima?

IGOR PAVLIČIĆ: Grad je doneo niz mera da pospeši investiranje, bilo domaće ili strano, kako za mala i srednja tako i za velika preduzeća. Doneli smo odluku da svako ko investira preko milion evra i zapošljava 50 i više radnika, može da se obrati Gradskom veću za umanjeње komunalnog opremanja do 50 odsto, a nedavno smo doneli odluku da svako ko ulaže u IT sektor i otvara nova radna mesta može da ostvari popust u iznosu od čak 90 odsto. Za nas je veoma ohrabrujuća vest da je nedavno u našem gradu otvoren razvojni centar softverske IT kompanije “Telvent DMS” iz Novog Sada. “Telvent DMS” u ovom trenutku ima preko 520 zaposlenih vrhunskih stručnjaka, oko 100 saradnika sa Fakulteta tehničkih nauka i preko 250 mladih stipendista. DMS softver se danas instalira na svih šest kontinenata. Više od dvesta miliona ljudi u svetu, u preko sto distributivnih kompanija, uspešno koristi ovaj srpski proizvod za optimizaciju rada svojih električnih distributivnih mreža. Reč je o investiciji od 100 miliona evra koja je plod naše pameti. Ta investicija otvara prostor za

zapošljavanje 10.000 novih mladih stručnjaka, koji dobijaju priliku da se profesionalno ostvare u svojoj zemlji i svom gradu. Prepoznajući značaj komunikacije i novih tehnologija za poboljšanje poslovnog ambijenta i pokretanje privrede, mi smo optičku infrastrukturu proglasili javnom delatnošću. Poslove na izgradnji i unapređivanju optičke mreže poverili smo JKP-u “Informatika”. Nedavno smo otišli i korak dalje, pa je to preduzeće na pragu potpisivanja ugovora sa privatnim partnerom, koji će omogućiti da Novi Sad u potpunosti bude pokriven optičkom mrežom, čime će brojne usluge biti dostupne građanima, ali prevashodno poslovnim kompanijama. To polako postaje najvažniji resurs iz kojeg se puni budžet našeg Grada.

Da li su gradsko zemljište i infrastruktura prilagođeni potrebama investitora?

Na potezu Rimskih šančeva, na preko četiri hektara komunalno opremljenog zemljišta, završavamo izgradnju multifunkcionalnih objekata, to jest hala, gde planiramo da izgradimo preko 50.000 kvadratnih metara poslovnog prostora za mala i srednja preduzeća, koji ćemo ponuditi pod povlašćenim uslovima. Ono što nam najviše fali jeste lokacija uz auto-put, koju nismo do sada imali jer grad nema veće parcele zemljišta koje može da ponudi za industrijsku zonu. Sada privodimo kraju prebacivanje vlasništva i plansko regulisanje jedne takve lokacije, ali je to pitanje koje rešavamo skoro tri godine.

Na koji način mislite da podstaknete zapošljavanje i koji investitori otvaraju najviše radnih mesta?

Prvenstveno tako što finansiramo pripravnike u prvoj godini njihovog radnog angažovanja, plaćajući poreze, doprinose i plate, čime olakšavamo i privredni razvoj. Uveli smo stimulanse za svaku vrstu uplata, bilo da je reč o zakupnini za objekte u vlasništvu Grada ili o

isplati drugih dažbina Gradu. Danas u Novom Sadu imamo ozbiljne investicije. Samo mala i srednja preduzeća su u prethodnom periodu investirala preko sto miliona evra u svoje objekte, a firme poput “Viskofan grupe” preko 45 miliona evra. “Big CEE” je uložio oko 40 miliona evra u prvoj fazi, “Heineken United Serbian Breweries” 15 miliona evra, a “Danubius” preko 7 miliona evra. Tu su i velika ulaganja u IT sektor. Firme “Spid NS” i “FeniksBus” su iz Beograda, odnosno Slovenije, premestile svoje poslovanje u Novi Sad i revitalizovale stari objekat Hemijske industrije Novi Sad, koji je 10 godina bio van funkcije. Na površini od četiri hektara napravljen je terminal za naftne derivate koji će po završetku već započetih radova moći da skladišti 12 miliona litara raznih derivata. Terminal je po svim evropskim standardima, uz poštovanje uslova zaštite životne sredine, a zahvaljujući ažurnosti gradske uprave, otvoren veoma brzo. Plan je da do kraja godine firma zaposli još tridesetak ljudi. U “FeniksBusu” preko 50 posto materijala uloženog u proizvodnju je domaćeg porekla, a prva tri prototipa minibuseva namenjena su inostranom tržištu. Trenutno je u ovoj firmi zaposleno 14 radnika, a očekivano potraživanje glavnih izvoznih tržišta, kao i deo proizvodnje koji će se plasirati u Srbiji, trebalo bi da omogućiti proizvodnju do deset autobusa mesečno, što bi dovelo do zapošljavanja novih radnika u ovoj firmi.

Očekujete li dolazak novih investitora?

U aprilu ove godine potpisana su, ili se potpisuju, tri ugovora, približne vrednosti od 500 miliona evra. “Telvent DMS” ulaže preko 100 miliona evra, ugovor koji će potpisati JKP “Informatika” vredan je 70 miliona evra, a ugovor u vezi sa izgradnjom Termoelektrane – toplane Novi Sad, čak 320 miliona evra. Sa investicijama koje su već ostvarene imamo najveći investicioni ciklus u Novom Sadu do sada.

KRAJUJEVAC

Metafora preporoda

“Kragujevac je centar regije koja obuhvata dva miliona stanovnika. Takođe je i univerzitetski grad sa 12.000 studenata sa strane. Udaljen je 25 kilometara od Koridora 10 i nalazi se u blizini drugih važnih saobraćajnica. Zbog povoljnog geografskog položaja ima mogućnost konstantnog širenja i prilagođavanja potrebama investitora. S druge strane, od 2004. godine doneli smo niz dokumenata za podsticanje ulaganja u proizvodnju”, kaže Nebojša Vasiljević

U VREME TRANZICIJE i ekonomske krize teško je ostvariti profit, smanjiti nezaposlenost i biti konkurentan na tržištu. Retki su gradovi koji su uspeli da ožive uništenu ekonomiju i podstaknu strance na ulaganje. One koji su u tome uspeli, danas nazivaju liderima u privlačenju investitora. Zahvaljujući sposobnim ljudima i spremnosti na izazove, Kragujevac je postao metafora za uspešnu privredu i ekonomski preporod. Kako je u tome uspeo i gde leži glavni potencijal ovog grada, za “Vreme” priča Nebojša Vasiljević, član Gradskog veća za investicije i razvoj.

“VREME”: U poslednjih nekoliko godina Kragujevac je doživeo znatan ekonomski napredak. Koji faktori su uticali na to?

NEBOJŠA VASILJEVIĆ: Pre dolaska “Fijata”, Kragujevac je imao 300 miliona evra od raznih investicija. U vremenu tranzicije i ekonomske krize, prvo je došlo do ekspanzije trgovine, zatim do razvoja u sektoru usluga i na kraju do neviđenog porasta investiranja u stanogradnju. Do 2000. godine, stanogradnja nije postojala, da bi se ta situacija potpuno promenila u 2004. godini. Prvu fazu investiranja u ovu oblast iskoristili su domaći investitori. Tu su i grčki investicioni fond “Global fajnansi” i domaća kompanija “Nelt”, koji su započeli izgradnju stambeno-poslovnog kompleksa i u planu je izgradnja 100.000 kvadrata. “Nelt” je do sada realizovao oko 40.000 i stanovi su već u prodaji, a “Global fajnansi” je uradio oko 10.000 kvadrata. Ovo je prvi put da se zida jedan nov blok zgrada sa svim pratećim sadržajima, čega kod nas nije bilo poslednjih tri deset godina. Takođe, pre 2000. godine nije bilo bankarske aktivnosti kao ni kreditiranja

bilo koje vrste. Međutim, sa pokretanjem stanogradnje, pojavila se i potreba za bankama, tako da je veliki broj njih otvorio svoje filijale u Kragujevcu i ostvario veći profit nego Čačak, Kraljevo, Kruševac i Jagodina zajedno.

Zašto mislite da su investitori prepoznali Kragujevac kao mesto u koje se isplati investirati?

Kragujevac je centar regije koja obuhvata dva miliona stanovnika. Takođe je i univerzitetski grad sa 12.000 studenata sa strane. Udaljen je 25 kilometara od Koridora 10 i nalazi se u blizini drugih važnih saobraćajnica. Zbog dobrog i povoljnog geografskog položaja ima mogućnost konstantnog širenja i prilagođavanja potrebama investitora. S druge strane, od 2004. godine doneli smo niz dokumenata za podsticanje ulaganja u proizvodnju. Dajemo komunalno i infrastrukturno potpuno opremljene lokacije. U zavisnosti od zone u kojoj se nalazi lokacija, imali smo podsticaj od tri, pet i sedam hiljada evra po radniku. Najveću investicionu aktivnost vezanu za zakup zemljišta, to jest prodaju zemljišta na 99 godina, imali smo u 2008. godini. Budžet Grada je 2008. godine, u odnosu na 2004, uvećan 3,2 puta.

Koliko radnih zona trenutno postoji? Planira li se njihovo proširenje ili izgradnja novih zona?

Ako izuzmemo “Fijatove” radne zone, zasad ih imamo tri. Radna zona “Petrovac” zauzima površinu od 30 hektara i opremljena je 2004. godine. Tu se nalazi preko 30 malih i srednjih preduzeća. Na početku su poslovali uglavnom domaći privrednici, a kasnije je deo tih firmi prodat strancima. Sve firme zapošljavaju od 5 do 30 radnika, a zaposlenih u okviru cele zone

SVE JE VIŠE INVESTICIJA: Nebojša Vasiljević

ima oko šest stotina. Na opremanje “Petrovca” utrošeno je preko tri miliona evra. Ubrzo smo opremili i drugu radnu zonu – takozvanu “zonu skladišta”, u kojoj svoje postrojenje ima poznata kragujevačka firma za izradu nameštaja “Forma ideale”. U ovoj zoni otvoreno je dvadesetak manjih firmi, a zaposleno je preko 1000 radnika. Treća zona je zona poslovanja – “servis dva”, i njena izgradnja se privodi kraju. Na njenoj površini trenutno se nalaze prva sajamska hala u Kragujevcu – predviđaju se još dve, i proizvodna hala slovenačke firme “TPV”, koja se bavi trgovinom i proizvodnjom opreme za vozila. Sad smo u razvoju zone Dečino brdo, površine od 20 hektara. Namenjena je za mala i srednja preduzeća. Sastoji se

PONOS GRADA: Novi kragujevački bazen

od 33 parcele od 20 do 33 ara, a u drugoj polovini ove godine očekujemo završetak radova i njeno potpuno osposobljavanje. Važno je istaći da u navedenim zonama ima preko 20 stranih firmi, čije poslovanje spada u domen metalne industrije.

Da li su građani osetili korist od investicija u poslednjih nekoliko godina?

Naravno da su građani i naselja osetili poboljšanje kroz infrastrukturno sređivanje. Kragujevac je najgasifikovaniji grad u Srbiji, ako izuzmemo Vojvodinu. U 2008. godini urađeno je puteva koliko je urađeno u prethodnih 17 godina, i to znači da su sva naselja povezana. Standard građana je povećan, a to dokazuje dolazak velikih firmi, prvenstveno iz bankarskog sektora, koje su ovde stacionirale svoje centrale za region posle 2000. Filijala "Simpo Vranje" u Kragujevcu imala je prodaju nameštaja po radniku najveću u Srbiji. U oblasti osiguranja, "Dunav osiguranje" ima ovde veliki uspeh u odnosu na region. S druge strane, zbog svih navedenih investicija i velikih firmi

► Kragujevac nije samo Fiat, mogu da se pohvale sa još puno drugih stvari

koje su odlučile da posluju kod nas, ovde je definitivno mnogo lakše naći posao nego u okruženju, tako da je Kragujevac grad u koji se dolazi zbog posla.

Da li vam je Republika Srbija pomogla da ispratite sve investicije?

Grad je 90 odsto sredstava koje je dobio od zakupa zemljišta ulagao u infrastrukturu. Mi smo za nekih osam godina, u okviru Nacionalnog investicionog plana, dobili pet miliona od Republike Srbije za infrastrukturno opremanje jedne radne zone. Dakle, sređivanje saobraćajnica, vode, kanalizacije, gasa i električne energije. Sve ostale troškove pokrili smo iz gradskog budžeta. Republika je imala obavezu da rekonstruiše sve magistralne pravce koji prolaze kroz grad. Inače, dosta toga je urađeno kroz partnerstvo Grada i države, ali uspehi smo i da samostalno obezbedimo sve potrebne uslove

za realizaciju investicija. Primer toga je Gradska uprava za investicije i razvoj, koja je doprinela da investitori imaju veće poverenje u nas.

Koje su nadležnosti Gradske uprave za investicije i razvoj?

Obrazovana je kako bi pratila izradu i sprovođenje investicija značajnih za Grad. Takođe, određuje prioritet investicija, a prati ih od samog starta – od faze projektovanja pa do krajnje realizacije. Ova uprava nadzire rad javnih preduzeća "Direkcije za urbanizam", "Preduzeća za izgradnju grada Kragujevca" i "Gradske stambene agencije". Zahvaljujući odličnoj sinhronizaciji službi zaduženih za ovu oblast, brzo se postiže dogovor između Grada i potencijalnih investitora, tako da se najmanje vremena potroši na administraciju i papirologiju, odmah se kreće sa realizacijom projekata.

SUBOTICA

Deseti u Evropi

“Ono što se pokazalo kao jedan od ne manje vrednih brendova jeste i multietničnost, koja u Subotici predstavlja praktičnu ekonomsku prednost. Duh zajedništva je nešto što podrazumeva da su ljudi naučeni na lojalnost. Najveći strahovi kompanija su da ih radnici, u koje ulože vreme, novac i energiju da bi ih obučili za svoj sistem proizvodnje, ne napuste i odu kod drugog”, kaže Saša Vučinić

NAJSEVERNIJI GRAD u Srbiji poznat je po suživotu dvadeset i šest različitih nacionalnosti. Sa promenom vlasti, Subotica bi menjala svoje ime. Najraniji naziv ovog grada, Zabatka, prevodi se kao “slobodno mesto”. Tako Suboticu i danas doživljavaju njeni stanovnici. Dokaz da ove pohvale ne dolaze samo od Subotičana jeste i to da u poslednje četiri godine postoji i znatan broj kako domaćih, tako i stranih investitora koji se odlučuju da svoj posao pokrenu u Subotici. Kako se ovaj grad menja i prilagođava uslovima današnjeg tržišta i na koji način se izborio za kvalitetan život svojih građana, za “Vreme” govori gradonačelnik Subotice Saša Vučinić.

“VREME”: U martu ove godine, na konkursu Evropski gradovi i regioni budućnosti, Vojvodina se našla na četvrtom mestu kao najpoželjnija evropska regija za strana direktna ulaganja. Na istom konkursu, Subotica je osvojila deseto mesto u kategoriji promocije strategije gradova u privlačenju stranih direktnih investicija. Kako ste uspeli da postanete jedan od lidera u našoj zemlji u ovoj oblasti?

SASA VUČINIĆ: Subotica nije bila u krugu gradova koji imaju već izgrađen imidž za privlačenje stranih investitora, jer nije imala svoje građevinsko zemljište. Prvo čemu smo se posvetili po dobijanju mandata bilo je pribavljanje sopstvenog zemljišta. Ne možete očekivati da dođu veliki investitori i da upravljate tim procesom ukoliko nemate svoju zemlju. Možete ih animirati, ubediti da je grad dobar, da su poreski sistemi i takse u gradu prihvatljivi, da je stanovništvo adekvatno za njihov posao, ali ako oni dođu u situaciju da privatno lice traži nenormalno visok iznos za svoj plac, onda od posla nema ništa. Pribavili smo zemljište od

kupovine vojne imovine i od Ministarstva za poljoprivredu. Druga faza je bila da, pre nego što krenemo u bilo kakvu promociju toga, infrastrukturno opremimo sve. Paralelno s tim je napravljen iskorak, malo neobičan za domaće okvire – od 2009. do 2011. na mestu savetnika gradonačelnika za strana ulaganja imali smo Joerga Heskensa, stručnjaka iz Nemačke. Njegovi rezultati su bili odlični, tako da je on unapređen i sada je savetnik u Ministarstvu ekonomije i regionalnog razvoja. Takođe, nastupali smo na svim sajmovima koji su održani, jer ne možete očekivati da se investitor zainteresuje za vaš grad tek tako. Morate ići tamo gde su oni.

Po čemu je Subotica prepoznatljiva i šta je čini posebnom u odnosu na druge gradove?

Glavni brend ovog grada je Gradska kuća. Ona ima važnu ulogu u svakoj uspešnoj priči o stranim investicijama. Kad ulagači dođu u gradsku upravu, osim tima ljudi koji s njima profesionalno komuniciraju, dočeka ih i objekat koji je dokaz da je ovaj grad uspešan, lep i da ima tradiciju. Ono što se pokazalo kao jedan od ne manje vrednih brendova jeste i multietničnost, koja u Subotici predstavlja praktičnu ekonomsku prednost. Duh zajedništva je nešto što podrazumeva da su ljudi naučeni na lojalnost. Najveći strahovi kompanija su da ih radnici, u koje ulože vreme, novac i energiju da bi ih obučili za svoj sistem proizvodnje, ne napuste i odu kod drugog.

Postoje li olakšice za strane investitore koji se odluče da ulažu u Suboticu?

Postoji širok set podsticajnih mera za investitore, pogotovo za razvoj industrije, proizvodnje i nove tehnologije, koje se pre svega odnose na mogućnost dobijanja zemljišta po ceni nižoj od tržišne procenjene vrednosti ili

bez naknade, na nepovratna sredstva po novozaposlenim radnicima i njihovu obuku, na mogućnost umanjeva pojedinih taksi i naknada, kao i mnoge druge povlastice. Podsticajne mere, ukoliko investitor zadovolji zakonski zadate kriterijume na osnovu kojih može da aplicira na iste, obezbeđuju se putem zakonskih uredbi na nivou države i odnose se uglavnom na zemljište u javnoj svojini, takođe, za subvencije po novootvorenom radnom mestu i obuku obezbeđuju se preko državnih i pokrajinskih institucija za privlačenje i promociju stranih ulaganja, dok su povlastice koje se odnose na mogućnost umanjeva raznih naknada i taksi regulisane lokalnim aktima. Međutim, njima su beneficije uglavnom najmanje važne. Važan im je osećaj da je lokalna samouprava posvećena investitorima, da će u svakom trenutku imati dobru saradnju, komunikaciju i podršku lokalne samouprave. To je, između ostalog, postignuto i time što smo se odlučili da prvi u Srbiji napravimo Javno preduzeće “Privredno-tehnološki parkovi”, koje će biti njihov vodič kroz investiciju na lokalnom nivou. Povlastice nisu zagarantovane samo stranim investitorima. Ko god od domaćih je spreman da pruži bankarske garancije, da igra po istim pravilima, podjednako je dobrodošao. Ono što je dobro kod stranih investitora je stroga disciplina koju imaju u isplati zarada, uplati doprinosa, a nemaju ni loše radne navike iz ranijih perioda, koje ponekad postoji kod domaćih biznismena.

Kad je nastalo JP “Privredno tehnološki parkovi”, na koji način je formirano i koja je njegova osnovna delatnost?

U cilju efikasnog rešavanja problema ekonomskog razvoja, koji se najviše odnosi na razvoj privrede i smanjenje stope

NIKAD SPREMNIJI ZA ULAGANJA: Saša Vučinić

nezaposlenosti, lokalna samouprava je prepoznala uspešnu formulu i početkom 2010. godine pokrenute su aktivnosti radi privlačenja domaćih i stranih investicija. Januara 2010. godine Grad je osnovao Javno preduzeće “Privredno-tehnološki parkovi”, kao tada jedino preduzeće u Srbiji čija se delatnost isključivo odnosi na privlačenje i realizaciju domaćih i stranih investicija. Ovo preduzeće je osnovano sa primarnim zadatkom da omogući sve neophodne preduslove kako bi zemljište u vlasništvu Grada bilo ponuđeno domaćim i stranim investitorima, sa obezbeđenjem planske dokumentacije, glavnih projekata i radova komunalnog opremanja lokacija. Pored navedenog, ovo preduzeće čini jedinstvenim to što u saradnji sa javnim i javnokomunalnim službama Grada pruža kompletnu logističku podršku investitorima, po principu “sve na jednom mestu”, od trenutke interesovanja pa do same implementacije investicije.

Koje investicije vezane za Industrijsku zonu “Mali Bajmok”, koja je u nadležnosti JP-a “Privredno-tehnološki parkovi”, su do sada ugovorene i postoje li planovi za dolazak novih investitora?

Od kraja 2010. godine u Subotici posluje nemački investitor “Dunkermotoren”, koji se bavi izradom mikromotora. Krajem aprila 2012, preduzeće “Slobodna zona” će započeti izgradnju proizvodne hale za potrebe ove kompanije na lokaciji Industrijske zone “Mali Bajmok”. Od juna i oktobra 2011. tu su dva nemačka investitora koja izrađuju komponente

za auto-industriju, “Norma Grupa Jugoistočna Evropa” i “Kontitek Fluid Srbija”.

Ove godine proizvodnju započinje austrijski investitor “Svarovski Subotica”, koji se će baviti proizvodnjom i obradom kristala i kristalnih komponenti, kao i italijanski investitor “Kalcedonija”, poznat po proizvodnji dečjih, ženskih i muških čarapa, kupaćih kostima i donjeg veša. Veoma je važno napomenuti da već dugi niz godina u Subotici posluje nemački investitor, prvobitno kao “Loher”, a kasnije kao “Simens”, koji se bavi izradom vetro-generatora. Ova investicija je veoma značajna i predstavlja ogromnu referencu ovog grada u privlačenju novih investitora. Naš pregovarački tim je u toku pregovora sa nekoliko potencijalnih investitora iz oblasti proizvodnje i komercijalnog sektora koji se nalaze u različitim fazama, a čiji identitet još nismo u mogućnosti da javno objavljujemo.

Za koliko će biti uvećan budžet Grada zahvaljujući novim investicijama?

Realizacijom investicija stižu se mnogi preduslovi za rast budžeta Grada Subotice, naplatom poreza na zarade, poreza na imovinu, naknade za uređivanje i korišćenje građevinskog zemljišta, naknade za ekologiju i slično. Analizom podataka dobijenih od investitora, a koji se tiču dinamike realizacije njihovog projekta, proizlazi da bi Grad do kraja 2017. godine zaradio oko sedam miliona evra. Treba imati u vidu činjenicu da će pojedina javna i javnokomunalna preduzeća dugoročno naplaćivati energente i pružati svoje usluge investitorima, da investitori imaju tendenciju angažovanja lokalne projektantske i građevinske operative, kao i angažovanje manjih lokalnih firmi i preduzeća za potrebe njihovog funkcionisanja i poslovanja.

Koliko je radnih mesta otvoreno dosad i da li investitor koji dođe u Suboticu može da nađe radnike odgovarajućeg profila?

Na osnovu ugovorenih obaveza, realizacijom investicija kompanija “Dunkermotoren”, “Norma”, “Kontitek Fluid”, “Svarovski” i “Kalcedonija”, od kojih su neke već započele proizvodnju i uposlile deo radnika, posao će do kraja 2015. godine na Industrijskoj zoni “Mali Bajmok” dobiti oko 2380 radnika. U slučaju kompanija “Kontitek Fluid”, “Svarovski” i “Kalcedonija”, koje nameravaju da prošire

proizvodnju u okviru druge faze investicije, planirano je dodatno otvaranje oko 750 novih radnih mesta. To znači da će, ukoliko dođe do realizacije drugih faza pomenutih kompanija, na Industrijskoj zoni “Mali Bajmok” biti ukupno zaposleno oko 3130 radnika, a ako uzme-mo sve investicije u obzir, ukupan broj ugovore-nih radnih mesta iznosiće 4300. Ovaj broj je za Suboticu od ogromnog značaja u smislu smanjenja stope nezaposlenosti i socijalnog blagostanja. Nove fabrike koje se otvaraju kao da preslikavaju industriju osamdesetih godina kod nas. Sad je tu “Svarovski”, a nekad je bio “Aurometal” koji se bavio nakitom. “Kalcedonija” je nešto što u Subotici postoji kao tradicija, jer postoje ljudi koji su nekad radili u proizvodnji čarapa, tako da imaju potrebna iskustva. Strani investitori cene industrijsku tradiciju koja postoji u našoj zemlji. Ljudi su naučeni i vaspitani tako da je rad u fabrici časno, dostojno i pošteno zanimanje.

U kojim privrednim granama leži najveći potencijal ovog grada i postoji li plan za razvijanje drugih oblasti?

To su dve oblasti gde još nismo istrošili sve kapacitete – prehrambena industrija i komercijalni sektor. Tu ćemo razviti jedan nov, dodatan sistem subvencija u odnosu na sve ostalo. U oblasti komercijale planiramo da obezbedimo popuste ulagačima, pa bi prodajni objekti od šest do deset hiljada kvadrata imali popust od 30 odsto za naknade prema Gradu, objekti od deset do dvadeset hiljada kvadrata 40 odsto, a tržišni centri preko dvadeset hiljada kvadrata imali bi 50 odsto popusta. Za mene je najznačajniji projekat razvijanje zone male privrede, tačnije fabrika koje će zapošljavati od 30 do 50 radnika. Ambicija je da otvorimo pedesetak takvih preduzeća, jer u takvom načinu poslovanja leži zagarantovan uspeh.

Da li mislite da su investicije i vaše zalaganje za njih jedna od stvari zbog kojih će vas građani podržati na predstojećim izborima?

Mislim da niko nije uradio više u proteklom periodu. Mi smo za dve i po godine napravili jednu zonu i ušli u deset najatraktivnijih gradova za strana ulaganja, a počeli smo od nule. Danas u Srbiji imate najmanje 30 opština spremnih za realizaciju stranih investicija. Srbija nikad nije bila toliko spremna i otvorena za najpoznatije svetske kompanije kao u ovom periodu.

RUMA

Opština potencijala

“Strategijom razvoja od 2010. do 2020. godine kao osnovni cilj predvideli smo da Ruma bude opština bez nezaposlenih. Ako nastavimo ovim tempom, Ruma će taj cilj ispuniti daleko pre 2020. godine. Mislim da je kriza 2008. usporila investicioni zamah koji je postojao. Cilj Rume u svakom slučaju mora da ostane da naš grad bude prvi u rešavanju problema nezaposlenosti”, kaže Goran Vuković

PROTEKLIH NEKOLIKO GODINA Ruma je znatno promenila svoj imidž. Postala je jedan od gradova sa ozbiljnim investicijama i stekla sertifikat opštine sa povoljnim poslovnim okruženjem. Predsednik opštine Ruma Goran Vuković govorio je za “Vreme” o Rumi kao opštini potencijala koji treba da se iskoriste na najbolji način.

“VREME”: Kako je Ruma privukla investitore sa kojima je realizovana saradnja?

GORAN VUKOVIĆ: Pre četiri godine smo počeli pripremu za taj proces. Obezbedili smo prostorno-plansku dokumentaciju i stvorili industrijske zone koje smo stavili na raspolaganje investitorima. To još uvek traje, ali kao rezultat truda imamo veliko interesovanje investitora. Izvesno je da će četiri kompanije započeti gradnju u toku ove godine. Reč je o britanskoj firmi “Agena”. Oni su značajan investitor koji će zaposliti 200 radnika. Zatim, tu je i “Kaledonija”. Ove godine će otvoriti stotinak radnih mesta, a već sledeće planiraju oko 270 novih. Treći investitor je domaća firma “Insert d.o.o.”, koja već ima 140 radnika u Rumi i primiće još stotinak u novi objekat koji je u izgradnji. Imamo i proizvođača šešira, koji zapošljava oko 70 radnika, dok je peti investitor firma koja se bavi proizvodnjom rasvetnih tela. Ova firma je kupila zemljište i mogla bi da ima oko 500 zaposlenih. Potrudili smo se da građani saznaju za te investicije. Problem je što oni još ne osećaju pune efekte svega toga.

Vlada Srbije je donela odluku ove godine da Ruma ustupi besplatno zemljište nekima od navedenih investitora. Da li investitori imaju još neke beneficije ukoliko odluče da ulažu u Rumi?

Četiri navedena investitora su dobila zemljište na korišćenje, na sednici Vlade ove godine. Pored besplatnog ustupanja zemljišta, investitori imaju olakšice kod komunalnog opremanja koje se inače plaća. To se odnosi na besplatno sprovođenje infrastrukture. Ovako olakšavamo stvaranje novih investicija u našem gradu. Sve to, naravno, radi privlačenja što većeg broja investitora koji će rešiti problem zapošljavanja. Prema našoj računici, oslobađanje od infrastrukturnog opremanja nama se isplati samo kroz porez na zarade. Pored toga, treba imati na umu da taj novac kroz plate uđe u opštinu, podiže standard stanovništva i pokreće neke druge delatnosti. Ništa nije poklonjeno, već je uloženo da bi nam se kroz određeni vremenski period isplatilo.

Kada navedeni investitori počinju sa proizvodnjom?

Svi oni će do kraja ove godine početi proizvodnju. Vrednost zemljišta koje je ustupljeno vratiće se za tri godine. Tako da ne treba razmišljati kratkovido u smislu da što pre uzmemo novac. U svakom slučaju, to je samo neki direktan efekat koji je lako merljiv. Onaj drugi, značajniji je povećanje standarda života građana. Poljoprivreda takođe ima od toga koristi

IMAMO DUGOROČNE PLANOVE: Goran Vuković

te se samim tim povećava kupovna moć.

Koliki je broj nezaposlenih u Rumi i kako rešavate taj problem?

Broj nezaposlenih je od 5500 do 6000, prema podacima Nacionalne službe za zapošljavanje. Mi ćemo sa samo četiri investitora stvoriti negde oko 700 novih radnih mesta, a to iznosi oko 15 odsto od ukupnog broja nezaposlenih. Mislim da je to značajan rezultat koji godinama nismo imali. Treba istaći da smo merama stimulacije i subvencionisanjem zapošljavanja iz budžeta opštine izdvajali sredstva. Pored ovih sredstava dobili smo i pomoć od Republike Srbije i od Pokrajine Vojvodine. Kao rezultat toga smo prošle godine imali negde oko 180 novozaposlenih, po čemu smo bili rekorderi u Sremu. Ove godine ćemo svima

ZAPOČETA IZGRADNJA BAZENA

koji su završili fakultete omogućiti stručnu praksu, da kao pripravnici nađu svoje prvo zaposlenje. Tokom godine dana o trošku opštinskog budžeta mogu da steknu radno iskustvo koje im je uslov da kasnije nastave i polože stručne ispite, ako je potrebno. Ono sa čime lokalna samouprava mora trenutno da se izbori jeste i odnos ponude poslova koji postoje na tržištu sa kvalifikacijama koje poseduju potencijalni radnici. Poslodavci uglavnom traže radnike srednje stručne spreme, uspevaju čak i one sa osnovnom školom da obuče za rad, a veoma malo traže stručnjake. Nadamo se da će kada konkurencija postane veća ovo biti ispravljeno.

Koliko je važan strateški položaj Rume?

Ruma je geografski odlično pozicionirana. Imamo auto-put koji prolazi pored grada, imamo put Novi Sad – Šabac. Na ukrštanju ova dva puta formirali smo industrijsku zonu, računajući da će ona biti atraktivna. Kada prolazimo Evropom vidimo industrijske zone i kapacitete izgrađene pored auto-puteva. Ruma ima sreću i da je blizu Beograda. Najbržom vezom se dolazi do aerodroma. Imamo prugu i železničku stanicu koja je bila jedan od glavnih čvorišta stare Jugoslavije. Ovde imamo i kapacitete koji omogućavaju investitorima neograničenu električnu energiju, za razliku od nekih drugih sredina gde treba graditi takva postrojenja, koja su jako skupa. Pored toga smo i gasifikovali teritoriju cele opštine.

Šta biste izdvojili kao glavni potencijal Rume?

Izdvojio bih rumska izvorišta koja su po kvalitetu među četiri ili pet najboljih u Srbiji. To su

podzemne vode na dubini od 110 do 120 metara. Ovo izvorište prolazi ispod Save i u tom sloju šljunka je Drljinska voda koja je mnogo čistija. Kapaciteti su takvi da možemo da izgradimo jedan regionalni vodovod koji bi snabdevao ceo Srem pitkom vodom. Sve su to resursi koji do sada nisu iskorišćeni. Od kada smo pre četiri godine preuzeli lokalnu samoupravu, često sam govorio da je Ruma opština neiskorišćenih potencijala. Ruma nije imala jedan hektar zemljišta, a u ovom trenutku imamo preko 300 hektara opštinskog zemljišta i na toj površini mogu da se izgrade industrijski objekti koji bi mogli da zaposle i do 30.000 ljudi.

U kojoj privrednoj grani leži najveći potencijal Rume?

Insistirali smo na tome da ne ograničavamo investitore vrstom industrije. Ruma je poznata po industriji obuće, po kožarskoj industriji, pa i po "Rumaplastu". Ranije je razvijala takozvanu "veliku privredu". U tranziciji je najveći deo te privrede sačuvan. Problem je agroindustrijski kompleks koji je prešao u privatne ruke. "Agro-Ruma" je imala i do 2000 radnika i dobro se zarađivalo. Danas taj kompleks zapošljava nekoliko stotina radnika, uglavnom traktorista. "Rumaguma" danas radi sa skoro istim brojem ljudi kao pre petnaest godina. "Industrija" i "Rumaplast" su takođe očuvane.

Pre dve godine Ruma je dobila sertifikat NALED-a za opštinu sa povoljnim poslovnim okruženjem. Kako ste ispunili sve uslove za dobijanje sertifikata i kako izlazite u susret željama investitora?

Napravili smo blokove koje nudimo investitorima. Trenutno nismo delili parcele na

delove zato što želimo da to prepustimo njima. Oni imaju različite zahteve, a mi možemo svakom da izađemo u susret. Skoro sve naše parcele imaju glavni pristupni put. Veoma je bitno da se osposobi opštinska administracija i da u svakom trenutku bude na usluzi investitoru. Naša opština je obezbedila pomoć u ovakvim procedurama, jer postoji radnik opštinske uprave koji sređuje i prikuplja potrebnu dokumentaciju.

Da li ste imali još neke vidove podrške u priлагоđavanju Grada za potencijalna ulaganja?

Imali smo značajnu podršku SIEPA. Podržala je investicije u Rumi kao u najnerazvijenijim krajevima, tako da je i to uticalo na dolazak investitora. Od evropskih fondova dobili smo operativni grant od 300.000 evra za unapređenje upravljanja građevinskim zemljištem, a tu je i projekat "Echange 3" koji je delom zaslužan za investicije koje danas imamo.

Na koji način je vaš dosadašnji rad uticao na kvalitet života građana?

Građani bi trebalo da znaju da smo uložili velike napore da uprkos krizi uradimo sve ono što smo mogli. Možemo reći da smo u izbornoj kampanji 2008. godine dali obećanja da ćemo stvoriti uslove da se privuku investitori, da ćemo izgraditi bazen. Glavna obećanja smo ispunili. Izgradnja bazena je krenula, to će biti jedan od najsavremenijih objekata u Srbiji. Obećali smo da ćemo rešiti problem smeštaja dece u zabavištima. Sada smo obezbedili 400 mesta više nego što je potrebno. Mislim da je sve ovo dovoljno da bi nam birači ponovo dali poverenje. Možda nismo uradili sve što smo želeli ali smo uradili sve što smo mogli.

VRBAS

Spremni za razvijanje industrije

“Mislim da u poslednje vreme investitori imaju veću sigurnost u Srbiju, pogotovo u Vojvodini. Strategija privlačenja investitora je kao svuda u svetu. Ko želi da investira, kaže šta mu je potrebno a mi vidimo kako možemo da mu izađemo u susret, ali ko god je došao u opštinu Vrbas nije otišao iz nje”, kaže Željko Vidović

PRIORITETI OPŠTINE VRBAS u proteklih nekoliko godina bili su obnavljanje ambulanti, podsticanje sporta, obrazovanja i kulture. Pобољшanje životnog standarda je uvek na prvom mestu i zato se može reći da je Vrbas mesto sa industrijskim potencijalom koji u bliskoj budućnosti može biti iskorišćen za velike poduhvate. Predsednik opštine Vrbas dr Željko Vidović govorio je za “Vreme” o merama koje je opština preduzela u proteklih nekoliko godina a kojima se rešavaju postojeći problemi i podstiču nove investicije.

“VREME”: Šta je najveća vrednost Vrbasa?

ŽELJKO VIDOVIĆ: Najveći potencijal je prirodno bogatstvo u obradivim površinama. Imamo razvijenu prehrambenu industriju. Opština leži na najkvalitetnijem černozeu u Evropi koji uz primenu svih savremenih agrotehničkih mera može biti još izdašniji i dati još veći rod. Treba dodatno razvijati taj potencijal i pomagati manja i veća poljoprivredna gazdinstva i dodatno unaprediti lanac “od njive do trpeze”, koji kod nas odavno funkcioniše. To ne znači da treba zapostaviti druge oblasti, ali za nas sve vrste poljoprivrede treba da budu prioritet.

Koje su investicione prednosti Vrbasa?

Vrbas ima povoljan geografski položaj zahvaljujući Koridoru 10. Jedna od najvećih industrijskih zona je između Kule i Vrbasa. Posedujemo velike površine visokokvalitetne obradive zemlje, dostupne resurse i bazu sirovog materijala. Zainteresovanim investitorima nudimo set podsticajnih mera, kao i raspoloživu i dobro obučenu radnu snagu. Ukoliko se odluče da investiraju u Vrbas, dočeka ih brza, visokostručna

i organizovana opštinska administracija. Takođe, ovo tržište je pripremljeno za razvoj industrije. Ovde smo imali primere privatizacije koji su bili loši, ali postoje i oni kojima se ponosimo. Kompanija “Karneks” je jedan od njih. “Mirotin Sava Kovačević” je investicija koja gradi biogasno postrojenje u vrednosti od 15 miliona evra. U dogovoru sa Ministarstvom za zaštitu životne sredine biće izdvojeno 20 miliona dinara za izgradnju toplovođa, od biogasnog postrojenja do bolnice, i 50 miliona za izgradnju izmenjivača toplote i promenu grejnih tela u bolnici. Dakle, to znači veliku uštedu za bolnicu i bolje uslove za pacijente. To je primer domaćeg investitora, koji zdravo razmišlja i doprinosi gradu na više načina.

Šta podrazumevaju podsticajne mere za investitore?

Investitori izgradnje objekta koji prema svom programu grade poslovni prostor ili zgrade kolektivnog stanovanja, učestvuju u troškovima uređivanja građevinskog zemljišta sa 20 odsto vrednosti svih investicionih radova, nezavisno od zone u kojoj se zemljište nalazi. Oni koji prema svom programu grade proizvodne hale i radionice učestvuju u troškovima uređivanja građevinskog zemljišta umanjenim za 40 odsto od cene utvrđene po merilima iz opštinske odluke. Naknada se plaća po ugovoru ukoliko se plaća u celosti, sa popustom od 50 odsto, a postoji i mogućnost plaćanja na rate pod određenim olakšavajućim uslovima.

Kako podstičete otvaranje novih radnih mesta i da li postoje programi za dodatno obučavanje radne snage?

SVE JE SPREMNO ZA INVESTITORE: Željko Vidović

Postoji pad zaposlenosti, a najveći odliv ispoljen je u prerađivačkoj industriji na kojoj se bazira razvoj naše opštine. Merama opštine pokušali smo da amortizujemo taj problem subvencionišući otvaranje novih radnih mesta, dok njihovo kreiranje svakako spada u domen preduzeća.

Primetan je i trend kreiranja poslova u malim preduzećima. Pri zapošljavanju novih radnika, najveće probleme imaju poslodavci u određenim granama prerađivačke industrije. Oni iskazuju određeni nedostatak znanja i veština radnika, kao i nedostatak radnog iskustva. Zbog toga, Opština će se ubuduće orijentisati ka programima dodatnog obrazovanja i obuka (formiranjem baze akademskih stručnjaka koji će biti praktično osposobljavani), ili obrazovanjem opštinskog saveta koji bi kreirao buduća zanimanja potrebna lokalnom

"MIROTIN SAVA KOVAČEVIĆ": Izgradnja biogasnog postrojenja

tržištu, sa neophodnom praksom kod postojećih poslodavaca ili onih koji će doći. Oposlobićemo radnu snagu putem praktičnih obuka koje bi bile subvencionisane kod poznatih poslodavaca ili angažovanjem licenciranih izvođača obuka za zanimanja koja će biti potrebna za buduće poslodavce.

Od kojih sredstava opština Vrbas ostvaruje najveće prihode?

Opština Vrbas je znatno ojačala budžet od kada administrira lokalne javne prihode. Pre tri godine formirana je lokalna poreska administracija, koja utvrđuje, kontroliše i naplaćuje četiri lokalna javna prihoda: porez na imovinu, naknadu za korišćenje građevinskog zemljišta, lokalnu komunalnu taksu na isticanje firme i naknadu za zaštitu i unapređenje životne sredine, koji kontinuirano, tokom cele godine pune budžet Opštine. Na osnovu izvesnih prihoda, naravno da se mogu planirati i rashodi budžeta. Poslednjim izmenama Zakona o finansiranju lokalne samouprave porez na zarade zaposlenih koji puni budžet opštine kao ustupljen porez sa nivoa Republike, povećan je sa 40 na 80 odsto. To za Vrbas znači puno, jer je Vrbas "živ" grad kada je reč o zaposlenoj radnoj snazi u odnosu na druge gradove u Srbiji.

Šta najviše utiče na kvalitet života građana u opštini Vrbas?

Trudimo se da unapredimo životni standard i izdvajamo znatna sredstva za razne vrste pomoći. Sve porodice koje primaju dečji dodatak

imaju pravo na besplatan boravak dece u objektima predškolske ustanove ili plaćaju pola cene đачke užine. Studenti, srednjoškolci i penzioneri imaju pravo na povlašćene cene u prevozu, plaćamo i boravak učenika i studenata u domovima, a pružamo jednokratnu pomoć i porodicama koje dobiju dete. Obezbedili smo novčane podsticaje za najbolje studente, stipendiramo talentovane sportiste, dodatno pomažemo veći broj socijalno ugroženih porodica i svakodnevno se trudimo da im olakšamo život.

Veliki bački kanal je proglašen prioriternim ekološkim ciljem. Ko učestvuje u rešavanju ovog problema?

Revitalizaciju Velikog bačkog kanala i pretvaranje Vrbasa u zdravu sredinu za život nije mogla sama da realizuje nijedna administracija. Ovaj projekat je primer da samo integracija kapaciteta svih vrsta, od naučne do finansijske, kao i podrška partnera iz Evropske unije, može da reši ovakve probleme. Počeli smo sa izgradnjom Centralnog postrojenja za preradu otpadnih voda i uveren sam da će u bliskoj budućnosti Velikom bačkom kanalu biti vraćena prvobitna namena, da služi navodnjavanju poljoprivrednih površina i postane mesto za odmor u prirodi. U projekat su uključeni lokalna samouprava, nadležni pokrajinski sekretarijati, republička ministarstva sa svojim fondovima i partneri iz Evropske unije. To nije sve, jer je za funkcionalno puštanje u rad celog sistema, kada bude gotov, potrebno i da industrije

na vodotoku, koje su i najveći zagađivači, izgrade svoje primarne prečištače. Zato su i industrije naši partneri, a kao jedan od najboljih pokazala se industrija mesa "Karneks", koja je pre par nedelja u rad pustila svoj novi prečištač vredan 2,5 miliona evra.

Koje faze su odrađene u rešavanju ovog problema i za kada se planira potpuni završetak radova?

Do sada su skoro završene dve, a započeli smo i treću fazu velikog projekta revitalizacije Velikog bačkog kanala. Pri kraju smo izgradnje osnovnog kanalizacionog sistema u gradu i u selima opštine. Poslednjih godina u taj posao uloženo je više od jedne milijarde dinara. Obezbedili smo 350 miliona iz Fonda za kapitalna ulaganja, 250 miliona iz Nacionalnog investicionog plana i 500 miliona iz lokalnog budžeta, a dodatnih 400 miliona obezbedićemo u narednih godina dana iz raznih izvora.

Uporedo sa osnovnim kanalizacionim sistemom, gradili smo i glavni kolektor otpadnih voda, vredan oko dva miliona evra, koji spaja opštine Vrbas i Kulu, a nedavno smo, posle višegodišnjih priprema, započeli i sa izgradnjom Centralnog postrojenja za preradu otpadnih voda. Samo je ovo postrojenje ukupno vredno oko 15 miliona evra i rok za završetak radova je april 2013. godine. Kada to završimo čeka nas najvažniji posao, čišćenje vodotoka i bezbedno uklanjanje opasnih materija iz korita kanala. Tek tada ćemo moći reći da smo rešili jedan od najvećih ekoloških problema u Evropi.

Poznat po preduzetničkom duhu

“Usvojili smo osnovna strateška dokumenta kao što su Strategija održivog razvoja, Akcioni ekološki plan, Akciona politika zapošljavanja i druge mere, a sve u cilju podsticanja opstanka mladih ljudi u ovom delu Srbije”, kaže Velimir Stanojević

ČAČAK JE PORED svojih poznatih sugrađana koji su se proslavili po svojoj hrabrosti ili preduzimljivosti poznat i po turističkim i privrednim potencijalima. Vekovima unazad u ovom gradu postoji preduzetnički duh, koji je doprineo da Čačak danas bude jedan od gradova koji prednjače u privlačenju investitora i razvijanju biznisa. O njegovim prednostima i unapređenju, za “Vreme” je govorio gradonačelnik Čačka Velimir Stanojević.

“VREME”: Koje su prednosti Čačka koje biste istakli u odnosu na druge gradove?

VELIMIR STANOJEVIĆ: Naš grad se nalazi na jednom od najvažnijih strateških mesta u Srbiji. Kao ponos grada izdvojio bih i obrazovane kadrove u Čačku. Stvorili smo uslove za obrazovanje od predškolskih do studentskih dana. U prethodnih osam godina izgrađeno je osam novih vrtića, osam školskih objekata, kao i sedam zatvorenih sportskih objekata. Nastojali smo i da stvorimo uslove kako bi bio privlačan studentima iz okolnih gradova, tako da gradimo i novi dom za učenike i jedan studentski dom. Strategijom razvoja predviđeno je da se jednog dana formira Univerzitet zapadne Srbije.

Koji su investicioni pravci razvoja Čačka?

Strateškim dokumentima smo definisali tri osnovna pravca razvoja – razvoj malih i srednjih preduzeća, razvoj poljoprivrede i razvoj turizma sa akcentom na banjski turizam. U vreme kada se govori o privlačenju stranih investicija, želimo da pored strateških mera očuvamo mala i srednja preduzeća koja potiču iz našeg grada.

Da li Čačak ima sopstveno građevinsko zemljište koje može da ponudi investitorima?

Ovde živi 120.000 stanovnika na 630 kvadratnih kilometara. Uprava za lokalni i ekonomski razvoj nudi građevinsko zemljište, ne samo ono koje je vlasništvo grada, nego i ono koje je planskim aktima predviđeno za razvoj

OVDE SE ODUVEK RADILO: Velimir Stanojević

preduzetništva, a ne nalazi se u gradskom vlasništvu. Ono što nudimo kao podsticaje za investitore je da ako neko zaposli najmanje 20 radnika, plaća 25 odsto manju cenu za naknadu građevinskog zemljišta. Što više radnih mesta ponudi, cena je povoljnija.

Kako se Čačak izborio sa posledicama privatizacije?

Ovde je proces privatizacije bio dosta bolan. Ono što je amortizovalo situaciju jeste činjenica da je živ sektor malih i srednjih preduzeća, ali i fabrike poput “Slobode” po kojima je Čačak prepoznatljiv. Ono u čemu smo pioniri u Srbiji jesu aktivne mere zapošljavanja, uvedene još 2006. godine. Ovi projekti se finansiraju iz gradskog budžeta. Građani konkurišu i time se ohrabruju da pokrenu sopstveni biznis i subvencionišu se poslodavci da bi primili nova radna lica. Za poslednjih godinu dana izdvojeno je 30 miliona dinara za ovu vrstu subvencija.

Koje su glavne investicije u Čačku u poslednjih nekoliko godina i kakvi su planovi za naredni period?

Investicije su u poslednjih deset godina u Čačku iznosile preko 230 miliona evra. Broj nezaposlenih je sveden na 10.000. Cilj u narednom periodu je privlačenje domaćih i stranih investitora koji će se baviti proizvodnjom. U strukturi investicija najveća ulaganja su bila u veleprodaji. Dovedi smo “Merkator”, “Intereks” i “Tempo”, gde je uloženo oko 40 miliona evra. U sektor auto-industrije, benzinske stanice i druge uslužne delatnosti investirano je 26 miliona evra. Značajne investicije su u prehrambenoj zoni, kao i u zoni metalo-prerađivačke industrije. To su “Sloboda”, “Unipromet”, “Cer”, “Sloves”, “Progres inženjering”, “Alfako”, a iz prehrambene industrije “Moka”, “Pons”, “Interfud”, “Frikom”.

Šta je glavna uloga grada u strategiji privlačenja investitora i poboljšanja života građana?

Naša funkcija je da obezbedimo infrastrukturu. Imamo osam gradskih uprava koje su zadužene za olakšanje administrativnih poslova. Osim toga, tu je i širenje kadrova kao važan aspekt. Potrebno je da postoji komunikacija na relaciji škole–privrednici–grad kako bismo stvorili kvalifikovanu radnu snagu. Poljoprivreda je takođe prioritet i zbog toga naš grad ulaže u bespovratna sredstva za poljoprivrednike.

Šta smatrate neophodnim da bi Čačak ostvario i iskoristio sav svoj potencijal?

Nadam se da će ove godine početi gradnja auto-puta. Za aerodrom Lađevci urađeni su kompletni projekti, i mislim da će vrlo brzo to biti realizovano. To će biti značajno za proizvodnju u privrednoj i prehrambenoj industriji, kao i za razvijanje turizma. Uz dobru saradnju Grada i države, bez mnogo demagogije, ima perspektive.

► **lisicaizdrat**

piše: *Ljubomir Živkov*

Ruski zulum

Prva nepravda sa kojom sam se suočio na samom početku moga živovanja u klet. kapitalizmu

Prva moja javna i komercijalna svirka bila je u restoranu "Russia House", u starom jezgri Filadelfije, Ivan Sljepica i ja, domra i gitara, on nosi stalak za note, svira izvrsno, ali, gle, ne zna nijednu stvar napamet, ja pak znam sve svoje naizust' – đaće koje je nabubalo sve bez razumevanja, gazda Oleg nam plaća po 40 dolara, obukao ja crninu (crne služb. pantalone i prsluk kakve istrajno nose još samo kelneri u hotelu "Park": manekeni ugostiteljstva XX veka), sa gitarom u futroli približavam se mom novom radnom mestu i čujem muziku uživo, ali dobru kao da je sa radija, šta je bilo, osoba, tamnoputa, da se izrazim kao sportski komentator, na ulici peva i svira bluz, fali samo Venders da ga otkrije, proslavi i da mu malo ublaži tu neimaštinu sa kojom se ovaj odavno srodio, a da ti, prijatelju, odeš malo u "Russia House", da pratiš ovoga vojnog muzičara, a ja da ostanem ovde na pločniku, jer bolji si od mene mnogo (u Americi je ta spoznaja pa neću reći bezbolna, ali čoveku pada lakše nego kod nas; fenomen zavređuje zasebnu naučnu obradu): ja samo zato što sam Sloven, i što su me ovi Rusi prihvatili kao siromašnog rođaka iz unutrašnjosti, idem po siguricu od četrdeset dolara, a tebe ovde biju vetar, slana, tonja... S druge strane, nisi ti biće zadatka, ne bi ti dolazio na probe sa Ivanom, baš te briga i za "Larinu pesmu" i za Montijev "Čardaš", pa opet, ti bi u "Russia House" mogao da preživiš, lakše nego ja na ulici, uostalom, možda će ti ovo jesenje veće doneti i više nego četrdeset dolara, ne bih imao ništa protiv.

Moje veze sa ruskom braćom kod koje nisam zakasnio ni onda kad sam se posve izgubio vozeći Stivovu fiestu ka Rova-farmi, NJ

Za vaskoliklu moju muzičku prekomorsku karijeru koja je – for now – kulminirala mojim prisustviem na jednoj uglednoj kompilaciji muzike Ist. Evrope zaslužan je Serge Rogosin, Rus iz Bronksa, kome je u Filadelfiji bilo milije da pomaže Slovenima (od kojih, na čelu sa mnom, nije imao nikakve koristi) nego da postigne neki uspeh na PENN univerzitetu. Upoznao me je sa Stivom, Alanom i Džudi, koji su svirali rusku cigansku muziku i koji su me ubacili kao četvrtog, povezao me sa Aljošom Sinjavskim, balalajačnjikom prvoga reda, čak i po mom neslavnom povratku u domaju dao je moj e-mail producentkinji Michal Shapiro, vodio me u Nju Džersu na audiciju posle koje ću zaista biti pozvan na svirku...

Od Stiva sam pozajmio kola, ali sam promašio izlaz sa autoputa i izgubio se toliko da je moje zakašnjenje premašilo dva sata, koliko je ruska zabava trebalo da traje. Kad sam se opasuljio i našao na mapi i gde sam ja i gde je Rova-farma, odlučio sam da se ne izvinjavam telefonom nego da se odvezem tamo i da se uživo izvinim onome koga budem tamo zatekao, pa bio to i hauzmajstor, neka sinovima stepe rekne kako sam dolazio i kako sam bio neve-seo zbog svoga nespretluka; dovezem se ja na lice mesta – Rusi svi na broju, privet Ljubamir, uh, zar niste svi otišli još pre dvadeset

minuta, ne volnuisia, prvo votka da se oporavim od puta, kao da sam sad, prašnjav, izišao iz bričke Čičikova, pa da se okrepim nekim pirogom, uglavnom se ja popeh na binu, odsvirah svoje, dobih honorar, nisam zakasnio, jer nisu ni zvanice došle na vreme: Rusi.

Sinjavski će me upoznati sa Viktorom, violinistom kijevske filharmonije koji je za naše estradno-kafanske potrebe svirao harmoniku, a koji bi, pošto mi se i docnije događalo da stignem knap na svirku, priskakao u pomoć glede štimovanja gitare: ne uzimajući nijedan ton sa harmonike, Viktor bi hitro zategao jednu po jednu strunu, ne vraćajući nijednu čivju unazad i ne kolebajući se nimalo, pružio bi mi gitaru bez onog kontrolnog arpeđa – besprekorno naštimovanu, molodec, spasibo i neću više da mi pomažeš, umem ja sam da naštimujem gitaru, ne tako brzo i možda ne baš toliko tačno, možda mi treba i neki ton sa harmonike koji bi me povezao sa savremenom zapadnom skalom, da ne kažem skalamerijom, ali zar mi treba stres uoči nastupa, gde će Aljoša ionako da svira zastrašujuće brzo, samouvereno i čisto, dosta mi je vašeg ruskog zuluma.

Kako sam, ulazeći u petu deceniju, na tuđem govornom području bio precenjen

Iako sam u Philadelphia Caravan Theater svirao i pevao, uprava me je knjižila i shvatala kao glumca, na sceni nisam govorio ništa, ama sam predstavu pre kraja druge sezone znao napamet, iz nje su mi preostali idiomi kojima i danas iznenadim bolje od mene govoreću engleski Srbadiju*.

Finansijski nisam bio precenjen, ali sam se ugledav plakate štrečno: *Music: Ljubomir Živkov*.

Drucie beše naložila da predstavu preplavim kakvom mi je drago muzikom, da ju napirilitam i nagizdam gde god mislim da muzika dolazi u obzir, dobro, de, napravivemo nešto kao "Cigani lete u nebo", samo opatuljeno i osiromašeno, neće marširati lepotice, neće pevati hor i veliki orkestar, nego će svirati i pevati ubogi pojedinac, belac, pripadnik kako vi velite kavkaske rase...

Ljudi, muzika nije moja, skrenuo sam pažnju veleupravi, zaišta, na jednu sam rumunsku temu smislio stihotvorenje takvo da ga se ni sam ne sećam (na srpskom behu te izgubljene rime), svirao sam delove mađarskih čardaša, pevao makedonske, dalmatinske, srpske pesme, rediteljka je htela i višeglas, opredelio sam se za pesmu V. Kostića "Razapela sam ljuljku pod šljivom" ("I detetu je dobro/Mnogo dobro"...), potkrao sam možda i tekstopisca, kažem da nijednu melodiju nisam ja komponovao, ma dobro, kažu oni, svaki medly tvoje je maslo, aranžmani su tvoji, ti pevaš, obučio si glumce..

Dobro onda: u otadžbini koliko sam puta bio puta potcenjen, šta sad mogu ako me usled jezičke barijere i kulturoloških kojekakvih razlika ovi ovde unekoliko precenjuju!

*Srdžbu, boginjo, pjevaj, Ahileja, Peleju sina... Vežbajmo inverziju sa Ljubom, ne dopustimo da jezik medija bude baš toliko siromašniji od pok. lektire!

„Dragi prijatelji, nadam se da sledeći put kad budem došla da ponovo otvorim ovaj put put, jabuke neće da pojedu crvi”

VERICA KALANOVIĆ, funkcionerka URS, otvorila je put dužine 1,5 kilometar u selu Konjuva i poručila meštanima koji su joj obećali jabuke (B92)

Nenad Čanak,

lider LSDV-a, komentariše Mrkonjićevu izjavu da je “notorna budala i da bi mu bilo pametnije da uđe u privredu i radi nešto korisno, umesto bavljenja politikom”: “Ako Mrkonjić misli da je pravo mesto za notorne budale privreda, onda to jasno govori o razlozima zašto je privreda ove zemlje u problemu svaki put kad o njoj odlučuju ljudi kao što je on.” (“Kurir”)

Dejan Nestrović,

striper, “mladić koji je proteklih desetak godina branio boje radikala, a onda i naprednjaka, Dačiću se priklonio kad ga je ovaj u maju prošle godine zaštitio od pretnji koje je dobijao od vlasnika diskoteke u kojoj je nastupao”: “Drag mi je Toma (Nikolić), ali mi je istina još draža! Većina političara ne poštuje mali ljudski život. Svi smo mi jednaki pred bogom, ali pred političarima većinom nismo. Međutim, za Ivicu Dačića su svi građani jednaki, bez obzira na nacionalnost, versku pripadnost, seksualno opredeljenje, političku obojenost u prošlosti ili budućnosti.”

O susretu sa partijskom kolegicom, a predsednicom Parlamenta: “Razgovarali smo o teškoj i složenoj životnoj situaciji u Srbiji, o evroatlantskim integracijama, socijalnim problemima i problemima liberalizacije društva, pravima LGBT populacije, decentralizaciji. Narod je odavno spreman na integracije i biraće pametne ljude sa Ivicom Dačićem i Slavićom Đukić-Dejanović na čelu, koji su umno prevazišli svoje partijske prethodnike.” (“Alo”)

Slavica Đukić Dejanović,

funkcionerka SPS-a, na predizbornom skupu u Aranđelovcu: “Uvek se sećam školskih dana kada sam sa ponosom iz biših krajeva Jugoslavije dovodila svoje drugarice i drugove na manifestaciju ‘Memer i zvuci’ i ponosila se njome i lepotoom ovog kraja.” (B92)

Maja Nikolić,

pevačica optužena za govor mržnje, dok čeka suđenje, kaže: “Moje je pravo da spavam s kim ja hoću i da ideološki volim koga ja hoću!” Hoću dobrovoljno da idem u zatvor ako će to pomoći da se skine ova bagra sa vlasti i neka javno istupi onaj ko stoji iza podizanja optužnice protiv mene. Hoću da znam ko se usuđuje da osudi jednu samohranu majku dvoje dece, koja ima svoj stav, koji je nepromenljiv, jer niko me ne može naterati da volim NATO agresore.” („Svet”)

Ana Bekuta,

pevačica, trenutno aktivna u predizbornoj kampanji, govori u kom istorijskom razdoblju bi volela da je živela: “U nekom u kome su muškarci muškarci, a žene žene, jer mi se čini da se u poslednje vreme ne zna ko nosi pantalone, a ko suknju.” (“Story”)

Andrija Milošević,

glumac, odgovorima je pokušao novinaru da ukaže na glupost: Story: Šta mislite ko plasira tračeve o vama? Andrija: “... Postoji neka šira zavera protiv moje ličnosti. Sumnjam na neke špijunske elemente, koji žele da mi naude. Policija traga za izvesnom individuom koja, kako kažu neki neimenovani svedoci, sedi kod kuće besposlena i smišlja marifetluke...”

Story: Raspitujete li se o prošlosti devojke koju ste upoznali? Andrija: “Saznam ime i prezime i pravo u SUP gde dam podatke na obradu i proveru. Sa overenim podacima idem kod dotične gde se ona potpisuje, a ja sa tim potpisom mogu da je prijavim kao žiranta.” (“Story”)

Daniela Karić-Martać,

mlada majka, psiholog i pevačica, jedna od kćeri iz dinastije Karić, medijima u Srbiji govori o svom porođaju: “Imala sam sreće da sam oba deteta rodila u londonskoj privatnoj bolnici *The Portland Hospital*, gde se porodila i Viktorija Bekam i ostale poznate dame i zaista sam prezadovoljna uslovima. Mada, kada sam saznala da sam trudna, došla sam iz Londona u Beograd i želela sam da se ovde porodim, ali

čovek mora da gleda u životu napred, pa su me roditelji posavetovali da bi bilo najbolje da se porodim u Londonu zbog papira. Imala sam divnog doktora u koga sam imala puno poverenje i zaista sam bila u najboljim rukama. Moj suprug je bio prisutan na porođaju, sve je snimao kamerom, bio je uz mene i to mi je zaista značilo. I moja mama je prisustvovala rođenju unuka i to je bilo veoma dirljivo...” (“Stil”)

Božidar Đelić,

član Predsedništva DS-a, učestvovao je na “Trci zadovoljstva” na Beogradskom maratonu, pokazao “bicepse i tricepse, ali i uredno depiliran pazuh”, koji je izgleda iznenadio urednike tabloida, pa su ga pozvali da kaže nešto o tome: “Naravno da vodim računa o svom zdravlju i telu. A moram da budem u top-formi jer nam predstoje važni poslovi u predstojećem periodu. Ovo ostalo, pa to su valjda normalne stvari u savremenom svetu.”

Bane Dević,

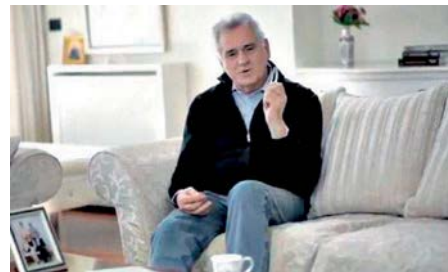
stilista, pozvan da komentariše pazuh političara koji se sprema za trku, kaže: “Normalno je da ljudi koji imaju naporan i stresan posao vode računa o sebi. Što se tiče depiliranja, to je nešto najnormalnije što radi većina muškaraca bez obzira na godine.”

Predrag Azdejković,

gej aktivista, “ističe da je video Božin outfit za maraton i da mu se veoma dopao”: “Video sam fotografije. Mišići su mu super, a i to što je ćosav samo pokazuje da je svetski čovek i da ne robuje balkanskim principima o mačo muškarcima koji treba da su dlakavi.” (“Kurir”)

Gordana Šaulić,

supruga pevača Šabana, pozvana je da otkrije medijima da li je ona pozajmila svoju garnituru za sedenje Tomislavu Nikoliću, da u njoj snimi svoj predizborni televizijski spot: “Primetila sam da je ista garnitura. Naša je već izlazila u novinama, pa pretpostavljam da im se dopala. Ne znam da li su je odabrali producenti ili njegova supruga, ali mi je drago da imaju dobar ukus.” (“Alo”)

Bojana Nikolić,

sestra bliznakinja Ivane Škorić, nedavno se zaposlila u Ministarstvu za infrastrukturu, gde njena sestra Ivana već radi: “Diplomirani sam politikolog, a trenutno sam na postdiplomskim studijama iz oblasti terorizma i organizovanog kriminala. Razumem da ljudi jedva čekaju neki senzacionalizam, dve plavuše u Ministarstvu, i da danas nije popularno hvaliti nečiji trud i uspeh, ali ja znam ko sam i koliko sam kvalifikovana za posao koji savesno obavljam.”

O resornom ministru: “Milutina Mrkonjića poznajem dugo, ali ja ne radim u njegovom kabinetu, već u potpuno drugom sektoru i on nema nikakve veze sa mojim zaposlenjem. Ne kažem da sam posao dobila preko konkursa, ali sam za 11 godina novinarskog iskustva upoznala mnogo ljudi, potičem iz porodice intelektualaca i oduvek se krećem u takvim krugovima. I moji profesori sa fakulteta imaju kontakte u Ministarstvu.”

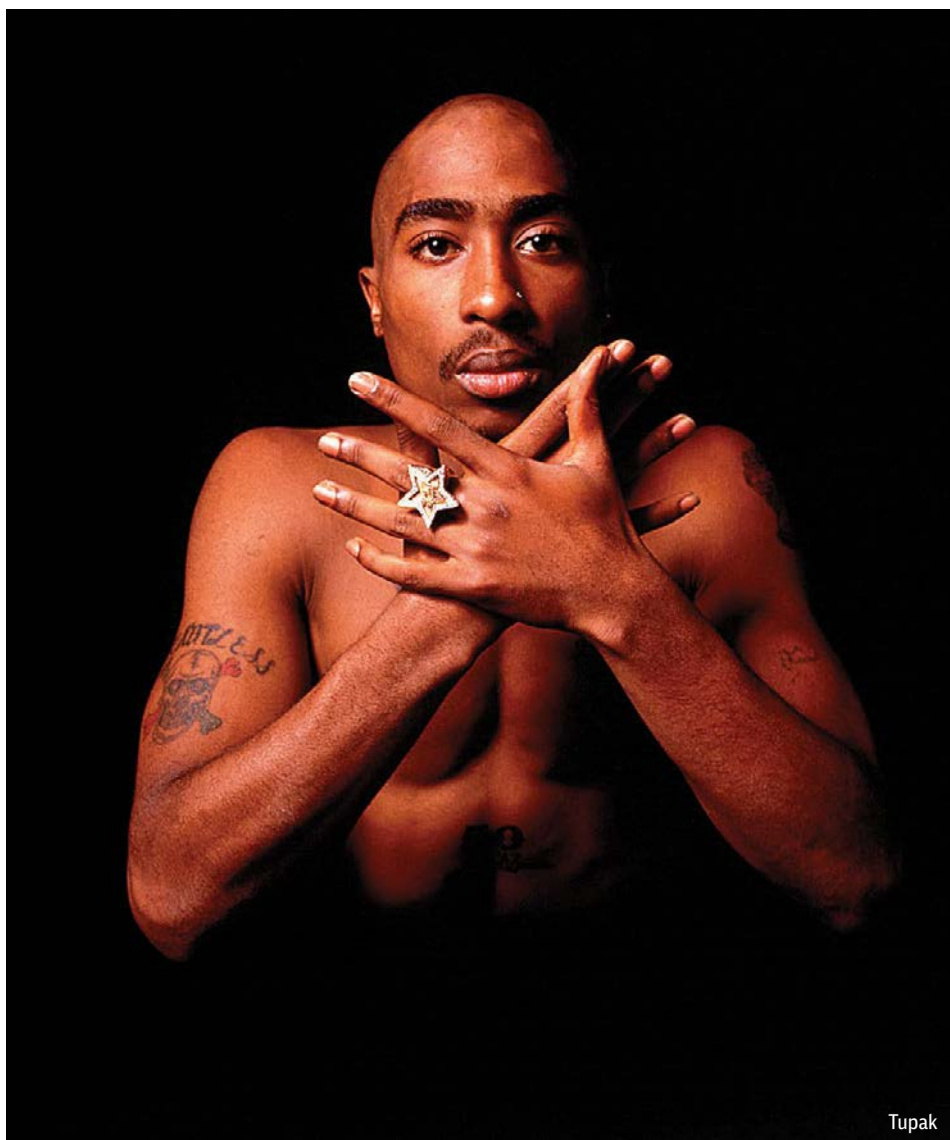
Milutin Mrkonjić,

ministar, “ostvario muški san i za saradnice dobio najlepše bliznakinje srpske javne scene”, komentariše novu službenicu: “Nemam ja ništa s tim. A i ako radi – nek radi! Mladi ljudi i treba da rade!” (“Alo”)

Koncertni nastup Tupaka Šakura, 15 godina nakon smrti

Cirkus mrtvih duša

Tupak Šakur je pre neki dan na pozornici ponovo zapevao i zaigrao, mada ga nema među živima već petnaestak godina, a Snoop Doggy Dog je izašao na scenu pored njega, mada je živ. Ovaj trenutak na čuvenom Koačela festivalu održanom u SAD pamtiće mnogi, jer im je mimo svake logike ispunjena želja da bar za trenutak ponovo vide Tupaka “uživo”, makar njegovu hologramsku projekciju. Sledeće pitanje je koga još od mrtvih ili nepostojećih pop zvezda želite da vidite na pozornici – “živog Elvisa”, operu koju izvodi “živi Šaljapin” ili “Marija Kalas”, ranog “Majlsa Dejvisa”? Zašto samo da stanemo na muzici, zamislite ostale izvođačke delatnosti – ili čak sport? Zamislite utakmice poznatih holograma?

*“What did you dream,
it’s alright we told you what to dream”
(WELCOME TO THE MACHINE,
PINK FLOYD 1975)*

Možda je 14. aprila 2012, malo ranije nego što je bilo dogovoreno, matriks priznao da postoji, a možda smo tog datuma mi prestali da postojimo. Producenti Coachella Valley Arts and Music festivala predstavili su na bini prikazu čoveka reflektujući njegovu sliku, a ona je počela da skače i repuje, baš kao da je živa. Te večeri je, po prvi put uspešno na nekom masovnom događaju sa publikom, nastupila hologramska slika poznate, a odavno mrtve, pop zvezde.

Jedan od najbogatijih repera, Dr Dre, čiji novac stoji iza ovog poduhvata, dobio je od Tupakove majke sve moguće saglasnosti, angažovao je firmu Digital Domain Media Group da uradi animaciju u saradnji sa AV Concepts koja se bavila istraživanjem mogućnosti stvaranja hologramske iluzije, i tako dogovorio ovaj možda poslednji nastup sa potencijalom da nekog šokira. I dok tužne postapokaliptične slike iz stripova kao Džeremaja ili filmova tipa *Terminator*, polako postaju neizbežna stvarnost, pomalja se digitalizovana maska stvarnosti, u kojoj na izgled ništa što poželimo nije neostvarivo, pa i da nam peva neko ko – ne postoji.

Posle ovog *nedogađaja* koji je svojom *neautentičnošću* preplavio prvo 100.000 prisutnih gledalaca, a potom u talasu i internet (68

IGRA SENKI: Snup Dog i hologram Tupaka Šakura na koncertu 16. aprila 2012. godine

miliona ljudi je do sad na Guglu ukucalo reči “Tupac hologram”), ostalo je naizgled samo pitanje koga još želite da vidite? Mada se radilo o jednostavnom dvodimenzionalnom optičkom triku otkrivenom još u XIX veku, koji ostavlja željeni 3D utisak – ipak je odmah bilo više nego jasno da su poslovne mogućnosti ogromne, posebno za razne porodične fondacije koje brinu o zaostavštini onih zvezda koje više nisu među nama. Činjenica da je Dr Dre objavio kako “ima jaku viziju” jasan je pokazatelj da se mnogo toga neobično novog može desiti u skoroj budućnosti – bez obzira na brzi demanti vesti da bi se mogla desiti turneja ovog holograma, Dr Dre je već pomenuo kako bi on sam voleo da “vidi” Jimija Hendrixa i Marvina Geja, sa čim su se mnogi oduševljeno složili, najavljujući mogući novi pravac razvoja pop kulture.

Jer ko sme da stane na put željama miliona?

POPULISTIČKI POP: I zaista, zar nije nemoralno ne ispuniti želje mnogih da se “kulturno uzdignu” tako što bi videli nešto što je doskora izgledalo nemoguće – “živog Elvisa”? U čemu bi bio problem da odemo na operu koju izvodi “živi Šaljapin” ili “Marija Kalas”? Ili da prisustvujemo hologramskoj reinkarnaciji ranog “Majlsa Dejvisa”? Zašto samo da stanemo na muzici, zamislite ostale izvođačke delatnosti – ili čak sport?

Zamislite utakmice poznatih holograma?

Granice zapravo nameću naše želje i tehnološke mogućnosti biznisa da ih prati i naplati. To je i dalje šou-biznis kakav je uvek i bio – spreman da nas zaprepasti i natera da uplatimo koliko se traži za svoje parče spektakularne infantilnosti i učešće u njoj, bez obzira šta se prikazuje. Biznis sasvim sigurno smatra da je nemoralno ne odgovoriti na zahteve publike.

Tim pre što se, zapravo, i ne radi o nečemu sasvim nepoznatom u skorašnjem iskustvu publike – sjajna engleska grupa Gorillaz već je godinama jedna od najpopularnijih koncertnih atrakcija, a sastoji se samo od animiranih junaka, dok je u Japanu skorašnji fenomen crtane pop zvezde Hatsune Miku već obeležio jednu generaciju. I ona ima nastupe “uživo”, rastežući granicu dosadašnje definicije “koncerta” do tačke pucanja...

Naravno, kad je u pitanju organizacija koncerata, sad vidimo dve različite vrste muzičkih priredbi u nastajanju – jedna, koja se oslanja na više stotina godina staro iskustvo organizovanja nastupa živih ljudi sa pravim instrumentima (utemeljena u analognom dobu, u kome je sve autentično), i druga, u kojoj nam unapred snimljenu muziku predstavljaju unapred snimljene prikaze ljudi (utemeljena u digitalnom

dobu, u kome ništa nije autentično, što više odgovara savremenom trenutku). Ipak, među njima nema suštinske razlike – naime, ako ovu podelu posmatramo sa stanovišta šou-biznisa, a ne izvođenja muzike, sve je kao što je uvek i bilo. I jedni i drugi kreiraju ono što je osnovna delatnost šou-biznisa uvek i bila – iluziju.

Mada je za Tupaka Šakura svaka iluzija odavno prestala.

U SVETU ŽIVIH USPOMENA: Sećanje na Tupaka Šakura očigledno je još živo, čak i među onima koji ga se ne sećaju.

Ova spoznaja otvara nam pogled na novu društveno-tržišnu oblast. Osim informacije, šta je tačno sadržaj Fejsbuka, Tvitera, Jutjuba i Majspejsa, pa čak i običnog imejla ili SMS poruke? To su sve do jedne – *uspomene*, koje kreiramo u trenutku dok ih stvaramo, vođeni ogromnom željom da ostavimo nešto za sobom. Ovo emocionalno štivo koje čitamo svaki dan, zapravo je preko potrebna brza duhovna hrana miliona međusobno udaljenih ljudi. Digitalna sredstva komunikacije su dosad najveći proizvođači uspomena; u ovom svetu mi smo dobrovoljne žive uspomene.

Ne zaboravimo na takozvani Rijanin aksiom: “Uspomene ne žive kao što žive ljudi”, koji je nedavno iznela na Tviteru. Ovo briljantno ►

zapažanje doduše verovatno neće smetati njenom menadžmentu čiju sam konfuZnu ciničnost imao čast da upoznam, da koliko sutra krene u proizvodnju njenih autorizovanih holograma dok je još tu sa nama, ne bi li se zadovoljili ogromno interesovanje i potražnja za njenim nastupima – sad i ubuduće. Prikazivanje holograma bi se naplaćivalo jednom tarifom, a izvođenje žive artistkinje drugom, ekskluzivnom. I Rijana zna razliku.

U poređenju sa ovim scenarijem, ne tako davni *no-show* Ejmi Vajnhaus u Beogradu ukazuje se u sasvim novom svetlu, kao jedan od onih događaja od posebnog značaja, koji označavaju kraj prethodnog i početak novog civilizacijskog poretka. Na njemu, naime, ništa nije bilo preprogramirano. Sve je bilo ljudski – možda poslednji put na tako grandiozan način čoveku je bilo omogućeno da izneveri šou-biznis. Bilo je moguće pogrešiti. Sutra već, to neće biti dozvoljena opcija.

TRŽIŠTE ŽELJA: Tržište želja je osnova savremene ekonomije, a njihovo kreiranje i ispunjavanje zapošljava stotine miliona u ovom novom svetu, u kome je rad kao takav sekundarna delatnost, a uživanje izjednačeno sa potrošnjom – primarna.

Svako je potencijalni predložak, svako može dati doprinos ukoliko postoji potražnja – sasvim je jasno da će se hologram svakog poželjnog umetnika pre ili kasnije pojaviti u ponudi. Sad više ne moramo ni postojati da bismo nastupali. Ne moramo postojati da bismo prodali karte. Ne moramo postojati da bismo bili slavni.

Koja iluzija se sad prodaje na širokom digitalnom horizontu? Ona osnovna, o mogućnosti da zadovoljite sve svoje želje – šta god one bile. I kao što su želje sačinjene od maštarija i fantomskih prikaza koje sami sebi projektujemo u glavi, zašto i tržište želja u koje se strmoglavljujemo ne bi bilo sačinjeno od fantomskih prikaza? Zašto umesto nepouzdanog i nesavršenog čoveka ne bi zaista nastupala pouzdana i predvidljiva iluzija čoveka koja radi sve isto, samo je svuda tačno na vreme? Naravno da u tome nema ničeg suštinski nemoralnog, jer je opsena i njena naplata ono od čega žive i uvek su živele sve grane industrije zabave, a ona polako postaje najznačajnija privredna grana u globalizovanom svetu.

Uostalom, šta bi uopšte u ovom slučaju bila

opsena? Za savremenu publiku, hologram Tupaka je stvaran događaj – jedino što će ikad “stvarno” doživeti od njega.

SVE SUTRAŠNJE ZABAVE: A onda ćemo jednog dana moći da gledamo omiljene holograme i u kući. Recimo da će biti moguć *private party* sa Džejsom Braunom lično, onoliko koliko je sad moguće gledanje njegovog

"UŽIVO": "Tupak" na pozornici

koncerta na DVD-u. Dobri stari razigrani čiča Džejs će biti i interaktivan, pa ćete moći da naručujete pesme od njega i njegovih JBs. U pauzama između pesama obratiće vam se na lokalnom jeziku, što da ne? Jedva da možemo da sačekamo demonične *all tomorrows parties* na kojima će nas zabavljati svi koje smo ikada želeli da vidimo izbliza, ali nismo imali sreće da živimo u njihovo doba.

Postoji samo jedan mali problem sa konceptom u kome čovek više nije potreban na sceni da bi se stvorio zabavni sadržaj koji se može

naplatiti – a to je: da li je i publika potrebna? Naravno, neko to sve mora da plati, ali da li ona fizički mora biti na istom mestu na kome je i hologram? U posredovanom svetu prisustvo više ne znači ništa, a emitovanje je sve, pa je sasvim jasno da niko ne mora da bude na lokaciji na kojoj hologram nastupa, osim ako baš nema pametnija posla to veće. Ceo svet je sad *stage*, performans se može pratiti na nekom *pay per view* kanalu, a oni koji baš žele ozbiljno da plate i gledaju hologram uživo (da, da!), imaju priliku za to u nekom ekskluzivnom prostoru.

Ipak, kad se zadovolji prva znatiželja i tehnologija postane dostupnija, vrhunac moguće umetnosti holograma zato bi pre mogla da bude *rekonstrukcija ambijenta* u kome se originalno muzika dešavala. Recimo, ko ne bi bar jednom otišao u tematski hologramski park Vudstok, u kome svake godine u ona tri letnja dana nastupaju svi, onim redom kojim su nastupali? Zašto neko ne bi obnovio njujorški CBGB klub u kome bismo svako veče imali program hologramskih nastupa čuvenih pank grupa, kao u kakvoj Kinoteci u kojoj se čuvaju bendo-vi? Zašto čuveni Society klub ne bi bio obnovljen da ponovo udomi rasno mešanu publiku za hologramske nastupe Bili Holidej? U krajnjoj liniji, i mi ćemo lako skupiti priče i anegdote o beogradskoj Akademiji, pa ćemo je hologramski rekonstruisati sa sve prikazama tamošnjih ljudskih institucija kao što su Fleka, Lubarda ili Miša Zmija, te svih naših tada mladih rokera, underground slikara, usputnih gradskih likova i lokalnih beskućnika... svi će biti nagnuti nad fliperima kraj razvaljenog WC-a, promaknuće i poneka živa stenica, redar vas neće prepoznati i pustiti.

Biće nam lepo na takvim ne-mestima, jer smo dosegli večnost, porazili vreme, makar svoja sećanja prodali duhovima da ih izlože na štandu oživljenih uspomena – jer tamo, među uspomenama, već uveliko vidimo i sebe.

"I naposljetku će sve to dovesti do toga da će naše buduće generacije, vaspitane putem filma, radija, gramofona, izgubiti svako osećanje prema svemu živom, jer će sve živo za njih biti nešto nerazumljivo i apstraktno", napisao je Kazimir Maljevič 1928. "Tako se može desiti da jeftinoća i komfor u kući, u budućnosti mogu čoveka skupo da koštaju van kuće."

Dragan Ambrozić

Kurs kreativne (beo)gradologije

Tirnanićevi duhoviti i lucidni esejistički zapisi s lakoćom prelaze u 21. vek, ne bivajući nimalo “izgubljeni u prevodu”

IMA GRADOVA KOJI su u literaturi, naravno onoj dobroj, uvek, ali baš uvek (dakle, čak i kad je u pitanju nerko krajnje mračno štivo) lepši od sebe samih – od onih *sebe* koje putnik ili stanovnik može videti kada izađe na ulicu – ali ne zato što ih njihovi pisci kičasto “ulepšavaju”, nego zato što je i potencijal njihove lepote od takve vrste: one koja se manje *vidi* a više *ćuti*. Mogao sam ovo reći i brutalnije: ima ružnjikavih i neskladnih gradova i naseobina čija se lepota posmatraču ne otvori na prvih stotina pogleda, a onda, akoli samo dovoljno dugo izdrži, pred njim može pući pogled na neslućena čudesa i blaga... Naravno, veoma pomaže ako takav grad ima svoje odlične pisce, one koji znaju o njemu i ono što se, elem, “ne vidi”.

Bogdan je Tirnanić u životu imao dve profesije: bio je (pre svega novinski) pisac opšte prakse i, hm, Beograđanin – takođe opšte prakse. O ovome prvom sve već znate ako niste u tragičnom deficitu glede opšte kulture, a kod ovog drugog valja napomenuti i ovo: iako je rođen u Beogradu i u njemu je zapravo proveo ceo život, Tirnanić je svojim habitusom bio beskrajno daleko od one nepodnošljive kaste *rodzenih Beogradžana*, napornih nedotupavnih malograđana i mediokriteta koji su se noktima i zubima držali za to svoje mesto rođenja kao za nekakvu jadnjikavu plemićku titulu, što uostalom i nije slučajno poređenje: u oba slučaj radi se o nečemu što ne samo da je vrednosno neutralna stvar, nego je i nešto za šta pojedinac nema nikakvih “zasluga”.

Knjiga *Beograd za početnike* (Dereta, Beograd 2012) bila je svojevremeno – izvorno je objavljena 1983. – prvo “ukoričenje” izbora iz tada već vrlo bogatog i raznovrsnog žurnalističkog, esejističkog, kolumnističkog i kritičarskog (film i TV) opusa ovog jedinstvenog čoveka koji je prevratnički uticao na jezik, stil, tematski dijapazon i uopšte na senzibilitet i

Bogdan Tirnanić

weltanschauung (ala bi se sad zgrozio na ovu u svakom smislu kabastu reč...) srpskog i jugoslovenskog novinarstva, ali i vaskolikog kulturno-medijskog prostora.

Vredi se malo zadržati na tom *povesnom trenutku*, to nije nevažno. Tirnanić tada ima četrdesetak godina, dakle, negde je pri vrhuncu forme, prestar i preiskusan za početničke brljotine i jeftinu sujetu mladosti, a opet dovoljno mlad, snažan i bistrog uma da još pomera granice za sebe i druge, proširuje “područje borbe” i zadaje domaće zadatke manje vičnim kolegama, što će reći manje-više svima. Takođe, većina tekstova u ovoj knjizi nastaje u jedno *obećavajuće* vreme: na početku osamdesetih, u vreme kada je novonastala “posttitovska pometnja” više bila poligon svakodnevnog širenja i osvajanja svakovrsnih sloboda nego što je bila pretekst za apokalipsu, u šta će se izroditi pred kraj osamdesetih. Tirnanić već dugo radi u NIN-u, jedinom pravom njuzmagazinu epohe, a NIN teško da je, svim evidentnim ograničenjima “partijske države” uprkos, ikada bio bolji nego početkom i sredinom osamdesetih: s jedne strane tu je liberalizacija društva (ne bez zastoja, trauma i revandikacija), a tu je NIN (naročito kulturna rubrika, kojoj je B. T. bio vodeći autor i povremeni urednik) bio neka vrsta predvodnika bar kada je mainstream štampa u pitanju, s druge

sjajan personalni sastav redakcije i saradničkog okruženja: elita elite, bez preterivanja. Sve u svemu, nešto što sa besmislenom hrpom šarenog korporacijskog papira koja danas izlazi pod tim imenom, a kojoj su “ciljna grupa” valjda oni što mrđaju usnama dok čitaju sms-ove, ima manje veze nego Bog sa šeširdžijom.

Beograd za početnike pojavljuje se, dakle, kao sjajan izbor iz jednog od, štono bi se reklo, magistralnih tokova Tirnanićevog opusa: pisanja o fenomenima urbane svakodnevice, o “malim” stvarima, o ritualima življenja epohe, o svemu onome za šta, svako iz svojih razloga, nisu marili ni partijski aparatčici ni ekskluzivni zatočnici “visoke kulture” kojima je bilo ispod časti da pišu o javnim toaletima, tramvajima, buregdžinicama, dragstorima, “noćnim” kafanama i koječemu drugome, “marginalnom i podzemnom”. Tirnaniću to ne da nije bilo ispod časti, nego je odlično osetio kakav potencijal ta primenjena (beo)gradologija može da ima, ostvarivši, kad se podvuče crta, “beogradološki” opus s kojim se, u tom vremenu, može meriti samo onaj Duška Radovića.

Pa dobro ali, nisu li novinski tekstovi, pa makar i ukoričeni u knjigu, osuđeni na brzo prestarevanje i prirodnu smrt u cvetu mladosti? Koga danas, osim ponekog dokonog istoričara “male istorije”, mogu da zanimaju neka beleškarenja od pre tri decenije, iz ▶

jednog zauvek potonulog sveta?! Nisu to nelegitimna zdvajanja, ali novo čitanje *Beograda za početnike* potpuno razvejava svaku skepsu; jeste, ponešto je od prilika o kojima Tirnanić piše u međuvremenu zastarelo, no mnogo toga nije niti će, jer spada u ono večito (beogradsko, srpsko, balkansko, ljudsko...) što, na žalost ili na sreću, nadživljuje sve. Takođe, uvek "preživljuje dobro pisanje", što bi rekao Veselko Tenžera, Tirnanićev zagrebački kolega, ispisnik, u ponečemu bitnom i nekoversni sabrat i pandan (Tirnanić ga citira u ovoj knjizi). A Tirnanićevi duhoviti, lucidni i uistinu *free spirit* esejistički zapisi s lakoćom "prelaze" u 21. vek, nipošto ne bivajući "izgubljeni u prevodu"! Posebnu pažnju valja obratiti na nekoliko (u kolumne ovlašno prerušenih) autobiografskih priča, koje su pravi prozno-memoarski dragulji; da nije toliko zavisio od prokletstva dnevnog nadničarenja možda bi ih u nekoj – avaj, zauvek nedogodenoj i nedogodivoj – budućnosti razvio u dužu, "klasičnu" memoarsku prozu koja ne bi zaostajala za najboljim primerima žanra. Naravno, to ne znači da je Tirnanić i bez toga "nedovršen", da mu "nešto fali": to bi bilo kao kad biste rekli da je Čehov pisac nižeg ranga jer, eto, nije pisao romane...

Dobro je što je *Beograd za početnike* ponovo pred nama; ova knjiga jeste savremena klasika, i to joj ne može oduzeti ničija zlovolja (a nije je malo bilo oko Tirnanića; dakako, neretko ju je i sam provocirao, svesno ili ne). Vredelo bi, međutim, poduhvatiti se mnogo težeg, ali i izazovnijeg posla od pukog reizdavanja njegovih starih knjiga: ozbiljno se pozabaviti njegovom novinskom, dakle još "neoknjiženom" zaostavštinom, probrati je i prirediti za buduće čitaoce. Kad već spomenuh Tenžeru: ovaj je zagrebački autor preminuo dosta rano, za života objavivši samo dve knjige; od njegove smrti do danas, međutim, pojavilo ih se ne manje od desetak! Pa vi vidite.

A Beograda što se tiče, on je tu gde je uvek i bio, takav kakav je, grbav i rošav, a opet i drag... Samo mu fali Tirke, kojeg smo ispratili jednog popodneva uz zvuke "Pod sjajem zvezda". Tamo gde je sada verovatno nema ničega, ali Tirnanić je ipak nekako mnogo dalje od svakog ništavila od mnogih koji još žive, a da im život prolazi u praznini i dosadi, onome čega se Tirke najviše bojao, i od čega je još za života uspešno pobegao, daleko, dalje se nije imalo kuda.

Teofil Pančić

Reagovanje: U traganju za izgubljenim zavičajem ("Vreme" br. 1111)

Brankelja, izvini

Šta je vreme učinilo Branku Ćopiću, šta nama, i zašto i kako čitati *Magareće godine* danas, posle svega

U TEKSTU "U traganju za izgubljenim zavičajem" ("Vreme" br. 1111) Boris Rašeta pita kako bi Branko Ćopić reagovao na događaje iz 1991, odnosno 1992. godine. To ne znam, ali znam kako je bilo prvi put u životu čitati Ćopića baš 1991. i 1992. godine. Bilo je mnogo sličnije čitanju iz 1981. ili 1971. nego, recimo, 2011. U jesen 2011, otprilike 20 godina nakon što sam prvi put pročitala *Magareće godine*, uzela sam ih ponovo u ruke, sa namerom ne većom od prelistavanja porodičnog albuma. Nije me zanimalo kako ću u ovim godinama reagovati na nešto što mi je u detinjstvu značilo mnogo, jer mi je plemeniti, gotovo sveti karakter knjige bio neupitan. Htela sam samo da evociram uspomene. Međutim... Reagovala sam drugačije. Čitaoci i obožavatelji *Magarećih godina* sigurno se sećaju Hamida Rusa i priče o tome kako je muslimanski dečak završio u pravoslavnom Prosvjetinom đačkom domu. Hamid je, ukratko, bio nestashan dečak, te je jednom prilikom ispred džamije izmešao cipele tako da "nigde jedna s drugom nije ostala", zbog čega mu je hodža propisno izvukao uši, zavalio par čuški i nazvao ga "Rusom jednim, bezbožnikom". Revoltirani Hamid skoknuo je do Gajretovog doma po kofer i završio među pravoslavicima "da jede krmetinu".

Čitala sam priču o Hamidu Rusu i samo potvrđivala sebi da je još uvek znam gotovo napamet. Ali, ovog puta mi pročitano nije bilo tako zabavno, nisam se smejala nad slikom sludjenih muslimana koji se čupaju i tuku ispred džamije u potrazi za cipelama, nije mi bilo toliko drago što je Hamid odbrusio hodži da deset puta više voli krmetinu nego "njegovu kozetinu". Iz potaje me je spopala nelagoda zbog te scene sa dobrim pravoslavicima i zlim muslimanima, udružena sa podatkom koji dvadeset godina ranije niti sam znala niti me je zanimalo, da je Branko Ćopić Srbin.

Šta sad? Sprovesti reviziju nad ličnom istorijom? Odreći se *Magarećih godina*? Proglasiti Ćopića za pritajenog nacionalistu, ustvrditi da se indoktrinacija nacionalnim mitovima odvijala

Branko Ćopić, dečak

decenijama pre nego što će podivljati, perfidno prikriivena u nevinoj dečkoj literaturi? Ne, nego se pogledati u ogledalo i reći sebi: meni je mozak ispran. Dvadeset godina čitalačkog iskustva na amplitudama govora mržnje i političke korektnosti moralo je da ostavi posledice. A gde je tu Ćopić? Jedino iznad svega toga. Odreći se *Magarećih godina* značilo bi odreći se onog od kog si naučio da se jačem uvek treba usprotiviti, a slabijeg zaštititi, da u životu postoje razne "crne knjige" u koje ti neko beleži navodne prekršaje zbog kojih te surovo kažnjava samo zato što mu se može i da je jedino ispravno ukrasti ključ, obiti bravu, a crnu knjigu iskidati na komade, spaliti i osloboditi se. Na toliko odricanje nisam bila spremna. Jedini razuman zaključak je da problem nije u Ćopiću, nego u meni. Nažalost, nisam jedina. Isti problem ima jedna izdavačka kuća iz Alabame koja je prošle godine cenzurisala Marka Tvena. Iz *Toma Sojera* i *Haklberi Fina* obrisane su reči "crnja" i "crvenokožac". Ne cenzurisati i ne revidirati Tvena ili Ćopića, svejedno, znači ne gubiti kontakt sa vlastitom kulturom, istorijom i, u krajnjoj liniji, sa samim sobom.

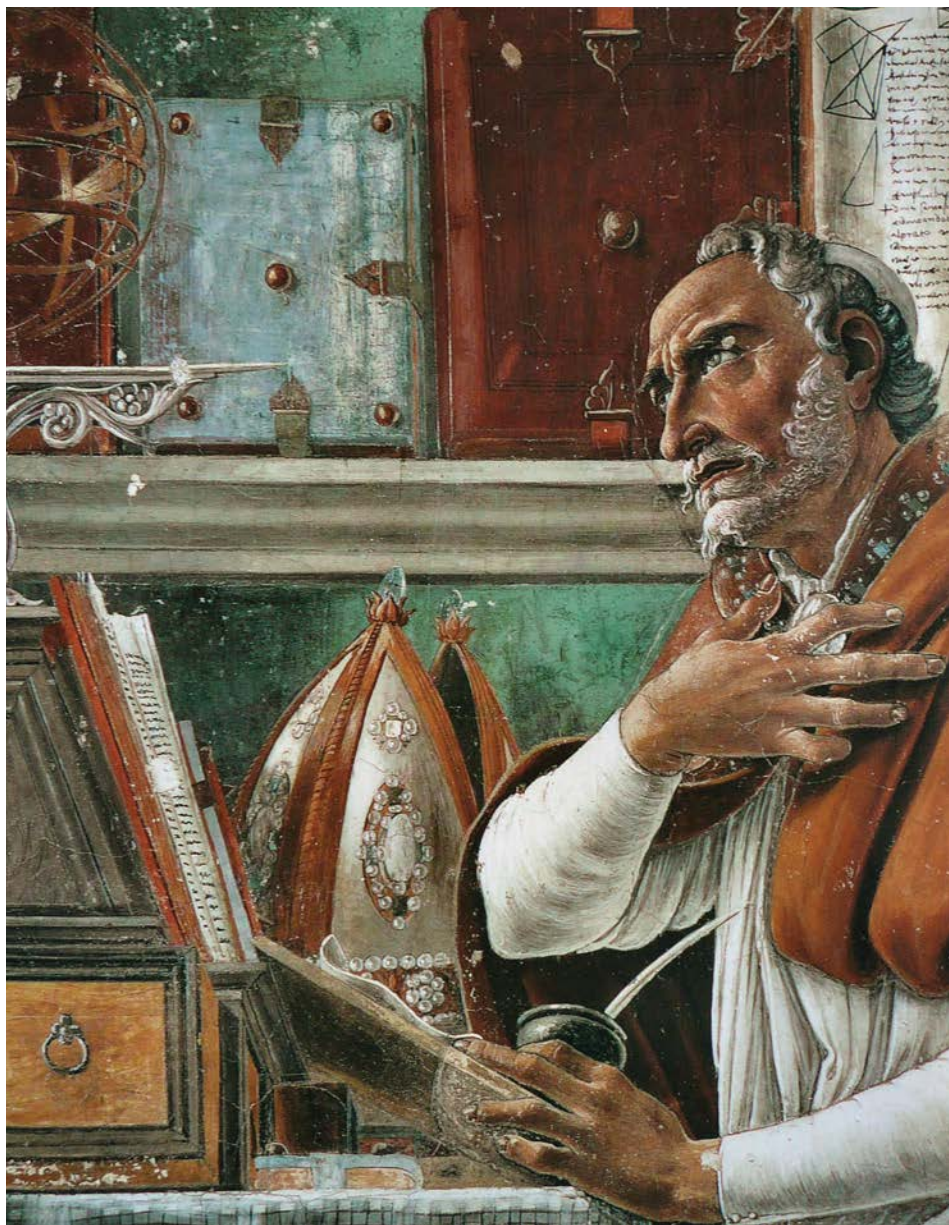
Jovana Gligorijević

Dve knjige na tešku temu

Lažljivost kroz vekovе

O lažima, lažovima, laganju i polagivanju napisana je povelika biblioteka i bilo bi suvišno sada se upuštati u sve to. Dve knjige – *O laži* Aurelijana Augustina u prevodu Sinana Gudževića i *Lažljivčeva priča* Džeremija Kembela u prevodu Vladimira Arandelovića, međutim, komplementarne su na jedan nadahnjujući način

STICAJEM OKOLNOSTI ove dve knjige došle su mi šaka istovremeno; ne može čovek sve da isprati. Ali, taj je sticaj okolnosti dobar. O lažima, lažovima, laganju i polagivanju napisana je povelika biblioteka i bilo bi suvišno sada se upuštati u sve to; ove dve knjige, međutim, komplementarne su na jedan nadahnjujući način. Džeremi Kempbel je novinar, dopisnik londonskog "Ivning stara" iz Vašingtona, DC, i autor više zanimljivih knjiga. Aurelije Augustin (poznatiji kao Sv. Avgustin; 354 – 430) bio je istovremeno i poslednji rimski i prvi hrišćanski filozof, što mu daje izuzetno važan značaj. Upamtio

Sveti Avgustin na Botičelijevoj fresci (1480)

sam ga zauvek po rečenici: "Bože, oslobodi me svih iskušenja – ali ne baš odmah" (iz njegovih slavni *Ispovesti*), ispisanoj nad šankom izvesnog irskog paba. Svoju kratku, ali gustu, raspravu *O laži* (*De mendacio*) Aurelije Augustin napisao je 395. godine, kao već pomoćni biskup u Hiponu (franc. Bon; danas Anaba u Alžiru), gde će i umreti dok Vandali opsedaju taj lepi i bogati grad. Augustin je oklevao da taj spis objavi i kasnije je upozoravao da je težak i složen. Sinan Gudžević, sjajan pesnik i klasični filolog, preveo je taj težak spis briljantno na BHS (VBZ, Zagreb

2010), a uskoro je usledio i prevod Augustinove rasprave *Protiv laži* (*Contra mendacium*) iz 420. godine (VBZ, Zagreb 2010).

Džeremi Kempbel, s druge strane, svoju knjigu *Lažljivčeva priča*; *Istorija neistine* (XX vek, Beograd 2005) orijentiše oko samo naizgled drugačijeg pristupa: oko istiskivanja i relativizovanja istine, nečega što je kulminiralo u današnjem postmodernizmu koji tvrdi da sve može, da je sve isto i da je jezik jedino bitan: u njemu i iz njega je sve, a stvarnost je tek njegova funkcija – ukratko.

Dug je bio put između te dve knjige, ali verujem da bi se Aurelije i Kempbel složili oko nekih bitnih stvari. Augustin, na primer, temeljito i strpljivo, sa popriličnom imaginacijom, razmatra pitanje opravdanosti laganja ►

ako vodi nečem dobrom; Kempbel istom dilemom započinje svoju takođe značajnu knjigu. Obojica klizavoj temi laganja pristupaju sa krajnjim oprezom, svesni da “krupno je o laži pitanje... radi se o pitanju jako tamnom”, što kaže Aurelije odmah na početku. On se ograđuje: “Vjerujem da se nigdje ne griješi bezopasnije nego što se griješi iz pretjerane ljubavi prema istini i iz pretjerane odbojnosti prema laži.” Kempbel, sa svoje strane, deli sa njim klasičan, racionalistički pristup po kome istina postoji – svim postmodernističkim i lingvističkim izmotavanjima uprkos. Augustin se oslanja na autoritet Svetog pisma i dela apostolskih; njemu je lakše. Kempbel počinje od Darvina, što je lukav pristup: iz okolnosti da živi organizmi pribegavaju mimikriji i drugim podvalama opstanka radi, neki su izveli razne zaključke u viktorijsko doba, da sad ne ulazimo u to. Ali, u jednom trenutku njih dvojica nalaze se na neizbežnoj temi – na prirodi laži. Aurelije navodi hipotetički primer čoveka koji ako kaže istinu, čini greh, jer ga znaju kao lažova, pa mu neće verovati: ako kaže da su na tom putu razbojnici, sagovornik će pomisliti da ima posla s lažovom i krenuće tim putem;

ako kaže da nisu, ovaj će posumnjati i preživeti. Laž, dakle, može da bude ispravan postupak i spas za dušu; da li? Laž je zabranjena čitavim nizom citata iz Svetog pisma. Aureliju je u toj dilemi neugodno i pokušava da se izvlači teološkim cepidlačenjima, koje valja pročitati, jer su inventivna i zanimljiva. Kempbel počinje citiranjem izvesnog izveštaja u kome se konstatuje da američki lekari namerno daju lažne izveštaje osiguravajućim društvima ne bi li pacijentima obezbedili potrebno lečenje jer osiguravajuća društva teško dreše kesu za skuplje terapije. Kempbel takođe navodi i razrađuje veoma inteligentno paradoks iz čuvenog jevrejskog vica i tu se neočekivano susreće sa Augustinom: Šlomo i Moše ulaze u voz negde u Galiciji; jedan pita: “Kuda ste krenuli?”, drugi kaže: “U Krakov”; na to se prvi razdraženo brecne: “Ala ste vi lažovčina! Kažete mi da idete u Krakov samo zato što želite da poverujem da idete u Lavov! A ja vrlo dobro znam da idete u Krakov. Pa što me, čoveče, onda lažete?” Tu smo već na terenu grčkih sofista: kada Krićanin kaže da su svi Krićani lažovi – da li laže? Kempbel uredno rasklapa tu zamku oslanjajući se na Gedela i Vitgenštajna

i verujem da bi se Augustin s tim složio. Ti sofisti (Gorgija pre svega) prethodnici su naših postmodernista: i oni tvrde da sve što je rečeno i postoji, jer da ne postoji ne bi moglo biti rečeno – ukratko opet. I sofistima je jezik dovoljan: šta ima u jeziku – to postoji. Augustin je toga svestan i zato završno poglavlje njegove rasprave nosi naslov “Zaslijepljenost branitelja laži” (*Defensores mendacii quam caeci*); izravno rečeno – slepci su.

Kod Kempbela su se postmodernisti jako loše proveli; tako im i treba. Psihoanalitičari još gore – sami su priznali da preko svoje tezge prodaju laži jer da je istina po pacijenta štetna. Mrljatori i gnjavatori poput Adorna i još nekih koji su smatrali da je zakučast i nerazumljiv jezik preduslov pametne nauke tek pogotovo. Ne verujem da bi Aurelije imao razumevanja za Fukoa, Deridu, Bodrijara, Čomskog i još neke. On je – kao i Kempbel – uveren da istina postoji, a vi vidite šta čete. Tu treba pomenuti – glede postmodernista – i jednu rečenicu Rejmona Arona: “Nepoverljiv sam prema onim nadama koje ubicama omogućuju čistu savest.”

Miloš Vasić

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
Кухња знања

КАРДИОЛОГИЈА

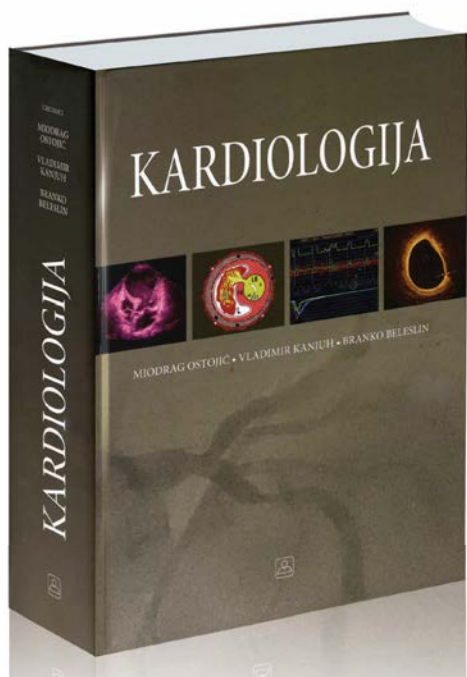
Миодраг Остојић • Владимир Кањух • Бранко Белеслин

Катедра за специјалистичку наставу из кардиологије
Медицинског факултета Универзитета у Београду

Под покровитељством Одбора за кардиоваскуларну патологију
САНУ и у сарадњи са удружењем кардиолога Србије и Фонда
Србије за Ваше срце

Кардиологија је, вероватно, због структуре морбидитета и морталитета у нашој земљи, најчешће бирања ужа специјализација у Србији, што ставља уреднике и ауторе ове књиге у високо одговоран положај да континуирано обезбеђују адекватну и савремену стручну едукацију која као финални производ има уџбеник из кардиологије.

Садашње, четврто издање последипломског уџбеника *Кардиологија*, (2011. године), написано је захваљујући изванредном напору Интердисциплинарне катедре кардиологије Медицинског факултета у Београду и њених сарадника.

БЕОГРАД
Обилићев венац 5
тел. 011/2638-405

Косовска 45
тел. 011/3227-088
Палмотићева 1а
011/3224-706

Вукасовићева 50
тел. 011/3594-835
BELVILLE, Јурија Гагарина 14к
тел. 011/630-22-27

НОВИ САД
Сремска 7
тел. 021/662-4433
Матице српске 1
тел. 021/417-625

НИШ
Трг краља Александра 3
тел. 018/511-428

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
Владе Петковића 1
тел. 028/425-111

www.zavod.co.rs
e-mail: prodaja@zavod.co.rs

Igre i opsesije

U dve knjige i na više od 1200 stranica nedavno su u izdanju Službenog glasnika i u prevodu Aleksandre Mančić objavljene sabrane priče Hulija Kortasara, jednog od najvećih pisaca XX veka

DA NE OKOLIŠAM(O): možda će, kada je o prevedenoj književnosti reč, do kraja godine neko objaviti i nešto značajnije – premda nije lako zamisliti šta bi to moglo biti – ali teško da će se pojaviti nešto uzbudljivije. Pod uredničkom palicom Jovice Aćina i u izvanrednoj prevodilačkoj izvedbi Aleksandre Mančić (kao da “izvanredna prevodilačka izvedba A.M.” nije pleonazam), Službeni glasnik je u dve knjige i na više od 1200 stranica štampao sabrane priče Hulija Kortasara. Sada nam ostaje samo da se povučemo što dalje od razuzdane gomile, predizborne kampanje i sveprožimajućih gluposti, da se opskrbimo zamašnom količinom jabuka (ili vina... zavisí...), da se iskrčimo na neko ostrvo, ili da se, u nedostatku ostrva, zavučemo pod čebe, isključimo telefone, sva zvonca u okolini, kompjutere i televizore, oprostimo se od bližnjih (na neko vreme), pustimo Čarlija Parkera ili Dejva Holanda (može i Debisi) i ukoračimo, kao Alisa kada je kročila u zemlju čuda, u predele čiste virtuoznosti, neponovljivog majstorstva, u predele netaknute lepote Hulija Kortasara.

Sve počinje, kako je i red, predgovorom (neobjavljenim) španskom izdanju, u ukupnom gabaritu od dve i po stranice. Taj Kortasarov tekstić je, zapravo, mnogo više priča o predgovoru, nego klasičan predgovor, svojevrсна lična karta rečitija od tri učene biografije pune golicavih detalja. Šta je, naime, najveća muka kada se nađete na putovanju koje će trajati satima? Neimanje knjige, naravno. Kortasar i njegova supruga, samo koji minut pre ulaska u voz koji će ih iz Kordobe prevesti do Salamanke, shvataju da su istrošili sve zalihe knjiga, trče do staničnog kioska na kojem, u nedostatku sadržajnije ponude, kupuju drugorzredni krimi roman i posle nekog vremena, budući nezainteresovani za krajolik i prirodu uopšte, počinju da čitaju. Kako, međutim, to rade kada imaju samo jedan primerak? Kako da gotovo istovremeno čitaju knjigu, a da nisu posadeni jedno kraj drugog (jer čitanje knjige koju drži druga ruka nije čitanje nego mučenje)? Pošto pročita stranicu

Kortasar je, logično, iscepa iz knjige i preda je svojoj supruzi, da bi je ona, pošto je pročita, takođe logično, izbacila kroz prozor. I tako stranicu po stranicu, satima, na užasavanje njihovih saputnika koji, naravno, ne čitaju ništa, ali *znaju* da se knjige ne cepaju, oni znaju da se to ne radi, da to ne valja, kao što ne valja bacati hleb u đubre, ili parče hleba staviti ispod noge stola koji se ljulja, jer nije red, jer se time remeti ustaljeni poredak dobra i zla ili čega već. Ta je epizoda, praćena

zarazno duhovitim komentarima, bila potrebna Kortasaru da bi opisao kako je priredio svoje priče za sabrana dela. Suočen, dakle, sa zahtevom da priče poreda neakvim redom (u to vreme, da podsetimo, nije bilo kompjutera), on je, sa izvesnom nelagodom, odupirući se usađenom osećaju da to što radi ne valja raditi (iako niko ne može tačno reći zbog čega), raskomadao knjige svojih priča, potom istrgnute svežnjeve papira – dakle svoje priče – rasporedio po podu ispred sebe, a onda počeo da ih slaže na onaj način na koji će se pojaviti u ove dve sveske. Ima tu još pokoja poenta, na te dve i po stranice predgovora, ali u tom urnebesnom početku nalazi se, zapravo, sva estetika i sva etika Kortasarovih opsesija, estetski i moralni imperativ njegovog pisanja: nikada, ali nikada ne pristati na ono što fosilizuje, što teži svetačkoj nedodirljivosti, poštovanju tradicije i starijih (ma koliko oni bili glupi... i običaji i stariji), ne pristajati na ono *što se valja* i što treba raditi

jer takav je red, odbiti ucenu palanke, ne poštovati nalog da se piše o vrednostima uzvišenim, o lepim dušama i herojskim gestovima, o onome što zajednica očekuje od jednoga pisca i, svemu tome nasuprot, prepustiti se vedrom nerviranju saputnika iz onog kupea na relaciji Kordoba–Salamanca, uživati u njihovoj tupoj zaprepasčenosti, opisati je, a onda krenuti iznova, u svakoj priči, u svakome romanu.

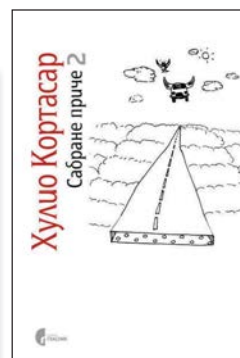
NI OBIČNO NI FANTASTIČNO: Kortasar je rođen 1914. godine u Belgiji i njegov prvi maternji jezik bio je francuski. Potom se njegovi sele u Argentinu gde progovara i svoj drugi maternji, španski. Prvu priču *Zaposednuta kuća* – kojom započinju njegove sabrane priče – objavljuje mu niko drugi do Borhes u časopisu “Anali Buenos Ajresa” godine 1946. Veliki je pisac toliko oduševljen pričom da će zamoliti svoju sestru Noru da je ilustruje. Pet godina kasnije, 1951, Kortasar štampa svoju prvu zbirku priča *Zverinjak*, a iste godine odlazi ▶

u Pariz da do kraja života, 1984, ostane u njemu.

Dobar deo Kortasarovog opusa komentatori smeštaju u fantastiku. Ne ulazeći u definiciju fantastične književnosti, oslanjajući se po malo na ono što je i sam Kortasar pisao o tome (u svojstvu esejiste), ovde je dovoljno primetiti da u njegovim pričama nema nadnaravnih bića i vanzemaljskih oblika života. Aksolotli, doduše, bića krajnje sugestivne moći da vas uvuku u svoj svet, sve dok i sami ne postanete Aksolotli, najbliža su nekom fantastičnom biću, kao što ni *fame*, *hronopije* i *nade*, stvorenja krajnje neobična i vrlo nekonvencionalna, nisu baš s ovoga sveta, iako strašno podsećaju na osetljive ljude ("rade na smešavanju cigli svakog bogovetnog dana", lako se rasplaču i užasno rastuže nad prizorom mrtve patke prekrivene mravima). Kolikogod situacije u kojima se nalaze likovi Kortasarovih pripovedaka bile izmeštene, one ostaju u granicama ljudskih mogućnosti i ljudskog iskustva. Šta bi, recimo, bilo fantastično u priči *Zaposednuta kuća*? Teško je reći. Dvoje sredovečnih ljudi, brat i sestra, usamljeni i zadovoljni u svojoj usamljenosti, upućeni jedno na drugo, lišeni finansijskih problema, godinama održavaju ogromnu porodičnu kuću, sve dok jednog dana brat ne začuje nešto u delu kuće u kojem se nalazi biblioteka. Uz konstataciju da *su zaposeli* taj deo kuće, on zaboravlja masivna drvena vrata i nastavlja da živi sa sestrom u onom delu koji nije zaposednut. Rutina se nastavlja, ona pleće, on čita, proučava markice, čisti lulu, ugodni dnevni rituali se ne menjaju, sve je isto kao i ranije osim što se, ponekad, iz zaposednutog dela

kuće začuje po koji zvuk, ali mi pojma nemamo ko je zaposleo kuću, sve dok se, u jednom trenutku... (nećemo, naravno, otkriti šta se događa u nastavku). Dakle, možda u ovoj priči koja uvek, u svakom novom čitanju, budi jezu i nelagodu, ali jednako i ushićuje, ima nečeg fantastičnog, ali nije jasno šta je to. Kortasarovo majstorstvo upravo je u tome što on priču ispreda iz mnoštva gotovo usputnih detalja, on je gradi od nevažnih gestova i radnji koje uglavnom ni ne primećujemo, koje naprosto obavljamo. On svojim gipkim rečenicama uvezuje običnosti svakodnevnog života koje se nikada ne dovode u pitanje, ispisuje mehanizme automatskog življenja da bi ih, u nekom trenutku, kao da cepa stranicu iz knjige, izbacio iz zgloba, iz njihove običnosti, čudnim detaljem – a opet sasvim običnim, kao što je sumnjivi zvuk iz drugog dela kuće, iza vrata... Kada ga malo produma, kada nas svojim hipnotičkim pripovedačkim umećem Kortasar odmakne od svakodnevnog, od neupitnog, ono nam se ukazuje u svojoj svojoj čudovišnosti. Ulog Kortasarovih priča upravo su naše iskustvo i naša sloboda, naša nesloboda usled neograničenih mogućnosti slobode. Ne dešava se, naravno, baš često da nam, u pauzi posle prvog čina pozorišne predstave, pride u sivo

obučeni ljubazni gospodin i, kao u priči *Uputstva za Džona Hauela*, bespogovorno nas ubaci u drugi čin, dakle izvede nas na pozornicu, ispod reflektora, pri čemu, da stvar bude gora, u istom gestu izlaska

na pozornicu budemo uvučeni ne samo u dramski zaplet, što je već dovoljno neprijatno, već i u zaplet u kojem se preti stvarnim ubistvom. Šta se događa našem junaku dok na pozornici, pred publikom, najpre zbunjen i užasnut, a onda sve slobodniji i drskiji, rešava ne samo problem glume, nego i pretnju ubistvom, nećemo otkriti, ali ta briljantna priča kafkijanske atmosfere, optočena grozdovima brzih, oštih detalja, majstorski osenčenih mesta, dovodi u pitanje granice naše percepcije, našeg poimanja stvarnosti, glume i umetnosti. U *Menadama* i *Idolu sa Kiklada* Kortasar pokazuje kako reaguje gomila kad se uzbuđi, kad oseti moć i namiriše krv, kad podivlja (na Betovenovu muziku!), odnosno snagu mračnih, iskonskih poriva pred antičkom figuricom iskopanom na nekom grčkom ostrvu. U *Severovim fazama* prisustvujemo gotovo magijskim ritualima u kojima Severo upada u različite vidove transa, a da, zapravo, nećemo shvatiti šta je smisao svega toga, tih njegovih transova kojima, sa pobožnom pažnjom, prisustvuju ljudi iz siromašnog dela grada. Ništa od svega toga nije baš obično, ali nije ni fantastično.

UPOZNAVANJE IGRE: Mesto i značenje pripovedača u Kortasarovim pričama posebna je stavka. Narator je naizgled neutralan posmatrač koji priča o onome što vidi i čuje, a sebe nenametljivo upisuje u priču kao neku vrstu autsajdera, dakle rezigniranog gledaoca kraj kojeg život, u svom svojem bogatstvu, neometano prolazi. Osim kada ga ne dokači. I razbije. Razume se da su komentatori pohitali da taj detalj koji se uporno provlači kroz Kortasarove priče protumače kao kritiku intelektualizma, odavanje pošte neposrednom, sirovom životu, gotovo bahantskim strastima koje tutnje Kortasarovim pričama, ali je, u osnovi, i to veoma nategnuto čitanje. Narator iz najduže priče *Progonitelj*, tog remek-dela napisanog u čast Čarlija Parkera, sve vreme je u blizini genijalnog saksofoniste, on mu je prijatelj, piše njegovu biografiju i neprestano trpi izlive njegove čudljivosti, sluša njegove pridike o tome kako i on, pripovedač, mora početi da živi, a ne samo da se bavi svojim pisanjem, svojim strahom od života.

Istovremeno, vidimo kako se genijalni muzičar raspada, kako ga uništavaju i muzika i saksofon i droga i njegova genijalnost. U priči *Mesto zvano Kindberg* sredovečni će muškarac, posle noći provede sa čarobnom mladom ženom, sa kudravom "mečkimom", automobilom da se zakuca u brdo. U *Dnevniku o priči*, još jednom remek-delu, naizgled su suprotstavljeni sivi svet intelektualaca i svet sirovog života u kojem sve pršti od strasti, seksa, bujnih sokova i nasilnih smrti. Ali nigde, ni u jednom retku svojih priča, Kortasar ne upada u banalno i glupo suprotstavljanje stereotipa o "punom životu bez previše razmišljanja" s jedne strane (čije bi geslo bilo: živi, ne misli) i nekakve cerebralne imitacije života s druge strane. Upravo suprotno: suprotstavljeni su palanački kuka-vičluk i svaki oblik života koji proizvodi smisao.

Ni u angažovanim pričama Kortasar ne odustaje od tehnike oneobičavanja običnim, pa će u priči *Apokalipsa u Solentinameu* istinski krvoproliće da bude najavljeno junaku u nizu jezivih bleškova, dok će u jezivom *Štakorskom caru* sve biti u redu dok ne shvatimo da pacovi pobeđuju. U *Isečcima iz novina* brutalnost dokumenta prepliće se sa brutalnošću fikcije.

Ono što nas neće napustiti ni u jednom trenutku čitanja ovih priča jeste osećaj da su one nastale iz nekakvih opsesija, iz nekakvog moranja, uprkos lakoći izraza i toj neponovljivoj tehnici ređanja naizgled nebitnih detalja. Sam će Kortasar priznati da je priču *Kirka* napisao kao odbranu od opsesije da će u hrani pronaći bubašvabu, ali ovde je reč o mnogo dubljim opsesijama (ne, naprosto, o neurozama), o neprestanom traganju za potvrdom, još jednom potvrdom, u još jednoj jezičkoj igri, o tome da nije sve tek slučajnost, tek puki i slepi splet događaja, već da u našim životima postoji i nekakva nužnost. Utoliko je priča *Rukopis nađen u džepu* možda i vrhunac Kortasarovog umeća. U igri koju igra sa samim sobom, u lavirintu pariskog metroa, pripovedač će pokušati da iz nebrojeno mnogo slučajnih susreta otrgne onaj susret koji će biti nužan. Taj i takav susret će pokazati da je devojka koju bude upoznao na takav način, poštujući, dakle, pravila sopstvene igre, biti ona prava. Ona jedina moguća. Jednom će, međutim, prekršiti pravila igre. I ukazaće se ona prava. I biće divno. I biće čarobno. I biće nestvarno. Jer upoznao je sreću. Jedino što pravila nisu ispoštovana. A ako pravila igre nisu ispoštovana, onda nema jemstva da i taj susret, u osnovi, nije plod slučajnosti. Potrebno je overiti nužnost. I igra ponovo kreće. Kortasarova igra. Igra u kojoj je ulog život onoga koji igra. ◀

Ivan Milenković

▶ tv manijak

Piše: Dragan Ilić

Kostarika ili Jugosfera

Pre nekoliko dana sam upoznao kolege sa zagrebačkog radija Antena i saznao više o njihovom popularnom programu. Iznenadilo me da među džinglovima ovog radija važno mesto zauzimaju zezanja na temu "Survajvera". Prave se rep pesmuljci o zanosnoj Staniji, Avi Karabatić koja ima "dva adrenalina" i tako redom. Naravno, zanimalo me da li je ova ex-Yu zajednica na pustom ostrvu Kostarike interesantna za gledaoce u Hrvatskoj. Nekako paralelno, putujući oko Srbije, od Mađarske, Austrije, Slovenije, Hrvatske i Bosne, pa ponovo do Srbije, primetio sam da radio-stanice zvuče gotovo identično. Naduvani bas efekti, glasovi kao u trejlerima za holivudske filmove, tri, pet ili sedam pesama u nizu, iste reklame, avet uniformisanja i formatiranja uz gubitak identiteta. Sve isto.

Pitam se da li je uniformisanje TV programa, koje se odigralo mnogo ranije, dovelo do toga da se u tom TV esperantu odlično razumemo. Do izvesne mere – to se zaista i dogodilo, jer gledaoci širom bivše Jugoslavije znaju da gledaju poznat format, pravila su postavljena i svi se ponašaju onako kako publika očekuje.

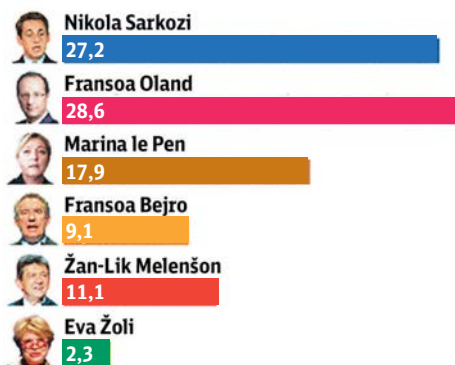
Znam da će ovo zvučati skaredno, ali postavljanje okvira za pop-kulturni dijalog možda je važnije nego što smo mislili. Kada su zagrebački muzičari osamdesetih gostovali u Beogradu, ili beogradski u Zagrebu, razumeli su se jer su delovali u okviru istog kulturnog miljea. Danas imate sličnu situaciju jedino tokom pregovora Srba i Albanaca sa Kosova. Kada se u Briselu na sastanku nađu Edita Tahiri i Borko panker, tu se postave pravila i okviri u kojima dijalog funkcioniše. Što se televizije tiče, moj omiljeni deo je hiljadu puta emitovani klip (TV pokrivalica) gde se Edita i Borko rukuju, zatim sedaju za sto, posrednici se smeškaju, a Borko pred gašenje kamere okrene glavu u stranu i sa usana mu pročitata: "Apolutli!" Tada počinju razgovori – mi smo videli bacanje novčića, biranje strane i čuli zvižduk za početak. Strane su saglasne – pravila žanra postavljena – počinje "Survajver".

Ono što su mi kolege iz Zagreba rekle, veoma podseća na stanje u Beogradu. Svi sagovornici će vam reći da malo, na preskok ili nikako ne gledaju "Opstanak" u Kostariki, ali mediji se svakodnevno i uporno bave onim što tamo upravo nedostaje – događajima. Pusto ostrvo je metafora nezbivanja, baš kao i prostor bivše Jugoslavije gde se ništa ne dešava, osim jalovih i besmislenih čarki, ispada besa, neprincipijelnih koalicija (setite se, to je smislio Vasil Tupurkovski) – nema suštinskih promena. Pošto nema događaja – novine se time najradije bave, stvarajući atmosferu nadmetanja. U suštini, do danas se desio sex, dva toplesa, jedne skinute gaće u žaru borbe i – ništa više. Ostatak su verbalne akrobacije starleta, beskrajne svađe unutar saplemenika i među plemenima, glad i zamaskirane nacionalne podele. Da li su se nacionalne podele izgubile na pustom ostrvu? Da li to može biti lek za posvađane lidere i ostrašćene šoviniste – 100 dana u Kostariki sa onima koje najviše mrzite, a ne možete od njih da pobegnute? Zvuči kao poziv na letovanje u Hrvatskoj sa bilborda u Beogradu uoči sezone.

Shvatio sam da tu leži još jedna iluzija, jer ne moramo da zapucamo do Kostarike da bismo pobegli jedni od drugih, naša Kostarika je i ovde u komšiluku.

Na kraju, ovo izdanje serijala "Survajver" donelo je i jedno novo i originalno zanimanje. Konačno znamo čime se bave svi oni eksperti, dobro informisani izvori, urednici i novinari žute štampe – to su socijalni hroničari. Da biste bili dobri u ovom poslu, morate znati sve o estradi, politici (iz ugla koji vas zanima), morate posedovati znanja o estradi u okruženju, posedovati razvijenu socijalnu inteligenciju i konačno – morate ispuniti još jedan uslov. Da biste bili uspešan i uvažen socijalni hroničar – morate postati deo miljea kojim se bavite. Da biste ih razumeli – morate biti kao oni, što podrazumeva odevanje, intervencije estetske hirurgije, ili boravak u rijaliti programu. Socijalni hroničar nije naučnik koji pokušava da se distancira od objekta svog proučavanja. Što se mene tiče, potpuno mi je svejedno ko će pobediti, ali voleo bih da se socijalni hroničari iz okruženja što pre sastanu i objasne sebi i nama kako da živimo složnije. Apolutli!

“La gauche caviar” i dv

Posle vođstva u prvom krugu predsedničkih izbora socijalista François Oland ima dobre izgleda da u drugom krugu 6. maja pobeđi aktuelnog predsednika Nikolu Sarkozija i prekine neprijatnu seriju izbornih poraza evropskih levih partija. Ključ izbora drže glasači Nacionalnog fronta Marine Le Pen. Sarkozy kampanju prilagođava biračima sa ekstremne desnice a Olanda optužuje da zapravo predvodi *la gauche caviar* – kavijarsku levicu

Do okončanja glasanja u prvom krugu francuskih predsedničkih izbora, u nedelju 22. aprila, bilo je zabranjeno objavljivati rezultate egzit pul anketa, ali se u socijalnim mrežama ipak pojavila vest da su se u naredno kolo plasirale Holandija i Mađarska, što se, naravno, odnosilo na socijalističkog kandidata François Olanda (Holland) i na Nikolu Sarkozija (Nicolas Paul Stéphane Sarközy de Nagy-Bocsa), koji je poreklom Mađar.

Osvajivši 28,63 odsto glasova, Oland je ostvario prednost od jednog i po procenta nad Sarkozijem (25,50).

Dok su se socijalisti ohrabivali Olandovim vođstvom, Sarkozy je umornog, nimalo pobedonosnog lica, pokušavao da se izvadi dosetkom: “Kažu da sam ja prvi predsednik koji nije osvojio vođstvo u prvom krugu, ali ih podsećam da poslednji francuski predsednik, doduše, jeste vodio u prvom krugu, ali je dobio 20 odsto glasova manje od mene.”

Na birališta je izašlo čak 80 odsto birača, znatno više nego ranije. To je zato što Francuzi

očito smatraju važnim ove izbore, obeležene teškoćama u evrozoni, francuskim rastućim javnim dugom (90 odsto BDP-a koji je 70 odsto u rukama stranaca), gubitkom najvišeg kreditnog rejtinga AAA. Zabrinuti su zbog rasta nezaposlenosti (čitave generacije imigrantske dece rastu u getoiziranim predgrađima), za budućnost francuskog modela socijalne sigurnosti (kome preti kresanje s obzirom da Francuska ima najveći procenat javnih troškova u evrozoni).

Sarkozy je, uobičajeno za političara na vlasti, birače plašio promenom: “Za dva dana, on (Oland) će poništiti sve napore poslednjih pet godina, oporezovaće mali porodični biznis i Francuska će propasti...” Tvrdio je da neće dozvoliti da mu drže lekcije oni koji su hteli u Jelijsku palatu da dovedu DSK (Dominika Stros-Kana, bivšeg direktora MMF-a, nesuđenog socijalističkog kandidata, torpedovanog hapšenjem i seksualnim skandalom sa Nafisatu Dijalo, sobaricom njujorškog hotela “Sofitel” kojoj na kraju tužilac nije poverovao). Socijaliste je

orski populist Sarkozi

**ZAOKRET
ULEVO ILI
KONTINUITET
DESNICE:**
Fransoa Oland i
Veleri Trivejler i
Nikola Sarkozi i
Karla Bruni

opisivao kao “kavijarsku levicu (*la gauche caviar*), koja šalje svoju decu u elitne škole, koja govori da je protiv finansijskog sveta, a onda uživa u ‘trendi’ klubovima.”

JAČA OD OCA: Iznenađenje izbora, Marina le Pen, kandidat Nacionalnog fronta, treća je sa 18 odsto glasova. Ona je dobila 6,3 miliona glasova i za 1,5 miliona premašila istorijski rezultat svoga oca Žan-Marija le Pena, koji je 2002. osvojio iznenađujućih 16,9 odsto i plasirao se u drugi krug. Ona je unekoliko smanjila antisemitsku retoriku, ali je isticala socijalne

zahteve i nametnula oštar ton protiv elite, halal hrane i šengenskog ugovora, o pitanju imigracije, islama, zakona i reda.

Na izborima 2002. došlo je do mobilizacije birača zbog “lepenovske opasnosti”. Sada se glasačima Nacionalnog fronta udvaraju, kao u starom šlageru: “Marina, Marina, Marina, ti ne znaš da volim te ja...”. Sarkozi se obraćao njenim “glasačima koji su umorni”, tumačeći njihov “glas patnje” kao “izraz revolta”: “Čuo sam vas!” “Ja osećam vaš bol.” “Pozivam sve građane Francuske koji stavljaju patriotizam

iznad partija da se ujedine i pridruže mi se!” Sarkozi se parolom o jakoj Francuskoj i predlogom da se formira ministarstvo za nacionalni identitet u kampanji sistematski pomerao udesno, obećavajući da će tražiti preispitivanje imigracione politike, pa i ukidanje šengenskog bezviznog režima u Francuskoj.

Na prethodnim predsedničkim izborima 2007. godine oko 40 odsto glasača Nacionalnog fronta glasalo je za Sarkozija u drugom krugu i omogućilo mu da pobedi Segolen Rojal, životnu partnerku sadašnjeg kandidata Fransoa Olanda (nisu se venčali, jer su smatrali da je to isuviše buržujski; imaju četvoro dece, a ona mu je 2007. rekla da napusti kuću i ode kod svoje Valerije – Veleri Trivejler sa kojom danas živi).

Da bi ipak uspeo u, kako “Mond” piše, “nemogućoj misiji”, Sarkozi bi morao da privuče 80 odsto frontista i dve trećine degolističkih centrista Fransoa Bajrua koji je osvojio 9,11 odsto glasova. Marina le Pen, međutim, nije rekla svojim glasačima kako da glasaju u drugom krugu, očigledno računajući na to da bi upravo Sarkozijev poraz otvorio vrata za novi rast njene partije, možda i sa ambicijom da tokom krize ona postane ključni igrač francuske desnice.

Sadašnje procene francuske agencije Ipsos govore da je Sarkoziju sklono oko 60 odsto glasača Nacionalnog fronta, a da 18 odsto kaže da bi moglo da glasa za socijalistu. Među Bajruovim glasačima trećina je za socijalističkog kandidata, a trećina za Sarkozija. Takve procene govore o pobedi Olanda u drugom krugu rezultatom 53 do 56 odsto. Ako Sarkozi izgubi, biće prvi predsednik koji nije osvojio drugi mandat posle Valerija Žiskara Destena 1981. godine.

KONZERVATIVNI ORKESTAR: Od juga do severa i od istoka do zapada Evrope trenutno vladaju konzervativci. Kažu da Evropa nije videla toliko desnih političara na vlasti još od tzv. “koncerta sila” iz 19. veka (Austrija, Pruska, Rusija, Velika Britanija, kojima je kasnije priključena poražena Francuska), kada su reakcionarni konzervativci Meternik, Taljeran i Velington pritiskali liberale i proradničke ▶

Pre četrdeset godina (1972) vlade levog centra su imale: Austrija, Nemačka, Danska, Švedska, Norveška i Kipar (istočne zemlje su bile, naravno, komunističke).

Pre dvadeset godina (1992), tri godine posle pada Berlinskog zida, leve vlade imale su: Španija, Francuska, Italija, Austrija, Slovenija, Rumunija, Bugarska, Poljska, Estonija, Kipar.

Pre deset godina (2002): Britanija, Francuska, Holandija, Nemačka, Finska, Poljska, Slovačka, Rumunija, Slovenija, Grčka...

Pre dve godine (2010) levičari su vladali u: Portugalu, Španiji, Velikoj Britaniji, Grčkoj, Sloveniji, Austriji, Mađarskoj, Slovačkoj, Kipru...

Godine 2012. u evropskim zemljama levica je na vlasti još samo u

PODRŠKA OLANDU: Zvezda levice Žan-Lik Melanšon

Austriji, u kojoj vlada tzv. velika koalicija, u podeljenoj Belgiji, kojoj je trebalo rekordno vreme da sastavi vladu, i u Hrvatskoj, koja prolazi poslednju kapiju ka članstvu u EU.

U međuvremenu, britanski laburisti su izgubili izbore. Pale su dužničke leve vlade u Grčkoj, Portugalu i Španiji, u kojima je zavladao socijalna nesigurnost, izbijali su štrajkovi, ulične demonstracije, a u Atini i paljevine.

U Mađarskoj u dužničkoj krizi teškoj 80 milijardi evra, socijalisti su

poraženi na izborima održanim 2010, na kojima je trijumfovao desni Fides, nakon kampanje zasnovane na socijalnom populizmu i apstraktnoj kritici socijalističkog "režima". Desničarski Fides je dobio 56,36 odsto (263 od ukupno 386 mesta u parlamentu), a socijalisti svega 17,37 odsto, i u godini mađarskog predsedavanja Savetu EU ponovo je doveo Viktora Orbana na čelo vlade i režim koji pisac Đerđ Konrad naziva autoritarnim.

U Sloveniji je posle referenduma 2011. zbog produžavanja radnog veka pala socijaldemokratska vlada Boruta Pahora, a na sledećim izborima je bila najjača leva ad hok grupacija Zorana Jankovića, ali su vladu ipak sastavili konzervativci. Prošle nedelje u Sloveniji je održan generalni štrajk radnika javnog sektora, zbog planiranih vladinih mera štednje, a premijer Janez Janša je poručio da će slovenačka vlada prekinuti tradiciju da "kleči" pred sindikatima.

Većito opozicioni evrokomunisti su posle sovjetskog kolapsa razbijeni, istočni komunisti su padali, reformisali se, prefarbavali, vraćali i padali, a ni nekada vladajuće zapadnoevropske socijaldemokrate se očitno ne osećaju najbolje. Pitanje je, doduše, kakva je to bila levica koju je reprezentovao za američke prilike levi, zbog Monike Luinski do impičmenta dovedeni, Bil Klinton, a u Evropi dominirali Britanac Bler, jedan od kreatora tzv. trećeg puta, koga su nazivali "Američka Pudlica" i zbog uvlačenja Britanije u rat protiv Iraka "Lažov", zatim Francuz Lionel Žospen, Nemač Gerhard Šreder, sada Gaspromov direktor, ili Šveđanin Goran Peršon. Oni su se manje-više držali gvozdenog pravila liberalizma: manje države, niži porezi, više tržišta, i davali su doprinos svojevrsnoj tačerezaciji socijaldemokratske formule. Laburistu Gordona Brauna su desni torijevci opominjali da odvoji više novca za zdravstvo.

Lideri levice, šezdesetosmaši na vlasti, više levi liberali nego socijaldemokrate, nisu se pokazali kao vizionari poput prethodnika Vilija Branta i nisu pronašli odbrambenu formulu protiv demontaže države blagostanja posleratne Evrope. To su u Volstritu zatočeni tipični politički reprezentanti posleratnih bejbi-bumersa, razmažene generacije koja je odrasla na kreditima svojih očeva, a u starosti se besomučno zadužuje na račun sinova.

Da li Francuzi nalaze novu formulu i prekidaju nezgodnu seriju njihovih poraza, videće se 6. maja.

partije. Ni za jednog od njih se, međutim, ne može reći da je novi Meternik, a ni Čerčil u susretu sa sudbinom, niti se može predstaviti kao Šarl de Gol u Francuskoj, niti kao Adenauer u Nemačkoj, niti kao katolički vizionari Žan Mone i Robert Šuman, koji su kreirali evropsko zajedničko tržište. Sarkozija, muža manekenke Karle Bruni, koga opisuju i kao džet-set desničara s mešavinom agresije i ironije, dvorskog populistu, "narodnog kandidata", kako on sebe voli da predstavlja, u Francuskoj protivnici nazivaju "Sarko Amerikanac"... U Italiji, bogatog populistu Berluskonija – bunga političarem.

Socijalistički kandidat Oland, koji o sebi govori kao o "običnom čoveku", u kampanji je

obećavao da će one koji zarađuju više od milion evra godišnje oporezovati stopom od 75 odsto, da će ponovo pregovarati o evropskom fiskalnom paketu, koji je prihvatilo 25 zemalja. Najavljivao je da će povećati i poreze za korporacije, da će povećati minimalne plate, sniziti godine za penzionisanje sa 62 na 60 za pojedine kategorije radnika i pomoći mladima koji traže posao.

STALJINGRAD: Ranije pretpostavke analitičara govorile su da bi lider Levog fronta i popstar levice Žan-Lik Melanšon, koji se zalagao da se prihvati veći od 360.000 evra godišnje oporezuju stopom od 100 odsto i da se Francuska povuče iz NATO-a, mogao tražiti ustupke pre nego što pozove pristalice da glasaju za

Olanda. Levi front, koalicija Francuske komunističke partije, Partije levice i Unitarne levice (*Gauche unitaire*), koja uključuje komuniste, leve socijaliste, trockiste, leve radikale, republikance, sekulariste i ekologiste, napredovao je u odnosu na 2009. (kada je osvojio 6,47 odsto glasova na izborima za Evropski parlament, ili u odnosu na 2010. kada je na regionalnim izborima osvojio 7,49 odsto).

Na početku kampanje pravili su viceve o tome da dolazi dan kada će Melanšon osvojiti 9,99 odsto glasova (paziti na mesto zareza), a posle su mu istraživači javnog mnjenja prognozirali čak rezultat od 17 odsto – pa onda konstatovali da je dobio manje nego što je očekivano, ali da ipak donosi rezervno gorivo

Osokoljena evropska desnica

ISTORIJSKI USPEH: Marina le Pen

sničarskih partija, kao što su italijanska Severna liga, Nacionalni front ili austrijski slobodarci. On objašnjava da je Marina nastavila putem svog oca Žan-Marija le Pena, ali je "izglačala sve što je ekstremno". Kaže da se "treba distancirati od antisemitizma, aranžirati sa Izraelom, da ne treba biti ksenofobičan, protiv svega što je strano, ali zato treba biti kritičan prema islamu". To bi trebalo da budu principi nove strategije desničarskih partija.

Za Sarkozija kaže da sada plaća cenu za to, što je doduše "govorio desno, ali nije u skladu s tim ništa preduzimao i sada mu ljudi ne veruju". Sa druge strane, Nacionalni front su svi otpisivali, a on je jačao, što pokazuje da Evropa i u budućnosti mora da računa sa desno-populističkim segmentom.

Optimizam Melcer crpi i u promenama na vrhu Severne lige, gde je Umberta Bosija zamenio bivši ministar unutrašnjih poslova Roberto Maroni. Sa takvim partnerima u Francuskoj i Italiji austrijski slobodarci sa optimizmom gledaju u budućnost. Prvi cilj im je da na EU izborima 2014. osvoje dovoljno glasova da formiraju ozbiljnu frakciju protiv Evropske unije.

Novo lice evropske desnice nazire se i u liku holandskog desnog populiste Gerta Vildera, koji je u ponedjeljak oborio manjinsku vladu premijera Marka Rutea, jer se nisu dogovorili o paketu štednje i pomoći za krizom ugrožene države EU. Koliko god u Holandiji nastupa kao radikalni protivnik islama i EU, toliko se predstavlja kao prijatelj Izraela. On neće da ima nikakva posla sa partijama kao što je belgijska Vlams Belang, koja otvoreno potpiruje mržnju prema strancima.

Sa 17,9 odsto osvojenih glasova predsjednički kandidat ekstremno desnog Nacionalnog fronta Marina le Pen ostvarila je istorijski proboj na francuskoj političkoj sceni. Partije slične orijentacije u Evropi, mahom smatrane baukom politički korektnog mejnstrima, nadaju se povoljnijem vetru u sopstvena leđa. Odličan rezultat Le Penove bez sumnje je "ojačao našu demokratsku legitimaciju", kaže u razgovoru za bečki "Standard" Andreas Melcer, poslanik austrijske Slobodarske partije u Evropskom parlamentu, "jer je pokazala ispravnost modernog desnog kursa".

Melcer važi za jednog od najvažnijih ljudi za vezu evropskih desni-

Beg iz centra

U vremenima blagostanja birači nisu skloni da svoj glas daju nekome ko obećava radikalne promene. U vremenima privrednog rasta mejnstrim partije se, shodno tome, pažljivo kreću nešto više desno i nešto više levo od centra, pa je u nekom trenutku do neprepoznatljivosti izbledela razlika između evropskih socijaldemokrata i demohrišćana. Partije ekstremno desno ili levo su po pravilu slabo prolazile na izborima.

U vremenima krize i nezaposlenosti birači traže radikalne promene. To važi i za doskora zaštićenju, a u poslednjih nekoliko godina ugroženu srednju klasu. Uspeh Fransoa Olanda upravo leži u tome što je to prepoznao i tome prilagodio svoju kampanju. Marina le Pen nije morala ništa naročito da menja, jednostavno je dočekala veće nezadovoljstvo glasača.

Kada se u Francuskoj saberu glasovi ekstremne levice i desnice, izvlači se zaključak da preko 30 odsto glasača želi promenu do sada etabliiranog političkog i društvenog sistema. Tako i mejnstrim partije u lovu na glasove počinju da menjaju svoj umereni ton i udaljavaju se od političke korektnosti. To opet kod umerenih glasača izaziva gađenje, pa ne želeći da imaju posla ni sa ekstremnom desnicom ni sa radikalnom levicom, svoj protest izražavaju dajući glasove bizarnim partijama kao što je Piratska partija u Nemačkoj, ili Movimento u Italiji koji predvodi kabaretista Bepe Grilo, a koja je već po nekim procenama treća po snazi. Posledica bežanja glasača ekstremnim partijama i njihovog participiranja u vlasti, posledica ekstremnijeg suštinskog, ili makar demagoškog zaokreta mejnstrim partija je da se gubi potencijal za kompromis, na kome se ne zasniva samo Evropska unija kao politička tvorevina, već demokratije uopšte. Rezultat takvog razvoja se vidi u SAD, gde republikanci pod uticajem svog ekstremnog krila Čajanke (*Tea Party*) gube sposobnost dogovora sa demokratama u Kongresu, pa čitav politički sistem svako malo deluje disfunkcionalan.

A. I.

socijalistima. Kako izveštava BBC, prvi uzvici uzbuđenja čuli su se kada su se na TV ekranima pojavili rezultati egzit pula koji su govorili o vođstvu Olanda za tri poena (zvanični rezultati će prepoloviti tu razliku), a drugi, pri kraju govora Žan-Lika Melanšona na pariskom trgu Staljingrad.

Melanšon, dobar govornik, pustio je socijaliste da čekaju, podižući napetost, zato su ga žešće pozdravili kada je izgovorio da 6. maja svi zajedno treba da sruše tandem "Merkozi". U konačnom saldu odlučivaće i onih šest odsto

glasača malih kandidata (*les petits candidats*) – Eva Džoli, kandidat evro-ekologista (2,28 odsto) Olandu je odmah dala podršku, a odlučivaće i antievrosuverenista Nikola Dipon-Enjan (1,8), Filip Putu iz Nove antikapitalističke partije (1,2), trockista Natali Arto iz partije Radnička borba (0,57) pa i bizarni nezavisni kandidat Žak Šeminad, koji se zalagao da se kolonizuje Mars (0,25 odsto). Možda i partijski neidentifikovani "indignadosi", "anonimusi" i "okupatori Volstrita".

Ako bude izabran, Fransoa Oland će biti prvi

levičarski predsednik u Francuskoj posle Fransoa Miterana, koji je vladao u dva mandata između 1981. i 1995. Oland je ohrabrivao birače podsećanjem na prvi krug tih izbora iz 1981: "Miteran je bio drugi, mi smo sada prvi..." Povratak socijalista u Francuskoj mogao bi da predstavlja prekid po levicu neprijatne serije kraha vlada levog centra u Evropi (vidi tekst "Umorna evrolevica"), koja je deo sindroma dugoročne krize evropske socijaldemokratske formule.

Milan Milošević

Uzmi lovu i briši

Uprkos masovnim protestima, na koje su vlasti odgovorile primenom sile, i jednoj ljudskoj žrtvi, održana je trka Formule 1 u Manami. Ako se na trke gleda isključivo kao na izvor velike zarade, ako organizatori ne haju šta se oko njih događa, onda F1 prestaje da bude sportski spektakl

KADA JE PRE osam godina vlasnik Formule 1 Berni Eklston objavio da je u zvanični kalendar uvrštena i trka za Veliku nagradu Bahreina (prva trka F1 na Bliskom istoku), komentari su tim povodom bili u stilu – prebogat i šeići kupili sebi novu “igračku”. OK, mogu to sebi lako da priušte, ima se, može se... I stvarno je 2004. sve bilo više nego glamurozno, u stvari baš po meri zemlje domaćina. Na tribinama publika, a u specijalnim ložama i na terasama grandiozne aluminijumske višespratnice pored staze – šeići. F1 devojke ili, kako ih zovu, *pit babys* se podrazumevaju. Supruge su, valjda, ostavili u haremima ili kod kuće. Iskren da budem, nemam pojma ima li uopšte harema u Bahreinu? Dakle, nekoliko godina glamura i uglavnim dosadnih trka. Kad ono...

Prošle godine na prebogatom ostrvcetu u Persijskom zalivu (površina 750 kvadratnih kilometara), šeićima počinje da se “događa narod”. Kralj Hamad bin Isa al Kalifa, princ Salman bin Hamad bin Isa al Kalifa i premijer ustavne

monarhije Kalifa bin Salman al Kalifa odgovaraju represijom. Na demonstrante policija puca što gumenim što pravim mecima, suzavac i ostali “trovači” se troše kao na Brankovom mostu posle krađe izbora onomad kod nas. Padaju i žrtve, a među ostalim posledicama nemira, posle procene da u Bahreinu nije bezbedno – Berni Eklston je bio prinuđen da otkaze trku. Ljubitelji F1 nisu mnogo patili, evo ja na primer, ali pretpostavljam da je Eklston odluku doneo lijući teške suze dok je gledao kako pustinjski pesak upija i njegovu (predviđenu) zaradu.

SHOW MUST GO ON: Da je reč o respektabilnoj svoti, a Berni nikad nije radio na sitno, najbolja je ilustracija ogroman napor koji je uložio tokom prošle godine da trka u Bahreinu ne samo ostane u kalendaru, već i da prošle nedelje bude održana. Po svaku cenu. Organizatori ga zdušno podržavaju obećanjima da “sitnice” tipa ulične demonstracije, hapšenja, prebijanja i pucnjava po demonstrantima, nikako neće loše uticati na održavanje spektakla. Eklston

sve do same trke izjavljuje da je “sve pod kontrolom”, da su relevantne agencije “dale odobrenje jer je bezbednost učesnika zagarantovana”. Branio je svoju “investiciju” i veoma ciničnim izjavama.

Nije izvadio glavu iz peska ni kada je uoči same trke pala još jedna žrtva među demonstrantima. Ubijen je 36-godišnji Salah Abas Habib čije je telo, kako su izvestile svetske agencije, pronađeno izrešetano dan nakon što je učestvovao u sukobu sa policijom. Utvrđeno je da je Habib imao prelom vrata, rane od metaka za ptice (!?), modrice i teške opekotine na nekoliko delova tela, saopštio je predstavnik organizacije Al Vefak i za njegovo ubistvo optužio vlasti. Sahrani je prisustvovalo 15.000 ljudi, a potom su demonstracije postale još žešće. Na tako postavljenu scenu stigao je i “najbrži cirkus na svetu”. Pod snažnim merama bezbednosti ekipe timova pre desetak dana istovaruju bolide i opremu iz velikih kargo aviona i do boksova stižu najkraćim putem uz pratnju policije i vojske. Berni Eklston ostaje dosledan...

“U osnovi problemi u Bahreinu nemaju nikakve veze sa Formulom 1”, rekao je tada, a na pitanje novinara da li događaji u Bahreinu donose loš imidž Formuli 1, hladno je odgovorio: “Znate kako se kaže, ne postoji takva stvar kao što je negativan publicitet!”

Onda vlast uoči trke povlači i potpuno besmislen i izuzetno nepopularan potez – zabranjuje ulazak u Bahrein izveštačima Skaj njuza, Rojtersa i “Fajnenšel tajmsa” uz obrazloženje da je reč o “novinarima koji ne prate Formulu 1, te su ih pozvali da apliciraju za vizu – posle trke. “Napominjemo da agencije AP, AFP, kao i Skaj njuz imaju stalne dopisnike u Bahreinu”, stajalo je u zvaničnom saopštenju organizatora. Prilaz čitavom kompleksu objekata oko staze danima pre trke bio je pod danonoćnom stražom, “ograđen” po sistemu – ni “tica ne može da proleti, a kamoli da prođe neko ko ne treba. U takvim uslovima, jasno je, nema ništa od spektakla. Nema kontakta publike i vozača uoči trke, u stvari, svih onih

Politička pozornica

Održavanjem trke Formule 1 po zacrtanom planu i programu vladajuća kraljevska porodica u Bahreinu htela je da pokaže kako je u zemlji sve u redu, kako je egipatski, libijski ili sirijski talas pobune nije zahvatio i da na Zapadu povрати svoj ukaljan ugled. Opozicija je pak iskoristila prisustvo svetskih medija da pokaže upravo suprotno: Da većinski šiitski “narod” hoće demokratske promene, a da se sunitске vlasti protive i ne prezajući od upotrebe sile brane svoje privilegovane pozicije. Prošle godine je trka F1 otkazana zbog masovnih protesta koji su ugušeni uz pomoć oružanih snaga Saudijske Arabije i Ujedinjenih arapskih emirata. Prema nezvaničnim procenama, od tada je u nemirima ubijeno preko 80 ljudi, među kojima i više policajaca. Kritika sa Zapada ipak je bila uzdržana: U Bahreinu koji ima oko 1,3 miliona stanovnika stacionirana je Peta flota Sjedinjenih Američkih Država, vladajuća porodica je važan saveznik SAD u ovom nestabilnom delu sveta.

Pred ovogodišnju trku F1 protesti su se intenzivirali. Jedan od šiitskih duhovnika Isa Kasim pozvao je prilikom molitve prošlog petka “muškarce, žene i decu” da izađu na ulice i “pokažu svetskoj javnosti da imaju političke zahteve” i najavio “dane gneva”. Režim je odgovorio ogromnim merama bezbednosti, jedan demonstrant je ubijen, a 96 aktivista je privedeno. Ne bi li umirio situaciju pred trku F1, sam kralj je najavio kao moguć dijalog sa opozicijom: “Lično i jasno želim da izrazim svoje opredeljenje reformama i pomirenju u našoj veličanstvenoj zemlji”, te da su njegova vrata “uvek otvorena za dijalog sa celokupnim stanovništvom”.

Reč je, naravno, i o velikoj zaradi. Cena održavanja trke procenjuje se na oko 40 miliona dolara, a promet je pre dve godine uz prisustvo 100.000 gledalaca iznosio pola milijarde dolara.

A. I.

DEMOKRATIJE, A NE IGARA: Antirežimski protesti u Manami foto: Reuters

scena bez kojih F1 nije ono što bi trebalo da bude – kompletan spektakl. Svaka ideja da se akteri trke ipak “socijalizuju” sa fanovima odbacena je posle incidenta kada je kombi ekipe Fors Indija bio (slučajno?) pogođen Molotovljevim koktelom. Četvorica mehaničara koliko ih je u vozilu bilo prošli su bez povreda, ali su zbog pretrpljenog šoka hitno vraćeni kući. Na sam dan trke demonstranti su držani na “pristojnom odstojanju”, nekoliko kilometara daleko od staze. Kroz kordon su do tribina ipak uspele nekako da se probiju dve devojke koje su, čim su raširile transparente sa antivladinim porukama, agenti u civilu “zamolili da se udalje” – do marice.

SPORTSKI DEO PRIČE: Sama trka bila je relativno zanimljiva, bar njen dobar deo. Fetel (Red Bul) bio je prvi na startu i u svom stilu poveo trku. Iza njega je do prve krivine bilo dosta akcije, Hamilton (Meklaren) loše je krenuo sa druge pozicije, kao i Veber (Red Bul) i Baton (Meklaren), što su iskoristili Alonso (Ferari) i Grožan (Lotus) koji su obišli Australijanca, a najspektakularniji je bio start Kimija Raikone (Lotus), koji je sa jedanaestog mesta dostigao vodeće, onda ih tokom trke i prestigao – sve osim Fetela. Šlag na Lotusovoj torti bilo je treće mesto za Grožana. Prve dve trećine trke

su bile zanimljive i kad je reč o ostalima, bilo je tu dobrog trkanja, a moram da pomenem i drapačko ponašanje Nika Rozberga (Mercedes) koji je braneći poziciju bukvalno izgurao sa staze Alonsa (Ferari), a potom na istom mestu i svog dobrog drugara Hamiltona.

Posle trke u Bahreinu ponovo se povela priča i o gumama koje se stavljaju na bolide. Naime, kada se svojevremeno posle Danlopa i proizvođač guma Gudjer povukao iz spektakla, doneka je odluka da u Formuli 1 bude samo jedan snabdevač pneumaticima i izbor je pao na firmu sa velikim iskustvom u tom poslu, na italijanski Pireli. Pazite sad, tada su i organizatori i timovi i vozači tražili gume koje se brže troše! Čak su posle prve sezone dobili nepodeljena priznanja od svih da su baš takve gume – doprinele zanimljivosti trka F1.

“Moram da vozim najbrže što mogu da bih bio u vrhu i da istovremeno pazim na gume da ne bi trku završio na felnama”, požalio se posle ove poslednje trke višestruki šampion Mihael Šumajer (Mercedes). “Trebalo bi da se upitamo mora li baš tako, a ja mislim da to ne valja, da to nije ono što trka F1 treba da bude.” Ja mislim da je Šumi tek delimično u pravu jer je uz sve ostale veštine, novim pneumatcima vozačima nametnuta još jedna – čuvanje

guma. Uostalom, na trci u Kini i Raikonen je nekoliko krugova pre kraja zbog devastiranih guma pao sa četvrtog na dvanaesto mesto pa posle nije kukao.

A početak sezone stvarno je potvrdio očekivanja da će trka biti zanimljivija nego prošlih godina. Mislim, četiri trke, četiri pobednika, čak sedamnaest vozača je osvojilo bodove. Uz to, smanjen je jaz između velikih i srednjih, a najprijetnije iznenađenje je ekipa Lotusa. Skromni u izjavama pred početak sezone, kao da su i sami zatečeni uspesima. Novajlija Grožan je napravio nekoliko brljotina u prethodnim trkama koje su ga skupo koštale i ovo je bila prva koju je završio, i to na trećem mestu. Kimi je u vrhunskoj formi, ima snažnu motivaciju i – brz bolid. Mercedes je, smatram, najviše napredovao. Niko je u Kini osvojio prvu pobeđu za taj tim posle pedeset godina kada je za volanom “srebrne strele” bio legendarni Huan Manuel Fando. Bolji nego prethodne sezone su Fors Indija i Zauber, dok je Red Bul u prve tri trke delovao smušeno, ali Fetel je ipak prvi u generalnom plasmanu ispred Hamiltona, Vebera, Batona i Alonsa. F1 za tri nedelje započinje seriju trka u Evropi, a svi pretendenti na titulu najavljuju poboljšanja bolida.

Dušan Radulović, Radio Beograd

Intervju: Robert Prosinečki

O pobjedničkom mentalitetu

Slučajno ili sudbinski, Prosinečki počinje novu karijeru tamo gdje je krenuo kao igrač. Ako bude imao bar deo uspeha koji je postigao kao fudbaler, biće zapamćen i kao veliki trener

OVE GODINE ĆE, na različite načine, biti obeležen dolazak dvojice znamenitih Zagrepčana u Beograd. Najpre će u maju biti serija događaja kojima će se podsetiti na stogodišnjicu tragova Miroslava Krleže u ovom gradu, a iza toga, na leto, brojaće se četvrt veka od prelaska Roberta Prosinečkog iz zagrebačkog Dinama u beogradsku Crvenu zvezdu.

Sa Prosinečkim smo razgovarali na stadionu Crvene zvezde i bilo je nedovoljno vremena za dugi intervju. Prosinečki je imao konferenciju za medije, pa snimanje za jednu TV ekipu, pa razgovor za "Vreme", pa hitno na neki sastanak, pa nazad na trening. Dok razgovaramo, često mu zvoni telefon i neprestano dolaze ljudi koji bi da se slikaju sa njim ili sa molbom da im da autogram. Drugi dolaze da ga pitaju za tip: ko će pobediti, Real ili Barsa.

Iako važi za strastvenog pušača, zapalio je samo jednu cigaretu tokom razgovora u čijoj je pripremi bila molba da se ne bavimo politikom. Izgleda kao čovek koji vrlo dobro zna šta mu je posao i šta mu je cilj, ali je svestan da mnogo stvari neće zavisiti od njegovih odluka. Kada se priseća igračkih dana, kaže da je Brazilac Ronaldo najbolji fudbaler sa kojim je igrao u životu, a za Johana Krojfa misli da je najveći trener. Nema nikakvih nesporazuma sa Miroslavom Blaževićem za koga kaže da je mag atmosfere i da je svestan da je na više načina obeležio i njegovu igračku i sada trenersku karijeru. U sadašnjem timu Zvezde samo Danko Lazovića vidi kao nekog ko bi mogao da bude prepoznat kao zvezda i da učestvuje u reklamnim kampanjama poput njega u vreme kada je radio reklame za Udarnik i Misaoni fudbal. Pobjede nad Partizanom vidi kao ključne u nastojanju da napravi tim koji će narednih godina dominirati u srpskom fudbalu.

Razgovor počinjemo poređenjem dva njegova dolaska u Beograd. Slučajno ili sudbinski, Prosinečki počinje novu karijeru tamo gde je krenuo kao igrač. Ako bude imao bar deo uspeha koji je postigao kao fudbaler, biće zapamćen

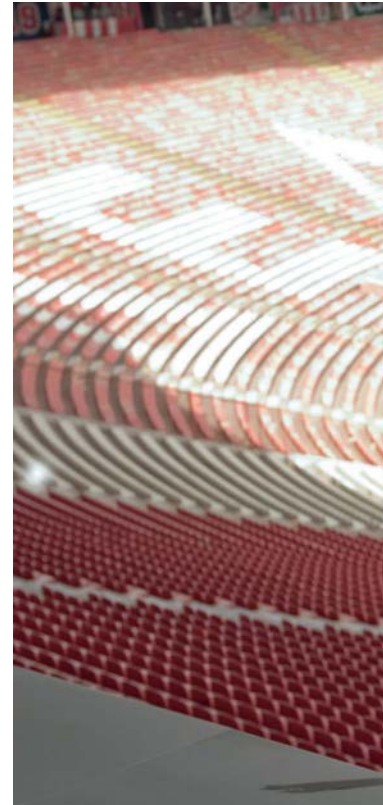
i kao veliki trener. Kako je izgledao prvi dolazak u Beograd a kako je sad, pitali smo ga na početku.

"To su drugačiji periodi, drugačije vreme. Beograd je drugačiji, promenio se, ali ima posebnost dušu. Dok sam igrao ovdje četiri godine, ja sam zaista uživao. I dok sam igrao i dok sam izlazio, osjećao sam se ovdje jako dobro i uvijek govorim da je to moj drugi grad. Volim biti ovdje, volim ovaj klub, on mi je puno dao i ja sam mu uzvratilo, čini mi se, istom mjerom. Lakše mi je bilo dok sam igrao, jer je bila kudikamo manja odgovornost. Samo razmišljam o sebi i o tome kako ćeš igrati, a danas razmišljam o gomili drugih stvari, pa i to utiče na mene. Kao igrač želio sam se dokazati jer su u Zagrebu rekli da sam netaleantiran i imao sam ogroman motiv da uspijem u velikom klubu. Sada isto i kao trener. Na početku imam veliki motiv i veseli me čitava situacija.

Koliko god da je teško i da Zvezda nije na nivou koji bismo htjeli, mislim da smo svakoga dana sve bolji i bolji, i kao klub i kao tim i mi svi vjerujemo da je budućnost naša. Vjerujem da ćemo ubrzo biti na prvom mestu jer se svi trudimo da tamo stignemo. Tim prije što igrači koje smo sada doveli u prelaznom roku imaju i karakter pored kvaliteta da nas odvedu tamo. U zbiru, nekada i sada, to su dva veoma različita vremena, naročito što sam sada sa porodicom i to nosi sasvim drugačiji život. Beograd je prema meni uvijek bio jako dobar i ja ću ne samo kao trener već i svojim sveukupnim ponašanjem učiniti da Zvezda bude tamo 'di treba biti.'

"VREME": Kada ste prvi put došli Zvezda je bila evropski značajan klub, a danas je to sasvim druga priča. Koliko je teško usaditi pobjednički duh u današnju generaciju fudbalera?

ROBERT PROSINEČKI: Crvena zvezda je takav klub u kome se stalno mora pobjeđivati i to se generacijski prenosi. Postoji problem u nekim godinama ranije kada je sve bilo drugačije:

bila je velika liga, igrači nisu išli baš tako mladi, mogao se napraviti neki kontinuitet pa se mogla stvoriti velika ekipa. Moja generacija je bila jedinstvena i napravila je rezultat koji je bio nevjerojatno značajan, ali se to teško može ponoviti. Danas igrači odlaze prerano i teško je sastaviti ekipu koja će duže ostati zajedno. Mi smo sada željeli da uzmemo ono što je najbolje u Srbiji, da ojačamo omladinski pogon jer je to, čini se, jedini način da Zvezdu vratimo tamo 'di joj je mjesto.

Šta je potrebno uraditi da bi ti mladići koji danas dolaze u Zvezdu imali pobjednički mentalitet?

Ne bih ja to tako rekao. Pobjednički mentalitet je nešto sa čim se čovek rađa. Ne možeš ti sad nekom to usaditi, ne možeš lidera stvarati. Možeš mu dati neke upute i to je sve. Nama je u izboru igrača bilo važno i ko je kakav karakter, a ne samo da li je talentovan. Kada dođeš u Zvezdu, nije lako. Pritisak je ogroman jer moraš stalno pobjeđivati i to nije lako.

Dve stvari su obeležile vaš dolazak kao igrača u Beograd: u Dinamu su mislili da

i drugim stvarima

foto: Ivan Šepić

niste talentovani u dovoljnoj mjeri, a ovdje ste odmah bili prepoznati kao potencijal za duži niz godina. Šta se sada dogodilo kada ste došli kao trener?

Ranije nije bilo takvih razgovora jer nisam bio odlučio da budem trener. Čim sam odlučio da se zaista bavim ovim poslom samostalno, lako smo se dogovorili. Kada je stigla Zvezdina ponuda odlučio sam da preuzmem vođenje tima. Kada je stigla ponuda, morao sam se dogovoriti sa svojom suprugom i djecom i docnije sa hrvatskim fudbalskim savezom. Nisam se plašio kako će me dočekati ovdje, kao što se ne plašim ni kako će me dočekati kada se jednog dana opet vratim u Zagreb. Klub mi je dao povjerenje i vjerujemo da nešto možemo da promijenimo u Zvezdi.

U kojoj mjeri vi danas kontrolirate tim? U javnosti je bilo glasova o tome da uprava ima veći uticaj nego vi kao trener.

Nikada ne bježim i ne želim da bježim od odgovornosti. Ja sam došao u tim kakav je bio ranije sastavljen, pa smo nešto napravili. Sada je odlučeno da se ide na podmlađivanje i to smo

uradili. Vjerujemo u taj projekt i da će on dati rezultate. Ušli smo u finale i to je neki rezultat. U prvenstvu je stvar odranije gotova jer, iako to želimo, teško je očekivati da je moguće stići deset bodova prednosti Partizana. Ipak, dve pobjede protiv komšija su nam pokazale da ovaj tim zna i može da igra. Njima treba još mnogo stvari, ali imaju i karakter i kvalitet. Na dobrom smo putu.

Kako vidite situaciju za narednu sezonu? Više puta ste ponovili da ostajete u Zvezdi, a kakva je situacija sa timom? Da li sada već imate neke ideje koga dovesti na leto i ko će otići iz kluba?

Naša vizija je jasna: Zvezda mora da pobjeđuje i da najprije osvoji prvenstvo. U toj viziji je najvažniji kontinuitet, jer nema ništa preko noći. Opet znamo da klub mora živjeti i da će najbolji u jednom času morati otići iz kluba. Moramo naći alternative i ne možemo stalno praviti novi tim jer ne možeš naći jedanaest alternativa. Ako odu dvojica, nađu se dobre zamjene i to je jedini način na koji klub može dobro funkcionirati. Ko će otići ovisi o upravi.

Šta je na SP-u u Italiji nedostajalo toj generaciji da napravi korak dalje?

Nikada se ne dogodi baš sve što očekuješ. To je bila jako dobra ekipa, pomiješani iskusni i mladi. Ta generacija bi osvojila Evropsko prvenstvo 1992. godine sigurno da nije bilo rata i ostalog. Mi smo tada bili sretni što igramo sa Argentinom, a ne sa Brazilom, jer nam se činilo da oni nisu na tom nivou na kom je tada bio Brazil. Ali, čim igra Maradona, Argentina jeste na visokom nivou. On nije igrao ništa posebno, ali je nad njim bio crveni karton pa smo gotovo cijelu utakmicu i produžetke igrali sa igračem manje. Imali smo šanse čak i na penalima, ali nismo uspjeli.

Ja ne mogu utjecati na to da ako Lazovića traže za neke velike novce, ali mogu utjecati na to da se moramo držati nekih stvari kako bismo ostvarili kontinuitet. Ako to budemo imali, siguran sam da ovaj tim uz nekoliko dodatnih igrača ima šansu, ne samo u prvenstvu nego i u Evropi.

U kojoj mjeri vi možete da kontrolirate odlazak i odlazak igrača iz kluba? Ranije se govorilo da je sve to radio Ivan Adžić. Kakva je danas situacija?

Nisam ni sa kim ovdje imao niti želim imati probleme, pa tako ni sa Adžićem. Meni je uprava dala mogućnost da mogu dovesti igrača za kog smatram da je dobar za klub. I to je sve. Opet, mi ne možemo da kupimo skupe igrače: ovi stranci koji su ovdje imaju kvalitet da naprave razliku.

Vi ste igrali u generaciji mladih igrača koja je obeležila fudbal na ovim prostorima. Da li danas vidite ovde tako talentovane igrače?

Ma, to je potpuno drugačije. Ono je bila velika država, mnogo više ljudi, drugačije se radilo. Danas mladi igrači odlaze van sa šesnaest, sedamnaest godina, to niko ne uspijeva promijeniti. Teško je napraviti neki kontinuitet. Moguće je naći nekog igrača koji će odskočiti, ali je pitanje da li će se ikada pojaviti takva grupa igrača i da će sve biti usklađeno i uklopljeno. Mislim da se onakva generacija više ne rađa. Pored kvaliteta, ta generacija je imala drskosti i bezobrazluka i, što je najvažnije, svi su jako voljeli fudbal, a to je veoma važno, jer i da nisam bio plaćen, ja bih igrao.

Slobodan Georgijev

Raspuštenko

Posle razvoda ne počinje se od nule, nego negde dole, iz minusa. Ako se on zaljubio i otišao s drugom, ne može da izbegne grižu savesti. Ako se ona zaljubila i našla drugoga, on se oseća popišano, odbačeno i bedno

Reč je, nagađate, o razvedenom muškarcu. Termin je biblijskog porekla, od "knjiga raspusna", dokument o razvodu u *Starom zavetu*, pa smo tako prvo imali raspuštenicu ("puščenica" originalno), a sada imamo i raspuštenka. Zapravo bi ispravniji naziv bio raspuštenik, ali govorni jezik je takav. Pre svega treba odbaciti pogrdne i posprdne čaršijske aluzije iz prošlih vekova (19. i 20): "raspušteno vladanje", na primer i slična olajavanja u stilu Mir-Jam i Cicvarićeve štampe koja se tada zvala "bulevarska", a danas tabloidna. Sve je to otišlo u ropotarnicu povijesti, zajedno sa oglasima tipa "Odričem se svoje žene Perside i njene dugove priznati neću", privatnim detektivima koji njuškaju po čaršavima i krišom slikaju ko se s kim kada praska i sa pojmom "krivice" za razvod; Bogu hvala.

Razvod braka postao je normalna pojava, šta god o tome mislili sveta matera Rimska katolička crkva i naši mrakobjesni saborni revnitelji. Kazaće neki od njih da je to komunjarska ujdurma; jeste, pa šta? Ostatak civilizovanog hrišćanluka, ali i islam i budizam, razvod priznaju i regulišu koliko-toliko pravedno.

Foto: Goranka Matić

Nego, vratimo se mi temi. Razvod braka (ne mogu da se ne setim istoimene birtije na Avalskom putu...) događaj je traumatičan i ozbiljan za oba bračna druga; o deci i da ne govorimo ako ih ima, a često ih ima. Veoma retko se događa da se muž i žena razvedu mirno, bez mržnje i razidu se u međusobnom razumevanju, uzajamnom poštovanju i miroljubivoj koegzistenciji, kako to lepo zove moj kum Mika Dajmak. Sve i tada razvod je – kao i svaki raskid ozbiljne ljubavne veze, što takođe spada u ovu priču – događaj potresan. Nemojte mi samo reći da je tu reč o olakšanju, oslobađanju od muke i ratosiljanju od bede; taj slučaj veoma je redak. Istini za volju, određeno osećanje olakšanja postoji u prvom trenutku, ali traje jako kratko. Prosečni muškarac ne zaljubljuje se u opajdaru, gaduru i zmijurinu, nego u lepu, šarmantnu, milu i pametnu ženu, pa se s takvom smuva i čak oženi i ima decu. Zašto i kako ona u jednom trenutku postane sve ono drugo – posebna je priča, na koju ćemo doći u jednom od narednih nastavaka ove kolumne.

Naš raspuštenko, dakle, nađe se u jednom trenutku sam na svetu; što kasnije se razišao sa svojom bivšom, to gore; navike, između ostalog, imaju ulogu. Ako ima kakve-takve prihode

i gde da se nastani, malo mu je lakše; ne mora natrag kod mame. Dobre bivše žene – znam slučaj – ponudiće mu kost i kvartir, samo da ga poštede tog poniženja – dok se ne snađe. Onda dolaze alimentacije, pravo na viđanje dece i već sve to, uključujući i upoznavanje njenog budućeg i njegove nove. Pristojan svet tu se uglavnom snalazi na civilizovan način, ali malo je pristojnog sveta. Jednom sam se tako razvodio, a sudsko veće nije poverovalo jer smo se lepo ponašali na raspravi; mislili su da nešto muljamo s nekretninama. Sećam se da mi je jedna moja drugarica jednom tako opisivala da kako se odlično slaže sa bivšim mužem; rekao sam joj: "Jelisaveta moja dobra, trebalo je da se razvedem od tebe, a ne od one moje bivše." To su srećni ljudi.

Češći je slučaj, nažalost, neprijateljstvo; često obostrano i uvek nepotrebno i štetno. Klasičan primer je pripiti magarac koji u kafani kuka da kako je ona godinama bila kurvetina, ali ne ume da objasni zašto je s njom sve te godine živio. S druge strane je ona koja tvrdi da je on od početka ovakav i onakav, ali eto... Onda dolaze gadosti: ona njega ogovara deci – dok deca ne odrastu i ne shvate sama da o čemu je reč; zakeranje (decenijama me je jedna rana bivša žena davila da joj nisam ostavio neki nož za hleb, mada jesam); guranje nosa u sadašnje brakove, što ume da ima dramatične posledice itd.

Tako je naš raspuštenko još tužnija pojava od belog udovca, čiji je status barem privremen: raspuštenko je bačen natrag u samački život; ne počinje ni od nule, nego negde dole, iz minusa. Ako se on zaljubio i otišao s drugom, ne može da izbegne grižu savesti, jer bivša pati, a u tome su stručne; još i deca, ako ih ima... Ako se ona zaljubila i našla drugoga, on se oseća popišano, odbačeno i bedno. Uopšte, reč je o porazu, kako god okrenemo.

Neću da kažem da je raspuštenicama lakše; nije, ali žene su snažnije, organizovanije, praktičnije i s nogama na zemlji. Retko će se prepustiti patnji, preispitivanjima i introspekcijama koje raspuštence vode u depresije, alkohol, zanemarivanje lične higijene i ostale zabrinjavajuće simptome. Dobro: većinu raspuštenaca to konačno prođe. Probude se jednoga dana, shvate da je to život koji treba živeti, okupaju se i obriju, okanu se preteranog pića, pogledaju se u ogledalo i obuku se pažljivije. Došli smo do naredne faze.

Ide tako naš raspuštenko okolo i merka ribe. Zbog nagomilanog iskustva i posttraumatskog stresa oseća se donekle samouvereniji i – što nije sigurno – pametniji. Ako je pametan, neće muvati žene mnogo mlađe od sebe, ali rekli smo da nije sigurno. Ako nađe zgodnu, držeću i milu raspuštenicu, eto prilike. Ima u *Talmudu* (Pesahim; 112) misteriozna rečenica: "Raspuštenicu uzeti dok je muž živ, jer je učitelj već rekao: rastavljeni koji se ženi puštenicom ima četiri misli u krevetu." Učitelj je, usudiću se da primetim, pogrešio: isto je i sa udovicama i udovcima. Ali: sa četiri misli u krevetu dade se živeti, ako su ljudi pametni i iskreni. ◀

Trideset šest

1 2 3 4 5 6 7 8
9 10 11 12 13
14 15 16 17 18
19 20 21 22 23
24 25 26 27
28 29 30 31 32
33 34 35 **37** 36

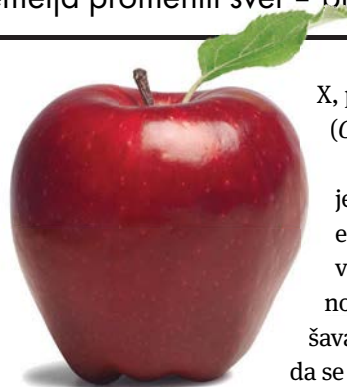
OTAC MAŠINA:
Tjuringova skulptura,
rad Stefana Ketla

Matematička jabuka

Na užas matematičara koji bi se mogao uporediti samo sa iznenađenjem pitagorejaca pred prvim iracionalnim brojem, ekscentrični genije i tragični junak epohe Alan Tjuring pokazuje Tjuringovom mašinom da su matematika i čitav svet sasvim nepredvidivi. Međutim, isti čovek i to, ni manje ni više nego učestvujući u tajnom ratnom programu dešifrovanja Enigme, stvoriće nešto sasvim konkretno, nešto što će iz temelja promeniti svet – prvi praktični kompjuter

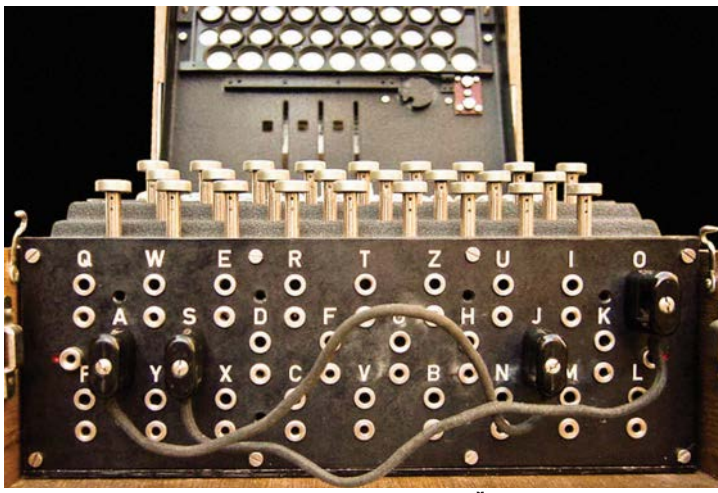
Piše: S. BUBNJEVIĆ

Blečli park, zima 1939. U Bakinghamširu u Engleskoj veliki rat još uvek deluje daleko. Tek će naredne godine doneti poraze za savezničku ekspediciju u Evropi i nakon povlačenja iz Denkerka ratna dejstva preseliti nad Britaniju. Magla i tišina vladaju u dvorištu oko vekovima stare vile u kojoj je sa izbijanjem novog rata smeštena takozvana Stanica

X, poznata i kao Državna škola za kodove i šifre (*Government Code and Cypher School*).

Svetlost je upaljena samo na krovnom prozoru jedne od koliba u dvorištu. Ovde uz lampu mladi engleski matematičar Alan Tjuring (1912–1954), u to vreme već poznat širom sveta po svom neočekivanom odgovoru na Hilbertov zadatak odlučivosti, rešava problem Enigme, sa kojim niko osim njega ne želi da se suoči.

MATEMATIKA DEŠIFROVANJA: Uređaj Enigma

Tokom te decembarske noći, Tjuring iznenada rešava sistem indikatora na ovoj zagonetnoj nacističkoj spravi za šifrovanje mornaričkih poruka. A potom, pre jutra dolazi na još jednu, sasvim novu ideju – smišlja sekvencijalnu statističku tehniku kojom se šifra Enigme može razbiti. Daje joj naziv *Banburismus*.

U narednim danima će sam sebe uveriti da je njegov novi metod funkcionalan u praksi, što dovodi do pokretanja najbolje čuvanog tajnog projekta u Drugom svetskom ratu, projekta "Ultra". Njegove posledice nisu uticale samo na ishod rata koji će tek pokazati svoje strašno lice, nego su sasvim uzgredno dovele i do onoga što u XX veku znamo kao kompjuterska revolucija.

TJURINGOVI FRONTOVI: Tragični junak epohe, ekscentrični genije, ratni heroj i jedan od najvećih umova savremene civilizacije – Tjuring spada u one pojedince koji bi se mogli smatrati najodgovornijim za razvoj savremenih računara. Sto godina od njegovog rođenja, može se reći kako je Tjuring istovremeno vodio rat na tri fronta – konstruisanjem sasvim apstraktne Tjuringove mašine rešio je jednu od najmračnijih tajni matematike, vodio je šifrantski rat i zato konstruisao prvi praktičan kompjuter, da bi na kraju, značajno postavio temelje veštačke inteligencije i razvoja kibernetike.

Naime, još 1937, konstruisanjem prvog poznatog algoritma, što je zapravo Tjuringova mašina, pokazao je da ne postoji algoritam kojim se može odrediti da li je u matematici valjana neka formula, čime je negativno odgovorio na Hilbertov problem odlučivosti. Time je, na užas matematičara koji bi se mogao uporediti samo sa iznenađenjem Pitagorejaca pred prvim iracionalnim brojem, pokazao da je matematika mnogo manje predvidljiva nego što se verovalo još od Euklida.

Projekat Enigma

Kako je došlo projekta "Ultra"? Spravu Enigma razvio je 1923. godine nemački kriptograf doktor Artur Šerbijus, u nameri da zainteresuje komercijalne kompanije za upotrebu šifrovanih informacija. Međutim, interesovanje za Šerbijusov izum pokazala je samo nemačka mornarica, koja je uskoro razvila sopstvenu verziju ovog uređaja. Enigma se sastojala od pet rotora sa zarezima, od kojih je svaki predstavljao različita slova abecede. Poruku šifrovanu Enigmom, primalac je mogao dešifrovati uz pomoć druge Enigme, ali samo ako je bio upoznat sa odgovarajućim položajem rotora. Do 1933. godine čitav Vermaht koristio je Enigmu koja je u narednim godinama doživela znatna unapređenja.

Već 1931. godine saveznici su bili upoznati sa postojanjem i svrhom ovog uređaja, pošto je nemački obaveštajac Hans Tilo Šmit dopustio francuskim tajnim agentima da fotografišu ukradena uputstva za upotrebu Enigme. Međutim, ni francuski ni britanski kriptolozi godinama nisu uspevali da razotkriju njenu šifru. U tome su sredinom tridesetih godina uspeali Poljaci.

Tim predvođen poljskim matematičarem Marjanom Rajevskim rekonstruisao je čitav uređaj, sa svim detaljima, što je Poljacima omogućavalo da između 1933. i 1938. godine prate radio-poruke nemačke armije. Kada su 1939. godine otpočele pripreme za Nemačku invaziju na Poljsku, rezultati Rajevskog bili su prosleđeni Britancima. Tada je britanska tajna služba pokrenula takozvani projekat "Ultra" u Blečli parku, 80 kilometara severno od Londona.

Projekat je okupio nekolicinu vrhunskih britanskih matematičara i kriptologa, koji su svakodnevno dešifrovali nemačke tajne poruke kodirane Enigmom. Od septembra 1939. u takozvanoj Državnoj školi za kodove i šifre (*Government Code and Cypher School*) istraživanje su vodili kriptanalitičari Alan Tjuring i Dili Noks. Ovde će se od decembra koristiti metod sekvencijalne analize šifri, koji je Tjuring smislio u decembru 1939. Za tu namenu je konstruisana i Bomba, prvi algoritamski računar ikad napravljen.

Svakodnevno je snimano preko 2000 šifrovanih radio-poruka nemačke vojske, od kojih su neke bile odaslate sa najvišeg nivoa, pa čak i od Adolfa Hitlera lično. Kako bi se ispitale sve kombinacije rotora Enigme i obradile velike količine podataka, tokom "Ultra" projekta razvijeni su čak i prvi primitivni računari. Ključni problem bilo je pravovremeno nalaženje odgovarajućeg rasporeda rotora, ali su tokom rata u Blečli park pristizali brojni obaveštajni podaci sakupljeni na terenu, kao što je bilo pronalaženje šifrantskih knjiga za Enigmu na dva zarobljena broda u Atlantiku.

STANICA IKS:
Blečli park,
Engleska

Tokom Drugog svetskog rata, kao najtalentovaniji među engleskim matematičarima, Tjuring je od samog početka bio angažovan u Blečli parku, gde, zbog ogromnog broja kombinacija koje su se u njegovoj sekvencionalnoj analizi Enigme morale ispitati, konstruisao jedan od prvih računara, takozvanu Bombu.

Kasnije je radio na razvoju mašine ACE (*Automatic Computing Machine*). Pre njega je osmišljeno nekoliko računara, kao što je Bebidžov kompjuter, ali su oni uvek pri računu izvršavali isti sled funkcija, te bili nesposobni da rešavaju druge probleme. Pored toga, on je smislio i takozvani Tjuringov test, teorijski metod za proveru inteligencije mašina koji je kao koncept značajno uticao i na razvoj robotike u XX veku.

Mada presudno značajan i za razvoj kompjutera i za robotiku, a uz to, i britanski ratni heroj, zbog svoje seksualne orijentacije Alan Tjuring je doživeo tragičnu sudbinu. Kao homoseksualac, 1952. godine je surovo kažnjen hemijskom kastracijom i bio prognan iz vodećih istraživanja – dve godine kasnije izvršio je samoubistvo, za grizavši jabuku u koju je ubrizgao cijanid.

Britanske vlasti su nedavno uputile izvinjenje za diskriminaciju koju je nekadašnji ratni heroj doživeo zbog svog seksualnog opredeljenja. Danas, Tjuringova zaostavština teško je saglediva. Smatra se da je kompanija *Apple* svoj simbol zagrižene jabuke izabrala u čast Alana Tjuringa. Mada je zvanično demantovana, ova priča je davno postala deo opšte kulture, specifično sećanje na veliku matematičku jabuku, koju je samo neko kao Tjuring mogao da zagriže.

Alan Tjuring

Tjuringova mašina

Neposredno uoči Drugog svetskog rata, Alan Tjuring je dao teorijsku pozadinu za kompjutersku revoluciju koja će uslediti pred kraj XX veka. Cela stvar je počela iz sasvim "nepraktičnih" delova matematike – onih koji su pokušali da odgonetnu da li su neke od najpoznatijih nedokazanih matematičkih teorema uopšte dokazive. Povodom toga je Dejvid Hilbert zadao tri pitanja: da li je matematika kompletna; da li je konzistentna; i treće, da li je odlučiva (odnosno, da li postoji algoritam kojim se može odlučiti da li je valjana neka formula)?

Austrijski matematičar Kurt Godel je 1930. godine, u neočekivanom civilizacijskom obrtu, odgovorio na prva dva Hilbertova pitanja i pokazao da nijedan formalni matematički sistem nije zatvoren i da će uvek biti onih tvrdnji koje se ne mogu dokazati, što je tridesetih godina izazvalo depresiju među matematičarima.

Pokušavajući da odgovori na treće pitanje – na problem odlučivosti – Tjuring je 1937. godine na Kings koledžu u Londonu krenuo sasvim neočekivanim putem. Uočavajući izvesne pravilnosti u svakodnevnom računanju, konstruisao je takozvanu Tjuringovu mašinu – misaoni eksperiment kojim se na traci sa simbolima simulira računanje. Tjuringova mašina nije stvarno napravljena, ali je unela revoluciju kao koncept – praktično je definisala ono što će kasnije biti shvaćeno kao kompjuterski algoritam.

No, nakon toga, Tjuring je osmislio i Univerzalnu Tjuringovu mašinu, koja je mogla da simulira rad bilo koje Tjuringove mašine. Uz pomoć nje je tokom iste godine negativno odgovorio na Hilbertovo treće pitanje. Međutim, stvarajući ovu mašinu, postavio je temelj za ono što će kasnije biti softver računara.

2012
www.m3.rs

M3

**MAJ ≈ MESEC
МАТЕМАТИКЕ**

**{ изложбе + радионице
предавања + конкурси
дечји програм
+ такмичења }**

**(ГАЛЕРИЈА РОБНЕ КУЋЕ БЕОГРАД • КНЕЗ МИХАИЛОВА 5
ГАЛЕРИЈА НАУКЕ И ТЕХНИКЕ САНУ • ЂУРЕ ЈАКШИЋА 2)**

ЦЕНТАР
ЗА
ПРОМОЦИЈУ
НАУКЕ

Математички
ИНСТИТУТ
САНУ

Strah od matematike

Prema saznanjima OECD-a (Organizacija za ekonomsku kooperaciju i razvoj), Srbija je jedna od osam zemalja u svetu čiji se đaci plaše matematike

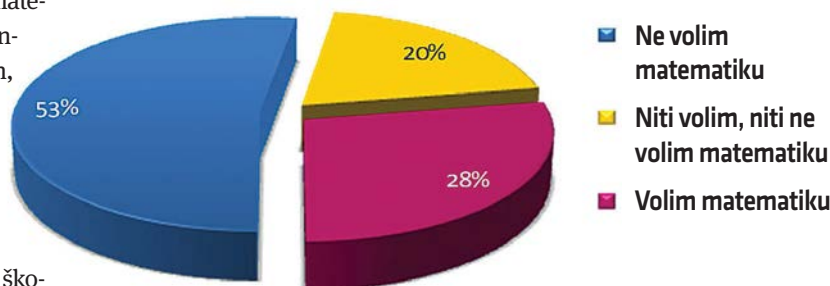
Prve asocijacije prosečnog građanina Srbije na matematiku su brojevi i računanje, ali nemali broj njih pomisli i na “nešto loše”, i matematike se nerado priseća. Neki se odmah prisete pismenog i kontrolnog rada, neki misle na sabiranje, profesora ili komplikovan, težak predmet.

Ovi podaci deo su obimnog istraživanja o stavovima prema nauci koje su u martu 2012. godine sproveli Centar za promociju nauke i Filozofski fakultet u Beogradu. Njihovi ispitanici, kada su govorili o matematici, pominjali su – mada ređe – i neke druge asocijacije: jednačine, novac, finansije, ekonomiju, školu, vežbanje i učenje, loše ocene, popravni ispit. Oko dva odsto ispitanika koji su učestvovali u istraživanju, matematika asocira na razmišljanje i mozgalice, simbol je za osnov svega, nešto korisno i neophodno, a asocira i na geometriju, tablicu množenja, Pitagoru i nauku uopšte.

Naizgled pomalo duhoviti podaci o strahu od matematike koji podsećaju na detinjstvo i pismene zadatke, nisu ni najmanje simpatični ako se uzme u obzir da je Srbija prema saznanjima OECD-a (Organizacija za ekonomsku kooperaciju i razvoj) jedna od osam zemalja u svetu čiji se đaci plaše matematike.

Taj strah, nazvan matematička anksioznost, opisan je pre više decenija. Kako tvrdi Mark Aškraft, profesor psihologije sa Univerziteta Nevade u Las Vegasu, u pojedinačnim slučajevima matematička anksioznost svodi se na izbegavanje suočavanja sa matematičkim pitanjima i rešavanja matematičkih problema.

DA LI VOLITE MATEMATIKU

Neki teoretičari čak navode da se strah od matematike na đake prenosi sa profesora koji takođe imaju nekakvu vrstu anksioznosti koja je povezana sa odnosom prema svojim određenim sposobnostima i znanjima o matematici.

Međutim, u slučaju Srbije, kao i nekih drugih zemalja, reč je o generalno raširenom i opšteprihvaćenom stavu da matematika nije zanimljiva i da je teška. Na osnovu pomenutog istraživanja Centra za promociju nauke, 16 odsto ispitanika reklo je da im je omiljeni školski predmet bio fizičko vaspitanje, dok odmah za njim (14 odsto) ide matematika, koja je ispred srpskog jezika, istorije, biologije, geografije i likovnog. S druge strane, kada su upitani koji su školski predmet najmanje voleli, ubedljiva većina, 42 odsto ispitanika, rekla je da je

to matematika. Sledeći predmet na spisku je hemija, koju je tek devet odsto ispitanika najmanje volelo u školi.

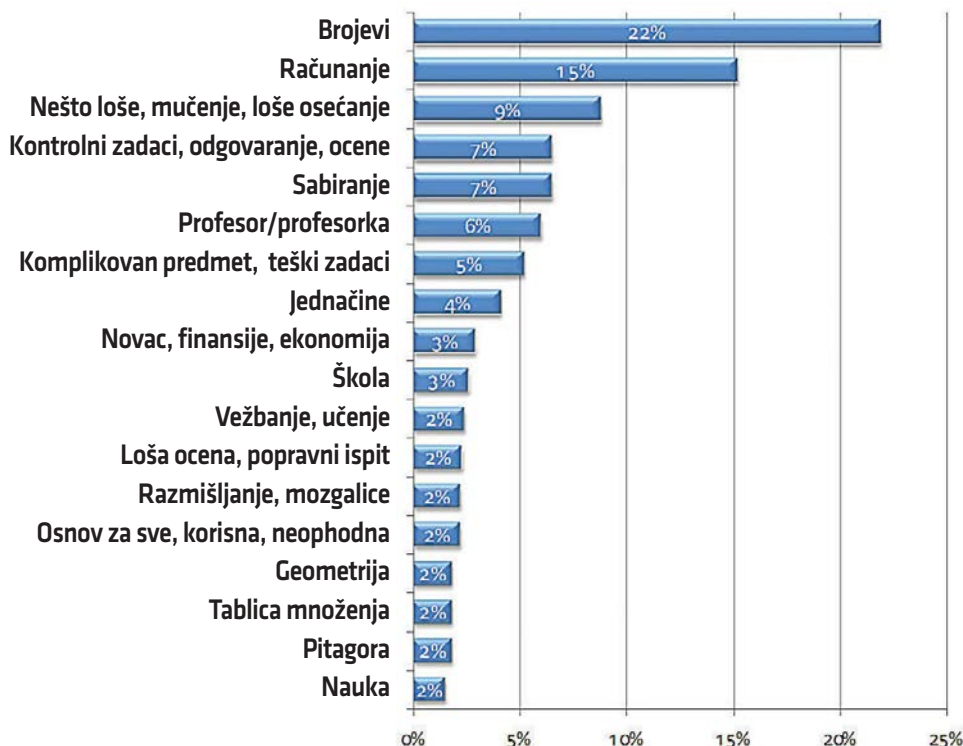
Sve ovo odražava se i na ocenu o sopstvenom znanju iz matematike. Većina, 38 odsto ispitanika, smatra da je njihovo poznavanje matematike “ni dobro ni loše”, dok svega pet odsto smatra da je jako dobro, a osam odsto smatra da je jako loše. Svojim znanjem iz matematike zadovoljno je 29 odsto ispitanika, a veoma je zadovoljno njih pet odsto.

I konačno, ubedljiva većina, na pitanje da li volite/ste voleli matematiku odgovara: “Ne, nimalo je ne volim i nisam je voleo.”

Kada se u ovu jednačinu dodaju sasvim raširene zablude i predrasude da je matematika beskorisna i da se u njoj vekovima ništa novo nije dogodilo, ne čudi što ne postoji još neka disciplina prema kojoj je toliko izražen ambivalentan odnos: strah i ljubav. Jer, matematika nije samo školski predmet, već disciplina koja prožima svačiji život i sa kojom se, plašili se ili ne, suočavamo svaki dan.

M. VIDIĆ

PRVA ASOCIJACIJA NA MATEMATIKU

Računam na matematiku

Tokom meseca maja matematika će izaći na ulice, trgove, rečne obale, osvojiti galerije, muzeje i druge javne prostore

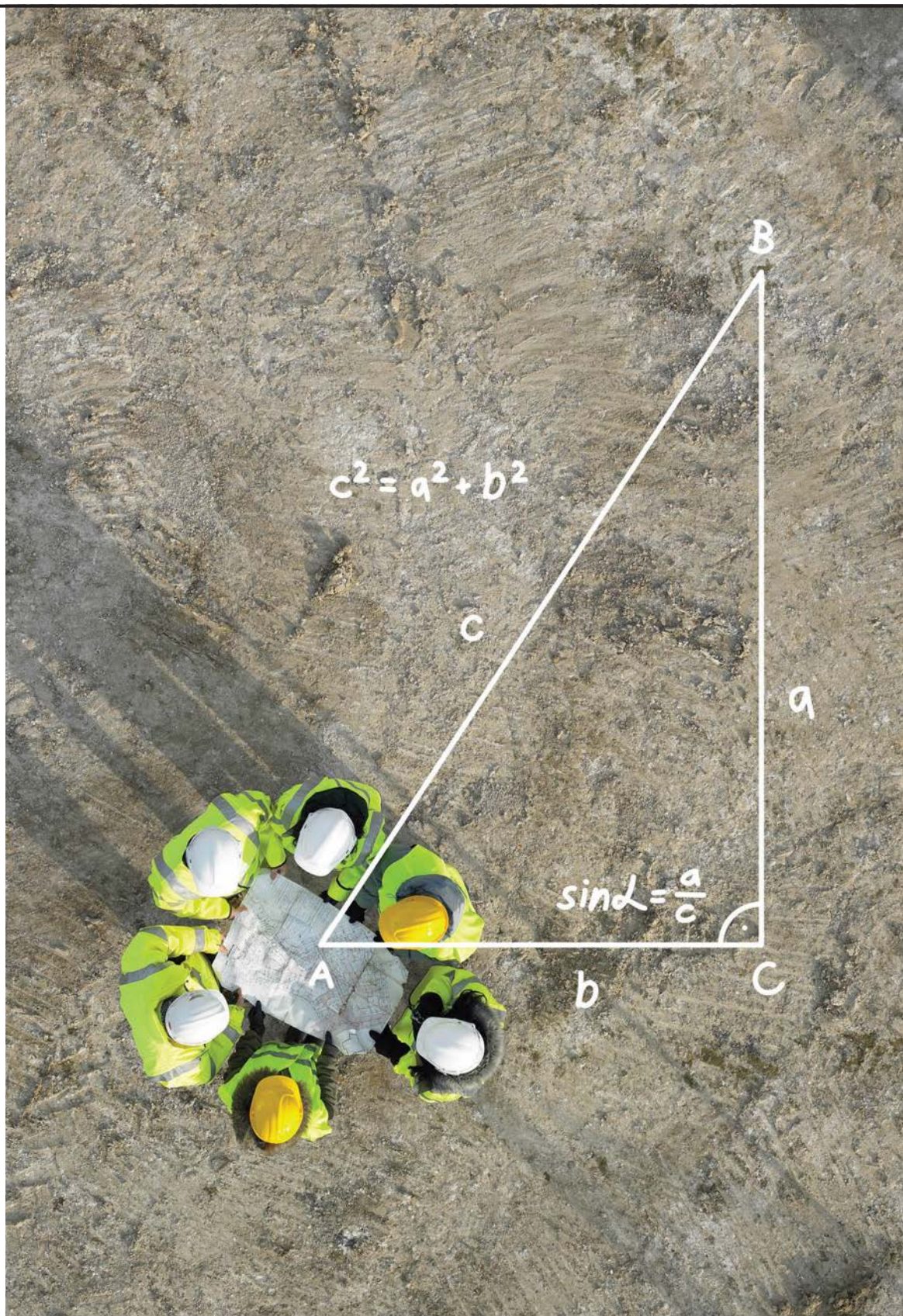
Velike i moćne države kao što su Sjedinjene Američke Države i Nemačka, koje mogu da se podiče razvijenom tehnologijom i velikim procentom visokoobrazovanih, godišnje ulažu vrtoglava sredstva kako bi nauku, koja je osnova za takav razvoj, približili građanima.

Ove dve države su, svaka na svoj način, u više navrata pokretale široke akcije popularizacije matematike. U SAD je ovih dana velika grupa entuzijasta, poznatih ličnosti i stručnjaka pokrenula niz akcija, uglavnom igara i takmičenja, pokušavajući da pokažu da matematika može biti izazovna, uzbudljiva i zabavna.

Nemačka je, na primer, 2008. proglasila godinom matematike, a Nemačko matematičko društvo sa poznatim matematičarem i popularizatorom prof. dr Ginterom Ciglerom na čelu, organizovalo je impresivnu akciju kojom je ova disciplina, predstavljena kao nešto što je zabavno i deo svakodnevice, dotakla svakoga.

Upravo je dr Cigler, zajedno sa predsednikom Srpske akademije nauka i umetnosti Nikolom Hajdinom, pokrovitelj naše nacionalne manifestacije čiji je cilj da populariše matematiku. Mada manifestacija "Maj mesec matematike" (M³) traje znatno kraće od nemačke, pošto se dešava tokom jednog meseca, a ne tokom cele godine, jednako je ambiciozna i ima sličan cilj.

Glavni pokretač i organizator M³ je Centar za promociju nauke (CPN), relativno mlada državna institucija nadležna za promociju i popularizaciju nauke.

Iz programa M³

Zajedno sa glavnim partnerom, Matematičkim institutom SANU-a i u saradnji sa brojnim organizacijama, univerzitetima i kompanijama, CPN ovu manifestaciju organizuje u 15 gradova Srbije.

M³ je, s jedne strane, prilika da se matematika približi građanima, pre svega mladima i deci. S druge strane, tokom priprema i trajanja manifestacije, mobilisan je izuzetan broj matematičara, promotera nauke, mladih naučnika i novinara, a u Beograd dolaze poznati evropski matematičari i drugi gosti.

Tokom meseca maja matematika će izaći na ulice, trgove, rečne obale, osvojiti galerije, muzeje i druge javne prostore. M³ čine matematičke izložbe, predavanja, interaktivni matematički eksponati, promocije, dečje radionice i drugi sadržaji čiji je cilj da prikažu matematiku kao igru, strast i kreativnu veštinu na granici umetnosti i nauke.

Iako u Srbiji postoji duga matematička tradicija, neosnovan strah od matematike je raširen u svim slojevima društva. Ujedno, ovo je prilika da se promeni slika o zanimanju matematičara jer su oni u svetu, zbog široke primene svojih znanja uvek među deset najtraženijih stručnjaka.

Aktivnija promocija nauke uopšte, a posebno matematike, jedan je od načina da se dugoročno poveća matematička pismenost i podstakne razumevanje savremenih tehnologija koje počinjavaju na matematičkom znanju i od kojih zavisi razvoj Srbije kao ekonomije znanja. ◀

M. V.

27. APRIL

12 časova

Svečano otvaranje "Maja meseca matematike"

Svečana sala SANU-a

Knez Mihailova 35, Beograd

Govornici: akademik Nikola Hajdin, prof. dr Ginter Cigler, prof. dr Branko Kovačević, prof. dr Zoran Marković, mr Aleksandra Drecun

27. APRIL

14 časova

Promocija knjige *Smem li da brojim?* Gintera Ciglera

Galerija nauke i tehnike SANU-a

Đure Jakšića 2, Beograd

Govore: Ginter Cigler, Aleksandar Lipkovski, Dobrivoje Lale Erić

27. APRIL – 26. MAJ

Svakog dana, osim nedelje, od 10 do 20 časova, subotom od 10 do 15 časova

Imaginary

Galerija nauke i tehnike SANU-a

Đure Jakšića 2, Beograd

Interaktivna izložba *Imaginary* posetiocima omogućuje da oblike poput pomorandže, jabuke, limuna i smokve pogledaju očima matematičara. Izložbu je osmislio autorski tim Instituta za matematička istraživanja iz Obervolfaha.

4-28. MAJ

Svakog dana od 10 do 20 časova

Velika matematička izložba

Galerija u Robnoj kući Beograd

Knez Mihailova 5, Beograd

Uzbudljive izložbe koje prikazuju matematiku u svakodnevnom životu, u prirodi i tehnici. Upoznajte neverovatan svet matematike kroz dela vrsnih matematičara i umetnika. Eugen Jost: *Sve je broj* (Univerzitet Bajrot, Nemačka); Jablan Slavik: *Vizuelna matematika*; Anatolij Fomenko: *Matematičke grafike*.

15. MAJ – 15. JUN

Svakog dana, sem ponedeljka, od 11 do 18 časova, nedeljom od 11 do 16 časova

Matematika nije bauk

Pedagoški muzej

Uzun Mirkova 14, Beograd

Posetioci izložbe u Pedagoškom muzeju imaju priliku da vide kako je izgledalo izučavanje matematike u Srbiji od sredine 19. veka do danas.

25. MAJ – 2. JUN

Systema

Mikser festival

Savamala, Beograd

Izložba *Systema* će predstaviti radove koji su izabrani na konkursu za plakat na temu "Nastanak harmonije", koji je CPN raspisao povodom "Maja meseca matematike".

28. MAJ

od 10.30 do 15.30 časova

Dan srpskih matematičara

Svečana sala Rektorata Univerziteta u Beogradu

Studentski trg 1, Beograd

Za upućeniju publiku Univerzitet u Beogradu organizuje jednodnevni seminar o životu i delu Mike Petrovića Alasa i Milutina Milankovića.

8-25. MAJ

Svakog radnog dana sem ponedeljka od 10 do 19 časova

Otvorene radionice

Galerija u Robnoj kući Beograd

Knez Mihailova 5, Beograd

Za sve posetioce, posebno mlade, učenike i studente, ali i za stariju radoznu publiku, CPN je organizovao otvorene matematičke radionice na tri popularne teme: "Geometrija oko nas" / "Soba ma-log matematičara" / "Matematika i priroda".

12. MAJ

Međunarodno takmičenje u slaganku Rubikove kocke

Matematička gimnazija

Kraljice Natalije 37, Beograd

Svetski rekord u brzini slaganja Rubikove kocke drži sedamnaestogodišnjak Feliks Zemdeg, koji je na Otvorenom zimskom prvenstvu u Melburnu 2011. kocku složio za 5,66 sekundi. Takmičenje poput ovog organizuje se i u okviru "Maja meseca matematike".

19. I 26. MAJ

18 časova

Matematički filmski maraton

Dvorište Rektorata

Univerziteta u Beogradu

Otvorene projekcije matematičkih filmova predstavljaju serijal dokumentarnih i čuvenih igranih filmova sa matematičkom tematikom, među kojima su i nagrađivani filmovi proslavljenih svetskih reditelja.

8-25. MAJ

Svakog radnog dana, sem ponedeljka, od 11 do 15.30 časova

Školske i predškolske radionice

Galerija u Robnoj kući Beograd

Knez Mihailova 5, Beograd

Za školsku i predškolsku decu CPN organizuje četiri grupne radionice: "Ešer" / "Simetrija" / "Vizuelne iluzije" / "Arheologija i matematika". Nastavnici mogu prijaviti svoja odeljenja na adresi www.prijave.cpn.rs/m3.

8. MAJ

Takmičenje bez stresa

Osnovna škola "Ćirilo i Metodije"

Učiteljska ulica 58, Beograd

Ivan Anić, profesor na Matematičkom fakultetu u Beogradu, osmislio je neobično takmičenje za učenike različitog uzrasta. Đaci iz četiri škole pred publikom će, bez stresa, rešavati raznovrsne i multimedijske predstavljene zadatke.

Trnovit put jedne ideje

Piše:

KATARINA PETROVIĆ

Termin “ekonomija zasnovana na znanju” koristi se sve češće u međunarodnim krugovima, nacionalnim razvojnim strategijama i u obraćanjima svetskih političara. Evropska unija je odredila “pametani rast” kao jedan od tri stuba razvoja do 2020. godine i usvojila dokument “Inovaciona Unija”, koji definiše način sprovođenja ovog plana. Mnoge zemlje u momentu krize povećavaju izdvajanja za nauku, a neretko se govori i o direktnoj vezi naučne razvijenosti zemlje i njenog ekonomskog razvoja.

Ne treba izgubiti iz vida da su značajne investicije u naučna istraživanja potreban, ali ne i dovoljan preduslov kreiranja ekonomije koja se zasniva na tehnologijama i proizvodima više dodate vrednosti. Put od ideje do tržišta je dug i težak. Iz tog razloga, Evropska unija najavljuje spajanje resora nauke i inovacija u sledećoj finansijskoj perspektivi, kao i insistiranje na većem učešću malih i srednjih preduzeća u procesu istraživanja i razvoja.

U Srbiji veze između nauke i privrede, koje nekada zaista jesu bile jake, u ovom trenutku se mogu naći samo u retkim svetlim primerima ličnih inicijativa. Potencijal naučne zajednice samim tim ostaje neiskorišćen kao pokretač ekonomskog razvoja.

Iz tog razloga, država je osnovala Fond za inovacionu delatnost, koji ima za cilj da finansira proces istraživanja i razvoja u privatnom sektoru i da sa kompanijama podeli inicijalni rizik razvoja nove tehnologije. Fond treba i da obezbedi sredstava za finansiranje inovacione delatnosti, prvenstveno kroz saradnju sa međunarodnim finansijskim institucijama, organizacijama, donatorima i privatnim sektorom.

Kroz “Projekat podrške inovacija u Srbiji”, koji se finansira od strane Evropske unije kroz IPA fondove, a sprovodi u saradnji sa Svetskom bankom, Fond za inovacionu delatnost pokrenuo je u decembru 2011. godine prve instrumente za finansiranje inovativnih kompanija u Srbiji. Program ranog razvoja i Program sufinansiranja inovacija u različitim fazama omogućavaju inovativnim preduzetnicima u Srbiji da zaštite intelektualnu svojinu, razviju prototip svoje ideje i da pripreme svoju tehnologiju za nastup na tržištu.

Početkom aprila ove godine dodeljeno je finansiranje prvim kompanijama kroz Program ranog razvoja. Nezavisna ekspertska

komisija, koju čine svetski priznati stručnjaci iz domena nauke, tehnologije i finansija, odabrala je projekte koji će se sprovesti u narednih 12 meseci. Ukupno 820.000 evra dodeljeno je za 11 kompanija koje dolaze iz Beograda, Novog Sada, Pančeva, Starih Banovaca, Topole, Kragujevca i Trstenika. Ove kompanije pokrivaju i različiti spektar tehnologija. Od građevinskih materijala, preko aplikacija za mobilne telefone i novih softverskih rešenja, pa sve do medicinskih uređaja, u ovom prvom pozivu za finansiranje pokazalo se da u Srbiji postoje inovacije sa značajnim potencijalom.

Ipak, izazov na duže staze biće da se konstantno pojavljuju nove tehnološke kompanije, sa dobrim idejama i velikom energijom i znanjem potrebnim da se te ideje razviju. U ovom procesu ključna je saradnja sa naučnoistraživačkim organizacijama. Fakulteti i instituti su svuda u svetu izvorišta novih tehnologija koji se u vidu *spin-off* kompanija ili licenci razvijaju i na kraju valorizuju na tržištu. U ovoj inicijalnoj rizičnoj fazi razvoja tehnologije potrebno je obezbediti nekoliko vidova podrške.

Jedan od najvažnijih koraka jeste identifikovati ideju sa potencijalom na tržištu dok je ona još u fazi naučnih istraživanja. Ovo je posao centara za transfer tehnologija, a Univerzitet u Beogradu je krajem 2011. godine osnovao prvi ovakav centar u Srbiji. Uloga Centra za transfer tehnologije, pored prepoznavanja inovacija na

Univerzitetu, jeste i da pripremi dobru početnu strategiju za razvoj te inovacije i zaštitu intelektualne svojine. Centar treba da stimuliše transfer tehnologija iz akademske sredine u privatnu kompaniju, štiteći pri tome interese Univerziteta i njegovih istraživača.

Kada je nova *start-up* ili *spin-off* tehnološka kompanija osnovana, izazovi na samom početku su veliki. U pomoć zatim dolaze tehnološki inkubatori i naučnotehnološki parkovi koji pružaju administrativnu ili infrastrukturnu podršku. Inkubatori omogućavaju inovativnim preduzetnicima da se fokusiraju na razvoj tehnologije tako što im pružaju administrativnu, pravnu i drugu pomoć. Na kraju, potrebno je obezbediti finansiranje. U tom momentu ključnu ulogu igraju finansijski instrumenti Fonda za inovacionu delatnost koji obezbeđuju početni kapital.

Oba programa finansiranja Fonda otvorena su trenutno za prijavu. Sledeći rok je 31. avgust kada ćemo ponovo imati prilike da vidimo šta to inovativno Srbija ima da ponudi.

Autorka je menadžerka programa za međunarodnu saradnju i finansiranje, Fond za inovacionu delatnost

Događaji i posledice

O stvarnosti lažnog

VREME 1110

Teofil Pančić je verovatno jedini srpski komentator koji je razumno reagovao na slučaj Nikolaidis, udarajući jednako na Nikolaidisove protivnike i branioce ("Slučaj proletera Boleta", "Vreme" 1099). To ga, međutim, nije sprečilo da u poslednjem broju "Vremena" ponudi odveć fatalističku analizu posledica onog imaginarnog terorističkog napada od kojeg je cela priča i krenula: da nije bilo inicijalnog spina o terorizmu, ne bi bilo ni Nikolaidisovog teksta, da nije bilo Nikolaidisovog teksta, ne bi bilo ni svih ostalih reakcija, uključujući i onu iz Foruma pisaca, a da nije bilo reakcije Foruma pisaca, Ugričić bi i dalje bio upravnik Narodne biblioteke. I, strogo uzev, nije to netačno. Da Kolumbo

nije otkrio Ameriku (vođen raznoraznim pogrešnim pretpostavkama), ne bi bilo masovne emigracije u Novi svet, da nije bilo masovne emigracije, ne bi bilo ni ropstva u Americi, a da nije bilo ropstva, ne bi bilo ni građanskog rata, a da nije bilo građanskog rata, ne bi bilo ni atentata na Linkolna. Ergo, da nije bilo Kolumba, ne bi bilo ni atentata na Linkolna.

Problem je, međutim, u tome što između početnog događaja u lancu i krajnje posledice stoje neki ljudi i njihovi postupci. To što je nepostojeći teroristički napad proizveo veoma realne posledice nije stvar nikakve bodrirovske invazije fiktivnog na stvarno, nego vrlo konkretnih poteza koji su se mogli lako izbexi. Pre svega, ako se pronađe gomila oružja u hali u kojoj treba da se održi masovni skup uz prisustvo visokih zvaničnika, razumno je pokazati neku dozu suzdržanosti, naročito ako se ima u vidu da je izvesni Bagzi pre

nekoliko godina bio predmet istog podsmeha kao ovaj nesrećni Bole danas. A posle je bilo to što je bilo. Drugo, u civilizovanom javnom diskursu nije prihvatljivo seiriti nad time što neko nije dignut u vazduh (makar taj neko

bio i Milorad Dodik). A ako već neko baš toliko nema mere pa dozvoli sebi da fantazira o masovnom ubistvu (i molim vas poštedite me priče da Nikolaidisov slabo maskirani kriptonacionalizam ima neke veze sa marksizmom i klasnom svešću), ti ga nemoj bezrezervno braniti. Dakle, nije reč o tome da je laž sposobna "da zagospodari tokovima stvarnog". To da li je teroristički napad stvarno planiran ili nije, od sporednog je značaja. To što je Nikolaidisu žao što pokolja nije bilo, nema veze sa ozbiljnošću pretnje terorizmom, već samo sa njegovim moralom. To što su članovi Foruma pisaca propustili da primete kolika je svinjarija Nikolaidisov tekst, takođe nema veze sa tim da li je ili nije bilo namere da se teroristički napad izvrši, već samo sa (uz dužno poštovanje) njihovom lošom procenom. E sad, naravno da je odvratno to što je Sreten Ugričić proglašen za simpatizera terorizma, ali to se moglo izbexi poštovanje elementarnih bezbednosnih procedura u javnom govoru: ne sprdaj se sa terorizmom i ne podržavaj ono ga koji to čini, osobito ako taj kipti od mržnje.

Aleksandar Stević

>> prodaja&pretplata

	ŠTAMPANO IZDANJE			
	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

	INTERNET IZDANJE	
	bez PDF-a	sa PDF-om
6 meseci		
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

	VREME ELEKTRONSKA ARHIVA	
	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997–2012 (br. 334–1103)	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do februara 2012. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd**, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

► dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom ► telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ► e-mailom na prodaja@vreme.com

Erik

Nekoliko sedmica već piše se ovdje s uzbuđenjem i priča o završnom govoru koji je Brus Springstin održao na festivalu SXSW, utjecajnom muzičkom sajmu novih izvođača u Ostinu, u Teksasu. Pozvan da održi *keynote speech*, kako to Ameri zovu – sat vremena govorio je *Boss* o historiji rokenrola i o paralelnoj historiji Amerike, virtuosno vodeći ličnu i šire kulturnohistorijsku priču; govorio je o politici, o muzičkom biznisu, davao savjete muzikantima koji počinju, pričao anegdote i reminiscirao. Otkrio se kao autor koji je mnogo slušao, mnogo razmišljao, a izgleda i čitao – u finalnom “zakucavanju”, dekonstruirao je i vlastiti imidž nekomplikiranog *working class* heroja, upotrijebivši sasvim neočekivan pojam: “živimo u postautentičnom svijetu”, rekao je sa sigurnošću – kao da je upravo završio s čitanjem Bodrijara.

Foto:Wikipedia

Posebno intrigantan dio, ionako prebogatog performansa, bila je priča o prvim uzorima, ujedno jedini moment kad bi pasao *akustaru* i svirao fragmente songova koji su mu mijenjali život. Rekao je tako da je u tim formativnim godinama od svih bendova tzv. britanske invazije – Beatles, Stones, Them itd. – najviše volio Animalse, “najružniji bend u historiji”, kako reče sa simpatijom, s pjevačem Erikom Bardonom, koji “kao da nikad nije bio dijete, nego je rođen s licem malog starca”. Odsvirao je onda, srčano, dio fantastične *We gotta get out of this place*, prekinuvši je odjednom riječima: “U ovoj je svaka pjesma koju sam ikada napisao.”

Razlika između utjecaja, uspjeha i slave Springstina i Bardona danas golema je, a jasno je bilo i da priličan dio publike teško da još zna potonjeg. Svejedno nije prekinulo čaroliju. Bardona se – potpuno nerokenrolski, tviterom! – javio Brusu; ispostavilo se da je u gradu, i iste večeri na Springstinovom koncertu popeo se na pozornicu da otpjeva tu himnu o bijegu, predstavljajući se tako još jednoj generaciji.

Bilo je nešto tu što je greznulo malo, gorčilo usred radosti. Sve vrijeme, prateći ovo, mislio sam i na nešto bliže – *closer to*

home, engleskom metaforom. Poput kakva predstavnika davnih izgubljenih rođaka koji su jednom, ranije, bili prisutni a onda se izgubili, dotle da se čini da su osuđeni da još jedino sa strane gledaju sretniji dio porodice čiji su nekad bili dio – tako sam osjećao kako ovu divnu priču pratim u ime svih koji se sjećaju Erika – kao našeg starog prijatelja.

Animals su ovdje bili voljeni i utjecajni odmah od šezdesetih, i neće se pretjerati ako se kaže, tada jednako kao Beatlesi i Stonesi. Uvijek mi tako prije svih padne na pamet čuveni Neno Nojgebauer, sin strip crtača Valtera Nojgebauera – prvi zagrebački tediboj i prvi pravi rokenrol *shouter*, koji je pjevao *Kuću izlazećeg sunca* uporno, predano, četrdeset godina, od zagrebačkih plesnjaka do klubova Njemačke, Austrije i Holandije – pa nazad do sešnova gdje smo ga gledali do samog kraja. Sedamdesetih, gotovo čitava buduća beogradska rokenrol scena iz najboljih godina, “ekipa iz Cepelina”, formirala se uz kulturni album Bardona i grupe *War*.

Ipak: najbolji moment, omaž tom “bijelom crncu” iz Šefilda napraviti će – prepoznavši ga kao bliskog – jedan bivši momak iz Čačka.

Za krize osamdesetih, koja se osjetila i po gostovanjima stranih bendova i kad su nam se mjesto novih, željenih, počeli vraćati dragi, ali isluženi heroji – vrijeme Alvina Lija, Rorija Galagera, *Wishbone Ash*. I Erika Bardona. U doba kad je Bora Đorđević držao Jugoslaviju u dlanu, Bardonovi koncerti bili su poluprazni.

Trebalo se sve ono dogoditi, kod nas i kod Đorđevića, da bi se on, u posljednjem trzaju inspiracije, prije potpunog pada, ličnog, autorskog, građanskog, još jedan put osovio na noge i zapjevao kao nikad poslije. Već ranije brodeći upravo na motivu pjesme o kojoj je Brus govorio (*Pobeći negde* – nije li to *We Gotta Get Out of This Place?*), Đorđević je napravio obradu, iako je ona mnogo više, Bardonove *When I was young* – prepjevavši je u *Kad sam bio mlad*, u pesnicu iskrenosti, davanja i ispovijedi *bez kajanja*. Inadžijska i antinostalgiczna, to je pjesma od onih najboljih – već zato jer nije za svakoga: samo oni kojima je adolescencija, umjesto što tišeg “prelaznog perioda”, bila silno iskušenje i radost, samo obilježeni, *drugačiji*, koji su se tražili, učili težim putem (“kad dobijem batine nisam kukao, bio sam tučen i ja sam tukao”) – pa se opet, unatoč!, digli uspravno da tako i ostanu, prepoznat će se zahvalno u njoj.

Po tajnim zakonima Fortune, kao u Gundulića – Erik Bardona je, s novom energijom i stečenim respektom, prije koju godinu opet došao i održao, kažu sjajan koncert u Domu sindikata, a najtoplije riječi o njemu izgovorio je sam Bora. Mislim da znam zašto: maknut iz konteksta svega ružnog i nedostojnog u čemu se davi tako dugo već, morao je osjetiti kako ga dobro muzike grije ponovo. Erik ga je podsjetio, makar na jednu večer, na sve ono što je nekad jedino bilo bitno.

Taj susret, bezrječni razgovor dvojice, negdje odozgo to se vidi, bio je beskrajno važniji od onog Brusovog s početka. ◀

Đorđe Matić

Unique Place to Stay

Posebno mesto za
Vaš boravak

BEOGRAD

NBGP Properties d.o.o.,
Continental Hotel Beograd,
Novi Beograd, Vladimira Popovića 10.
T: 011 311 30 36

web: www.continentalhotelbeograd.com,
e-mail: fb@continentalhotelbeograd.com

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec